

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

93

1980

N. RĂDULESCU-NIGER

PUTEREA DESTINULUI

ROMAN

EDIŢIA A II-a

EDITURA I. NEGREANU
BUCUREŞTI. — Str. APOLODOR No. 15. — BUCUREŞTI
— 1915 —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

177581

A apărut:

„PENTRU PATRIE"

MARE ROMAN EROIC DE ACTUALITATE

DE

N. RĂDULESCU-NIGER

Volum cu 2 coperte bogat ilustrate, conţinând 250 pagini, se vinde la toate librăriile din ţară cu:

Lei 2.25 ediţia populară

„ 4.— „ de lux pe hârtie velină.

Splendide ca execuţie şi asemănare, sunt tablourile Majestăţilor Lor

Regelui Ferdinand I şi

Reginei Maria a României

apărute în editura NEGREANU

BUCUREŞTI

Costul unei perechi, în mărimea de 65×50 cm. este lei 5.

Expediţia numai contra ramburs.

859-31 / Rădulescu-Niger, N.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I

Intre mulţi copaci înalţi de pe locul viran, vecin cu grădina curţii, tot proprietate a familiei, se aşternea locul asfaltat pentru jocul cu mingea.

Soarele de dup'amiază făceà să pară şi mai alb acel loc, şi mai dese umbrele pe care pomii le resfrângeau de jur împrejur. Plasa, de asemenea îşi scrià umbra ochiurilor ei şi această răsfrângere dà înfăţişare de mozaic unei bune părţi dela mijloc.

Patru domnişoare, între cincisprezece şi optsprezece ani şi patru tineri, băeţandri cam de aceeaşi etate, ele cu rochii scurte, ei cu anume haine potrivite pentru joc, rumeni la faţă, cari de cari mai chipoşi, băteau mingea, o înapoiau cu lopăţica, făceau haz de greşeli, jucau cu tragere de inimă, cu plăcere vădită, copii în acele momente.

Totuşi, din când în când, doi dintre ei, o fată, cea mai tânără ca etate dintre fete şi un băeat, cel mai în etate dintre băeţi, se observau mai cu luare aminte.

Intraseră în joc fără să-i fi fost recomandat unul altuia, fata şi băiatul de gazdă, cum se întâmplă uneori.

Copila venise mai înainte, băiatul tocmai când era să se înceapă jocul. Ceilalţi musafiri îl cunoşteau; jocul se începuse dar.

De câte ori li se întâlniau privirile, se vedeà din înfăţişarea lor că'şi întrebau par'că amintirile, că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în gând le veneà câte un nume aproape uitat...

— El să fie? se întreba copila.

— Ea să fie? se întreba băeţandrul.

Le veneà rîndul la joc,—erau amândoi în tabere opuse,—şi atunci dădeau jocului toată luarea aminte, cu dorinţa de-a se surprinde, de-a se birui.

Jocul ţinù mult, pe-acel timp minunat de primăvară, când tinereţea firei puneà în tinereţea vieţii lor o mult mai vie pornire, un mult mai puternic îndemn de prietenie apropietoare.

Intr'un moment copila se află în repaos şi într'o parte unde jocul de umbră şi lumină al soarelui, printre ramurile unui copac, îi da atât de drăgălaş relief chipului, că băieţandrul rămase în admirare. Privirea lui o vădi într'atât de mult, că fata, şi mulţumită tainic, şi stînjinită, avu un zîmbet, dar îşi schimbă şi locul...

— Să-l fi asemănând... cu el? se întrebă dânsa.

— Poate că e numai asemănare, se gândi tot în acea clipă, el.

Până la capătul jocului se feriră a se mai privi de-a dreptul, căci şi unuia şi celuilalt nu-i eră la îndemână stăruitoarea atenţiune ce-şi dădeau, aproape fără voia lor.

Soarele lăsase curtea aceasta mai în întregime, aurindu-i acum doar marginile.

Incepeà să se simtă răcoare înd'ajuns de vie pentru subţirimea vestmintelor lor.

Ii ajunsese apoi şi oboseala, după cele câteva ore de joc.

Fără să 'şi-o spună, de odată le veni să înceteze şi se strânseră la olaltă.

— Mi se pare că ne e destul... zise, zâmbind domnişoara cea mai în etate.

— Dacă credeţi... răspunse cu politeţe copila de gazdă.

— Nimic nu ne împiedică să urmăm dumineca viitoare, zise tânărul de gazdă. Nu-i aşa?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O! da, negreşit, sprijini sora lui. Să mergem în casă, să gustăm ceva...

Şi ceata se luă, doi câte doi... aşa că, întâmplător, fata şi băeţandrul se văzură alături, în şirul din urmă.

Se priviră şi nu-şi putură opri un zâmbet.

— Plăcut joc „tennis-ul“ zise copila.

— Şi întăritor. E o gimnastică, răspunse el.

Aproape-i veni lui pe buze, o întrebare, dar, cătînd lung la ea, se opri. Ea însă pricepù şi se arătă mai îndrăzneaţă...

— Sunteţi din Bucureşti ? îl întrebă.

— Nu ; am venit de curînd,—aproape dela începutul anului şcolar.

Tânărul de gazdă auzind se opri,—şi toată ceata stătù pe loc.

— A! vezi ce-am făcut... Nu te-am prezintat domnişoarei Drăgoescu... Domnişoară, amicul meu de clasă, Iuliu Pruneanu...

Şi copila şi băieţandrul tresăriseră, iar pe chipuri li se împrăştiase lumina unei bucurii de nespus.

— Tu, Iuliu ?

— D-ta, Coca ?

Fu primul strigăt al inimii lor ; apoi, ca ruşinaţi de asemenea accent de intimitate, rămaseră cu ochii în jos, în timp ce ceilalţi toţi căutau la ei surprinşi, atât de atitudinea lor cît şi de strigătul lor care păruse a fi de recunoaştere.

— Am copilărit împreună, lămuri Iuliu.

— Şi nu ne-am mai văzut de şase, şapte ani. Nu-i aşà Iuliu ?

— De şapte ani, Coca...

— Imi pare bine că revederea voastră s'a făcut la noi, zise domnişoara de gazdă, strîngînd cu drag mâna copilei.

Ceata se porni iar, viu impresionată, în curăţia simţirii lor şi, după ce intră în casa dealà-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

turi, vorbi numai despre mulţumitoarea întâmplare.

Când să se despartă, Iuliu îi zise domnişoarei Drăgoescu :

— Te petrec pân'acasă, Coca ; mi-e dor să văd pe mama Tina şi pe tata Radu...

— O ! cu plăcere, Iuliu... cu plăcere.

Şi Iuliu lămuri, emoţionat, de ce ziceă aşă părinţilor domnişoarei Drăgoescu : trăise aproape zilnic în casa lor, pînă când familia aceasta se mutase la Bucureşti.

Şi Coca plecă cu Iuliu.

— Vezi de ce mă uitam mereu la tine, Iuliu ? Imi spuneă inima că erai tu...

— Dar mie ! Şi ce frumoasă te-ai făcut, Coca !...

Copila se înroşi, dar îl privi, emoţionată.

— Dar şi tu, Iuliu... eşti drăguţ... Şi te-ai făcut flăcău...

El îşi răsuci mustaţa, mai mult închipuită, cu oarecare mîndrie bărbătească, apoi cătă la ea galeş.

Fericirea de-a fi întâlnit-o pe neaşteptate, de-a fi revăzut-o precum adese ori dorise, îi erà nespusă, i se străvedeà din fiinţa întreagă.

— Când 'mi-aduc aminte cum erai, Coca... rosti Iuliu, mititică, ascultătoare, cuminte...

— O ! tot aşà sunt şi acuma... răspunse ea repede.

— Adecă numai mititică nu,—rîse el.

Coca, rîse şi ea. Şi erà plină de drăgălăşie când rîdeà.

— De cîte ori te purtam pe după gît, Coca, şi nu mai puteai de bucurie.

Ea, par'că se ruşină la aducerea aminte şi închipuindu-şi cum ar fi, de i-ar mai stà călare după gât, se înroşi şi puse ochii în pământ.

— Dar când ne jucam de-a bărbatul şi nevasta... iar păpuşilor tale, le ziceai că sunt copiii noştri... O. ce haz făceam, Coca, ţi-aduci aminte !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Negreşit că-şi aduceà aminte, însă dacă-i făceà plăcere amintirea, simţià că o stînjinià acuma, ca un lucru par'că de care nu trebuia să se vorbiască.

De-aceea ca să deà un răspuns, ca să schimbe vorba, zise :

— Ştii, Iuliu, că păstrez şi acuma toate păpuşile acelea, mari şi frumoase, pe care mi le dăruià mama ta la tot anul nou.

— Pe toate, chiar pe toate ? întrebă el mirat.

— Pe toate, Iuliu, — şi par'că's nouă... Le vei vedeà... Mai păstrez apoi, zise după o clipă, şi ceva dela tine... ia ghiceşte, ce ? Ţi-aduci aminte ?

— Par'că... Stai... stai... A ! da, Coca, da : mapa aceea de piele şi de pluş, cu portretul meu... Ţi-am dăruit-o când eram la Borsec. Şi o păstrezi ?

— Da : însă în ascuns...

— In ascuns ? întrebă Iuliu, cu mirare. De ce ? Coca rămase pe gânduri o clipă.

— Să-ţi spun oare ?

— O ! te rog, Coca, spune-mi.

— Poate că n'ar trebui... Dar fiindcă am deschis vorba...

Se opri. Privirea ei arătă stânjinire, teamă instinctivă par'că de ceva rău.

Iuliu, cu inima bătând mai tare, fără să ştie de ce emoţiunea aceasta ciudată, o mâncà din ochi din nerăbdarea de-a aflà, din nedumerirea de ce Coca îi păstrà darul în ascuns şi de ce se codià de-a-i spune cauza.

— Uite ce Iuliu. Poate să ţi să parà curios, dar când într'o zi mama m'a văzut cu mapa şi a înţeles că mă uitam la portretul tău, mi-a zis că nu se cădeà să păstrez daruri dela băeţi... dar mai ales să nu mă gândesc la prietenii din copilărie pe cari, cine ştie de erà să-i mai întîlnesc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Zău! Aşa a zis mama Tina? esclamă Iuliu, şi cu tristeţă plecă ochii în jos.

Vorbele acestea par'că-i smulseră ceva din inimă, par'că-i loviră, în inimă, iubirea de mama Tina...

Foarte impresionabil, îşi simţi întunecată bucuria de-a o vedeà pe mama Tina.

— A! uite! Te-am întristat, Iuliu?

Inmărmurită de schimbarea de pe chipul băiatului, îşi dădu seama că tot mai bine ar fi fost să nu-i spună:

Ca să-i şteargă impresiunea ce-i făcuse acele vorbe ale ei, îi zise:

— Vezi ce proastă sunt, Iuliu? Era de sigur, numai o glumă a mamei şi văd că nu trebuia să ţi-o spun.

— Ba ai făcut bine, Coca, răspunse el cu o seriozitate care o nelinişti...

Vorbele acestea făcură să-i vie în minte o observaţiune a tatălui lui, căreia nu-i dăduse însemnătate când i-o rostise bătrînul, la vreun an după plecarea Drăgoeştilor. Şi acum vedea potrivire între cele spuse de mama Tina, fie-si şi cele spuse lui de către tatăl său. Căci tot o recomandaţiune erà ca el să nu se mai gândească la Coca şi să nu mai întrebe de dânsa.

De ce adecă asemenea oprire, de amândouă părţile?

Cu spiritul lui dejà pătrunzător, repede îşi închipui că *trebuia să fie ceva la mijloc...*

Dar ce anume?

Coca-i observa preocuparea şi nu-i venià la îndemînă; îi pierise bucuria; se certa că făcuse o imprudenţă... De unde să-şi închipuiască însă că ceea ce i se păruse ei numai glumă, lucru fără însemnătate, avea să loviască în bucuria revederii lor!

In imboldul de a spune acele cuvinte fusese, fără

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

voia ei, dorința de a-i arăta lui Iuliu, că de și oare-cum oprită de a se gândi la el, ea urmase să se gândiască, ea nu putuse să'l uite ; fusese mărturisirea nevinovată a simțimîntului ce supraviețuia copilăriei.

Furând-o c'o repede ochire și dându-și și el seama de preocuparea ei nuanțată de tristețe, simți părerea de rău că nu'și putuse stăpîni impresiunea și i se adresă, închipuind un zâmbet :

— A! dar să nu fim copii, Coca : de ce așa de puțin lucru să ne turbure bucuria revederii? Nu-i așa ?

Ea'l privi și părută lui sinceritate o amăgi.

— Cu adevărat, răspunse, zîmbind. Apoi după o clipă : ce teamă 'mi a fost că poate nu era să mai voești a veni cu mine acasă!

— Dinpotrivă, merg... zise numai de cît.

Și reîncepuseră firul amintirilor și așa intrară în frumoasa locuință din strada Sf. Spiridon.

Când o văzu doamna Drăgoescu însoțită de un băiat voinic și plăcut, străin de cunoștința familiei, încruntă sprincenile.

— Mamă Tino ! strigă Iuliu și se repezi de-i sărută mânile cu căldură, cătându-i în ochi cu dragoste nespusă.

Ea rămase încremenită, apoi îl recunoscu :

— Tu, Iuliu ? tu? E cu putință ? și-l sărută pe obraji...

Acest prim moment de revărsare a inimii, însenină pe Iuliu și-l înduioșă cu totul.

De-aceea nu luă seama că aproape de îndată trecu peste privirile d-nei Drăgoescu ca un nor...

Intrebările ce-i făcu, le făcu mai cu răceală, mai ales când fu rîndul familiei tînărului...

Venirea acasă a d-lui Drăgoescu însemnă și mai mult răceala și Iuliu plecă cu impresiunea întristătoare că, *în adevăr, era ceva, în trecut.*

Nici domnul nici doamna Drăgoescu nu'l mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

invitară să vie; nici ea nici el nu arătară dorinţa de a se revedea cu familia lui.

Numai în privirile iubitei lui tovarăşe de copilărie citi dorinţa de a se întîlni, măcar ei amîndoi, dorinţă învăluită în tristeţă: îşi dăduse şi copila seama de răceala părinţilor ei faţă cu luliu şi privitor la familia lui.

II

Domnişoara Ortenzia Paruş avea numai o prietenă de inimă, pe domnişoara Ecaterina Semaca.

Ortenzia, bălae, micuţă, mai mult drăgălaşă de cît frumoasă, mai mult inteligentă de cît cu voinţă, iubia pe Ecaterina cu supunere, cu simplicitatea inimii curată dar sfioasă, cu îndemnul de a se devota fără să aştepte numai decît manifestări deopotrivă simţimîntului ei.

Ecaterina, oacheşă, naltă, sveltă, de o frumuseţe rece, de un sentimentalism ce se puteà stăpâni, conştientă de frumuseţea şi de însuşirile ei de cari era mândră, în taină, iubia pe Ortenzia ca o soră mai mare, în chip protector şi-şi primia iubirea ca ceva datorit. Supunerea ei îi plăcea; admiraţiunea cu privire la frumuseţea ei strălucitoare, o măgulea.

Când cunoscuse pe Ortenzia, deja refuzase câteva partizi îndestul de bune: era din acelea care, bucurându-se de avere şi de o viaţă ce nu o lipsise de nimic, aleg mult, se lasă a fi mult căutate, au vanitatea de a-şi zice că nu ori cine poate aspira la ele şi ambiţiunea de a aspira, ele, la *cineva* care să fie *ceva*.

Avea atunci douăzeci de ani şi Ortenzia abia şasesprezece: ea terminase de învăţat ce se învaţă prin pensioanele care nu prea au grijă de a învăţa multe şi cu seriozitate; Ortenzia întrerupsese şcoala în urma pierderei tatălui: muma nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai avea în deajuns ca să o ţie la carte şi se mărginea să-i dea creşterea de casă bună şi de folos precum o avusese dînsa.

In acea prietenie o duseseră patru ani, — Ortenzia fiind foarte adese ori în casa Ecaterinei, la masă, ca tovarăşa de plimbări cu trăsura, la lucru, de vorbă.

Intr'o zi domnul Semaca aduse pe un proprietar bogat, om voinic, în toată puterea etăţii, destul de plăcut ca înfăţişare...

Ecaterina înţelese rostul acelei prezentări şi schimbă cu amica ei care era de faţă, priviri ironice nu tocmai măgulitoare pentru pretendent.

După plecarea lui avu de ce rîde cu Ortenzia. Era bogat; dar acest lucru îl interesa poate numai pe tată-său...

Cu obicinuita-i sfioşie Ortenzia, pentru întîia oară nu împărtăşi ironiile amicei sale şi i-o spuse cu blîndeţe, dojenind-o că rău face.

Domnul Pruneanu avea bună înfăţişare, arătă foarte cum se cade şi se vedea că o plăcuse... De ce ei nu-i plăcea? Ce-i găsia rău?

— Aşa câţi nu m'au plăcut pe mine! exclamă frumoasa Ecaterina, nu fără mândrie.

Apoi după o clipă:

— Zici, Ortenzio, că ar fi bună partidă?

— Eu aşa cred...

— Atunci n'ai vrea să'l ei tu?

Ortenzia se înroşi foc, apoi ridică la ea dulci căutări sfioase care o făcea foarte drăgălaşă:

— Nu m'ar lua el pe mine... zise aproape cu tristeţe.

— De unde ştii? Uite, îmi pun în cap să te mărit ca domnul Pruneanu...

— Greu lucru, cît sunt de săracă.

— Ce-are a face! In fine, lasă, ştiu eu cum să fac...

Când domnul Semaca îşi întrebă fata spre a'i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cunoaşte impresiunea ce-i făcuse Pruneanu, ea îi răspunse atât numai:

— Să mai poftiască pe la noi...

Şi domnul Pruneanu pofti, dar îndemânateca domnişoară Semaca îi puse în aşa lumină însuşirile Ortenziei, în cât acesta înţelese intenţiunea. îşi dădu osteneala să observe pe d-şoara Paruş şi-i plăcu la urma urmei mai mult de cât Ecaterina pe care o socoti înfumurată, poate chiar periculoasă pentru viitor... cu capriciile ei.

Căsătoria se făcu şi Pruneanu se încredinţă curând că nu greşise luând pe Ortenzia, cu toate că era prea tânără, pentru etatea lui.

Acum, Ecaterina venia foarte des în casa prietenei sale, faţă cu ea, neschimbată, ceea ce urma s'o atragă.

Căsnicia ei o punea însă pe gânduri, când se afla acasă singură. Simţia ca un dor vag de a se vedea şi ea cu casa ei... Totuşi nu întâlnea pe omul care să-i placă, să o biruiască.

In Roman se aşeză, cam la un an după căsătoria Ortenziei, tânărul Drăgoescu, numit în magistratura oraşului ca substitut.

Prezintat lui Pruneanu, acesta îl primi cu bunăvoinţă, îl pofti acasă şi'l luă în prietenie, căci tânărul era foarte deştept, cu ştiinţa de a se alipi de om şi de a se face plăcut.

In casa Ortenziei întâlni dar Ecaterina pe Drăgoescu şi acesta începu curând asediul, cu perfectă tactică, atras de bogăţia tatălui, atras şi de frumuseţea fetei.

Când află cîţi inşi fuseseră refuzaţi, se ambiţionă să izbutească el, cu ori ce preţ, şi găsi în doamna Pruneanu sprijin sigur.

Ecaterina, cu toate că i se făcuse dor să'şi schimbe viaţa, cu toate că'i plăcea Drăgoescu, nu se lăsă în mrejele seducţiunii: aci tânărul îi părea prea fînăr cu cei douăzeci şi trei de ani ai lui faţă cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cei douăzeci şi cinci ai săi, aci i se părea că nu-i destul de serios.

Ortenzia simpatiza pe Drăgoescu, şi, după cum amica ei altă dată îi vorbise ei de Pruneanu, începu a-i vorbi şi ea, Ecaterinei, de tînărul magistrat, şi a-i vorbi cu căldură chiar.

— Ei, de unde poţi fi tu atât de sigură de caracterul lui? îi zise într'o zi Ecaterina.

Cu drăgălaşa ei simplicitate, ea, care nu bănuia nici odată răutate în sufletul cuiva, îi răspunse:

— Dar se vede după faţă, Ecaterino! Că e vesel nu însemnează că-i lipsit de seriozitate... O notă veselă în căsnicie să nu crezi că e de prisos. Ce sunt eu în casa noastră, va fi el în casa ta...

Ecaterina se gândi câteva clipe.

— Poate că ai dreptate, Ortenzio...

— Atunci să-i dau speranţă?

— Nu, nu-i spune nimic. Îndeamnă'l numai aşa cu un sfat de departe, să vie mâine pe la noi.

Ce vor fi vorbit şi cum, a doua zi, între ei, nu s'a putut şti. Ecaterina n'a dat lămuriri Ortenziei; destul că logodna se făcu şi, peste foarte scurt timp, nunta: în fine alesese şi domnişoara Semaca!

Şi numai urări de bună căsnicie nu erau, în acea zi, în cugetul foarte multor inşi!

Ei i se zicea că: „alesese până culesese", lui i se zicea: „după zestre a umblat, zestre a găsit."

Totuşi, lumea, adică aproape obştia cunoştinţelor, se înşeală ca şi un om singur.

Drăgoescu, plin de delicateţe şi îndemânatec iscusit, cu toată tinereţea lui, ştiu şi putu să mlădie pe Ecaterina, aşa că întîiul an al căsniciei lor fu semn că vor duce traiul cel mai bun impreună.

Legătura amândurora cu familia Pruneanu se strânse şi mai mult.

Prin o mulţămitoare potrivire, Ortenzia şi Ecaterina dădură naştere în aceeaşi zi, la ore deosebite

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

numai, la câte un voinic băiat, care umplu de bucurie inimile părinteşti.

Ortenzia, mai delicată de constituţie, avu să sufere şi fu serios bolnavă câteva luni.

Ecaterina, puternică, hotărî să alăpteze ea copilul, ba încă luă şi pe băiatul Ortenziei, până să găsească Pruneanu doică sănătoasă şi bună.

Din împrejurarea aceasta Ecaterina prinse mare dragoste şi pentru Iuliu al Ortenziei. Ea atât de măsurată în viaţa ei de fată, ca sentimentalitate, în viaţa ei de mamă se descoperi de-o putere de nespus de iubire pentru copiii săi, pentru gemenii săi, cum le zicea celor doi copii.

Cu mare greutate lăsă pe Iuliu să se ducă la doică şi să iasă din casa ei.

I'l cerea cu stăruinţă însă Ortenzia, căci începuse a se face bine şi nu mai putea de dor şi de drag după Iuliu al ei.

Când se întremă şi începu a se duce pe la Ecaterina, cu copilul se ducea şi era o plăcere să le vezi pe amândouă mamele privindu-şi pruncii şi exprimându-şi pentru ei, cu chip plin de lumină, cu graiul plin de căldură, dragostea şi urările lor.

Ecaterina atunci nu lipsia nici odată să nu-şi mai alipească la sîn pe Iuliu al Ortenziei, şi era unicele momente când aceasta simţia ca o gelozie că puiul ei nu putea să sugă dela dînsa.

In timpul verii următoare, amândouă familiile petrecură la moşia lui Pruneanu, nu departe de oraş. aşa că Drăgoescu putea să se întoarcă din oraş, seara, şi a doua zi să fie la tribunal de unde nu'şi dăduse demisiunea.

El voia să'şi facă în magistratură cariera.

Pruneanu ocupat de aproape cu moşia, nu dispunea de prea mult timp liber, aşa-că pe cât îi învoia şi lui serviciul, Drăgoescu, era în societatea celor două femei, adeseori mai numai cu Ortenzia.

De fire veselă amândoi, căutau cu plăcere a fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

împreună de vorbă. Ecaterina nu vedea în această apropiere, în asemenea intimitate prietenească, nici un pericol.

Totuşi, pentru uu observator ori cît de binevoitor, ar fi fost vădită din partea lui Drăgoescu, oarecare tendinţă de a plăcea prea mult Ortenziei.

In acest timp mai ales al alăptării, Ecaterina nu învoiă bărbatului desmerdări nici nu avea deosebite atenţiuni pentru el: toată grija, toată atenţiunea era pentru Ionel al ei.

Ortenzia având şi grija casei, tot Ecaterina îngrija şi de Iuliu, în lipsa ei de lângă copil.

Drăgoescu se apropia dar de Ortenzia, dându-şi seama de drăgălăşiile ei cari lipseau soţiei lui şi pe cari le punea în o cumpănă în care Ortenzia trăgeă mai greu şi prin însuşiri ce-i păreă că nu le află la Ecaterina.

Erá, negreşit, mai mult eterna poveste a rodului oprit, erà pornirea, din partea lui Drăgoescu, efect al unei cauze prime: lipsa de educaţiune a inimii ce nu se cuprinde numai décât în inteligenţă, în spirit şi'n aparenta corectitudine.

Ortenziei nici prin gând nu-i treceau intenţiunile prietenului. Plăcerea ei de-a fi în apropierea lui, era în adevăr prietenie curată, nebănuitoare,—frăţia sufletească cea mai deplină.

Oricum, în faţa unei asemenea curăţii şi încrederi, Drăgoescu nu cuteză să treacă peste anume hotar.

El înţelegeà starea sufletească a Ortenziei şi totoşi, tocmai aşà stare îl atrăgeà mai mult şi-i ţineà deştepte speranţele şi dorinţa ascunsă.

Nu'şi da un timp, la capătul căruia să'şi le vadă împlinite, ci numai se lăsa cu destulă pază, farmecului lor.

Aşa merse până când, după doi ani, Ecaterina dobândi dela el încă un copil, pe Zulnia căreea îi dădură desmierdătorul nume : Coca.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ceeace fusese însă mereu atracţiune, se prefăcuse patimă şi dorinţa îl obsedà.

Insă şi anul acesta de aläptare trecù fără să fi putut înaintà c'un pas măcar în inima Ortenziei, cu alt titlu decât al prieteniei.

Când grija Ecaterinei se făcù mai liniştită faţă cu mititica Zulina, începù să prindă de veste înfăţişării cam schimbate a soţului ei. Instinctiv îşi dădù seama că ocupaţiunile maternităţei păreau fi cauza, întrucât îl neglijà pe el, şi începù să fie mai prevenitoare.

Erà mulţămită,—de ce n'ar fi fost şi el?

Drăgoescu răspunse cu obicinuita-i delicateţe prevenirilor soţiei, cari oricum, nu erau iubirea aceea care reţine şi cuprinde fiinţa întreagă.

Din când în când preocupat de dorinţa lui ascunsă, se mai depărtà cu gândul de lângă aceea cu care erà legat pe viaţă, ca iarăşi să se întoarcă la ea. Nervos în desmierdările lui, nervos acum în îndeplinirea datoriilor serviciului, nu'şi puteà găsì în unele îndestularea şi în cealaltă aplicaţiunea trebuincioasă.

Demisionă din magistratură şi începù avocatura, ca să se poată mişcà mai mult, ca să'şi poată uità gândul în studiul afacerilor ce i se încredinţau.

Faţă cu Ortenzia avea uneori răceli, neexplicate pentru ea şi pentru Ecaterina, alte ori apropieri prea brusce şi silit gust de vorbă şi de veselie sgomotoasă care sunà fals...

Iată venì însă an de doliu: tatăl Ecaterinei trecù din viaţă.

Abià stà să se împlinească anul şi anghina răpuse viaţa micului Ionel.

Pierderea copilului mai ales înrîurì adînc pe mamă până la desgustul de-a mai puteà fi mamă iarăşi.

Acea stare dureroasă îl făcù pe Drăgoescu să se se apopie mai cu sinceritate de soţia lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea, dorită după mângâiere, el, dorind în fine să scape de gândul lui ce-i ajunsese nesuferit, fîndcă nu şi-l putea împlini, — amândoi se apropiară, poate mai cu temeiu decât ori când, dela căsătoria lor.

Nici Ortenzia nu mai venià atît de des din cauza unei boale grave a mamei ei.

O iubeà prea mult, ca să fi fost chip a se depărtà de lângă patul ei, — iar cu acest prilej Ortenzia putù să vadă şi mai mult cât o iubeà soţul ei, căci nu lipseà decât rar la moşie, numai să fie lângă Ortenzia, s'o întărească, să vegheze la toate îngrijirile pentru bolnavă, pentru aceea ce erà cu adevărat şi mama lui.

In schimb Iuliu stà aproape ziua întreagă la mama Tina, cum îi ziceà el Ecaterinei, făcând jucării Cocuţei, despăgubind întrucâtva pe Ecaterina de pierderea băiatului ei, — prin faptul că-i da curata şi calda lui iubire de copil sentimental, destul de cunoscător la etatea lui.

După şase luni de boală doamna Paruş îşi dădù cel din urmă suspin, zâmbitoare ; împăcată cu sine: Ortenzia erà fericită ; ginerele ei era atât de bun şi de iubitor, că fiu să-i fi fost şi par'că nu l'ar fi avut atât de devotat faţă cu fata, atât de respectuos faţă cu ea.

Oricât o văzuse însă Ortenzia pe muma ei că plecà de mulţămită, — când, după înmormântare nu-i mai întâlni frumosul chip de bătrână înainte de vreme, simţi atît de adînc gol în suflet, atît de larg gol în juru-i, că zile întregi nu i se putù liniştì arzătoarea jale, nespusul dor după scumpa tovarăşe de-atâţia ani, după muma adorată de care nu putuse fi străină nici o clipă.

Câteva luni de adîncă melancolie, îi slăbiră corpul nu prea de puternică alcătuire, într'atât de mult, că Pruneanu se neliniştì.

Ecaterina Drăgoescu îl sfătui atunci, între patru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ochi, să plece în străinătate pe mai multă vreme, ca să-i schimbe aerul, ca s'o distreze ca s'o întremeze, — iar Drăgoescu i se oferi să-i cârmuiască el moşia, unde soţia lui se va aşezà cu fetiţa lor şi cu Iuliu.

Ortenzia, fără voinţă, primì cu supunere, nici cu bucurie, nici cu părere de rău şi în curând plecă în călătorie cu Pruneanu.

Asemenea împrejurări depărtă şi mai mult pe Drăgoescu dela gândul lui. Mai ales schimbarea ce se făcuse în fiinţa Ortenziei şi care îi însuflase milă, păreà că-i răcise vechiul simţimînt.

Intr'un an întreg Iuliu se alipi de Coca în aşa chip că mirà pe Ecaterina mai ales.

Erà par'că în deşteptul şi neastâmpăratul băiat, alt simţimânt decât cel frăţesc ; în felul cum se jucà totdeauna cu Coca „lui", cum o veghià să nu i se întâmple ceva rău, cum o adormià el, serile, cum ţineà el să fie lângă pătuceanul ei când copilita deschideà ochii, dimineţile, — era instinctul iubirei de mai târziu, era preursirea în viitor a legăturei lor sufleteşti.

Ecaterina rîdea adese ori cu bărbatul ei de asemenea devotament copilăresc, de chipul cum Coca lor se lăsà cu plăcere să fie alintată şi servită de „cavalerul" ei.

— Să ştii, dragă, îi zise într'o zi, că ne creştem ginerile...

— Tot ce se poate, Titino, îi răspunse el. Coca noastră are cinci ani ; Iuliu opt...

Ecaterina, cu multă tragere de inimă îl învăţase în curgerea acestui an să citească şi să scrie, aşa ca, după întoarcerea părinţilor lui, să poată fi dat la şcoală în clasa a II-a primară.

Când se întoarseră Pruneanu şi Ortenzia, amicii lor rămaseră uimiţi : altă fiinţă cu totul aveau înaintea ochilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ortenzia se îngrăşase, se făcuse în adevăr frumoasă, strălucià de sănătate şi de mulţumire.

Nu-i mai erà veselia aşa de vioaie ca în trecut dar seriozitatea trăsurilor îi aşezase pe chip alt atracţiune: erà floarea în apropiere de maturitate.

Ecaterina o îmbrăţişă şi o sărută cu adevărată mulţămire şi dragoste.

— Ei, aşa îmi placi! îi zise. Vezi, dragă, ce frumoasă s'a făcut!.. i se adresă lui Drăgoescu.

Obrajii lui se acoperiră de vie roşeaţă, inima i-o străbătu un fior fierbinte.

Răspunse cu pornire:

— O! da... da...

Apoi, mai domol:

— Sănătatea doamnei Pruneanu mă încântă...

Ortenzia îşi aminti de mumă-sa, dar acum fără sbuciumul durerei, ci cu zâmbetul dulce în care trăieşte iubirea ce nu poate uità, iubirea ce se gândeşte cu duioşie.

Viaţa de bună şi trainică prietenie se reîncepù între cele două familii, însă în sufletul lui Drăgoescu se întoarse vechiul gând şi de astă dată pătimaş de neînfrânat.

Frumuseţea nouă a Ortenziei îi răvâşià întreaga fiinţă.

Pruneanu se dusese la moşie şi rugase pe Ortenzia să rămână în oraş, mai ales că Iuliu începuse să umble la şcoală, — şi apoi, mai potrivit erà pentru ea să se vadă zilnic cu Ecaterina.

In adevăr, nici nu erà zi în care să nu fie una la alta, dimineaţa ori după amiază.

Drăgoescu venià şi el când erà liber, cu soţia lui, dar îşi făcea o plăcere mare să potrivească în unele dup'ameze când Ortenzia erà singură acasă şi să vie să steà de vorbă cu ea.

Atunci, izbutià să reînvieze intrevorbirile vesele de altă dată, în curgerea cărora strecură printre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

glume şi haz, cuvinte de măgulire la adresa însuşirilor ei fizice şi sufleteşti.

Şi în acestea intra mai întotdeauna simţimântul lui ascuns; glasul i se făceà tremurător, emoţionat.., privirile dezmierdătoare sau pasionate.

Ortenzia începù a prinde de veste şi par'că se deşteptă dintr'un somn în care, până atunci îi stătuse acoperit înţelesul unor asemenea măguliri.

Ii luă seama bine, în câteva zile, în şir, şi în adevăr se încredinţă de realitatea stării lui sufleteşti... Faptul o mâhni, întâi, apoi o puse pe gânduri.

Iar în ziua, ce nu mai putea fi apoi uitată pentru ea, — într'o zi din primăvara ce venise şi când se află în ajun de-a se duce la ţară şi de-a lăsà pe Iuliu la Ecaterina, — Drăgoescu izbucnì arătându-i cu înflăcărare iubirea lui şi situaţiunea nenorocită ce'şi creià faţă cu soţia lui ce nu-i erà cu totul indiferentă.

Ortenzia avù un strigăt de revoltă şi se ridică deodată.

— Te rog, Ortenzio, nu te cuprindă indignarea, căci eu însumi îmi dau seama de situaţiune. Ţi-am spus ce e în sufletul meu, nu spre a te face să-ţi uiţi datoriile către bărbat şi prietenia faţă cu Ecaterina; ţi-am spus chinul meu ca să-mi las inima să răsufle, căci altfel aş fi înnebunit...

Tot ce-ţi cer, tot ce te rog, este să nu mă urăşti să mă mângâi, să mă faci să'mi sufer nenorocirea şi să-mi pot duce înainte viaţa... Spune-mi că'mi rămâi prietenă, spune-mi că nu mă dispreţueşti....

Ortenzia era în cea mai adîncă turburare: ce putea să-i răspundă?

Simţeà că se surpase în sufletul ei ceva: încrederea, curăţia relaţiunilor prieteneşti între el şi ea.

Erà să existe de aci înainte între ei amândoi un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gând ascuns, o taină pentru ceilalţi, şi ideea aceasta o neliniştea.

Cum să primiască asemenea înţelegere, ori cum, destul de vinovată ?

Cum să susţină situaţiunea ciudată, ca bănuire să nu se iviască şi prietenia lor să nu se rupă ?

Drăgoescu plecă fruntea cu adevărată durere. Tăcerea ei o luă drept supărare.

Işi apucă pălăria.

— Văd că trebue să 'ţi zic adio...

— Domnule Drăgoescu, în loc de „Drăgoescule", cum îi ziceà de obiceiu, mi-ai luat liniştea, mi-ai dat sarcina grea, de-a ascunde ceva de Ecaterina. N'ai putut să'ţi stăpâneşti vinovata patimă, n'ai putut să mă laşi în necunoştinţa ei absolută,— relaţiunile de prietenie între mine şi d-ta nu vor mai puteà fi 'aceleaşi. Cel puţin să faci aşa, în viitor, în cît să nu strici şi liniştea soţiei d-tale, căci atunci ar puteà bănui şi soţul meu lucruri dureroase şi ruşinoase pentru mine, şi, înţelegi ce viaţă ar mai fi pentru noi...

— Iţi promit, doamnă, să lupt spre înlăturarea unei asemenea nenorociri şi mai mari...

Toată primăvara şi vara Ortenzia nu avù curajul să se întoarcă în oraş.

Iuliu îi veni de Paşte, singur, căci „Mama Tina" nu voise să vie, fiindcă tata Radu, avea treabă....

Duminecile Iuliu venià, uneori însoţit numai de Ecaterina şi de Coca.

Drăgoescu găsià pretexte să nu vină cu ei.

Vacanţa însă, el nu avù încotro, şi trebui să o petreacă la moşia lui Pruneanu cu ai lui.

Atît el cît şi Ortenzia înlăturau putinţa unei întîlniri singuratece între ei.

Drăgoescu ziceà că se pasionase de vânătoare şi cu aceasta îşi cuprindea zilele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nimeni nu bănui adevărul şi vara trecu.

La capătul toamnei Ortenzia şi soţul ei se aşezară în oraş, pentru scurt timp, căci melancolia ii revenise Ortenziei şi întru câtva sănătatea nu-i mai era aceeaşi.

Acum ea rugase pe Pruneanu pentru o nouă călătorie până aproape de primăvară.

Ar fi voit şi Ecaterina să-i însoţiască împreună cu Radu, — însă nu aveà cui să lase copiii.

— Sper să mă fac bine cu totul, le zise Ortenzia şi să vă vie vouă rândul să plecaţi la anul iar eu să iau pe Coca la mine.

In adevăr, Ortenzia se întoarse în Martie, mai bine; însă, lucru de neexplicat pentru toţi, se vădià o suferinţă în sufletul ei.

Suferià, atât pentru suferinţa ce o ghicià adîncă la Drăgoescu, cît şi fiind-că ascundeà grozava taină, pururea cu teama de-a nu se bănui lucrul şi de-a nu i se dà altă însemnătate supărătoare.

Ce e dreptul, Drăgoescu se făcuse morocănos, par'că mai îmbătrânise, la etatea lui de treizeci şi doi de ani; aproape nu mai rîdeà stăteà mai mult închis în biuroul lui sub cuvânt că studia, — erà cu totul altul.

Ecaterina nu-l mai înţelegeà şi când îi vorbià de aceasta, Ortenziei, plângându-i-se, — ea suferià şi nu ştià ce să răspundă:

Intr'o zi Drăgoescu veni la Ortenzia, pe neaşteptate. O găsi singură cu băiatul.

Ea se temu de vr'o nouă izbucnire, şi ţinù pe Iuliu lângă ea.

Dar băiatul trebui să plece la şcoală...

Ortenzia cătă la Drăgoescu în aşa chip, ca spre al invita să se ducă...

El o rugă din ochi să nu'l goniască.

— Faci rău ce faci... îi zise cu asprime Ortenzia, după plecarea lui Iuliu.

— Ştiu că fac rău, Ortenzio, însă nu mă mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pot suferi pe mine însumi. Dacă ar fi cu putinţă să laşi d-ta pe Pruneanu şi eu pe Ecaterina, ar mai fi viaţă pentru mine. Dar nu-i şi m'am hotărât să-mi curm viaţa aceasta uricioasă.

Ea îl privi încremenită, dar în încremenirea ei eră durere şi milă.

— Aci ai ajuns? îi şopti ea.

— Aci. Înţelege-mă, Ortenzio, că nu pot să mai trăesc în asemenea chinuri şi mai ales cu cugetul că te fac şi pe d-ta să suferi...

— Mă mâhneşti şi mai mult. Hotărîrea d-tale nu e vrednică de fiinţa d-tale de om, de starea d-tale de soţ şi mai ales de tată...

— O! ce-mi pasă de ceilalţi. Au avere; nu-i voi lăsa în snferinţă şi fără sprijin.

— Dar bine, Drăgoescule, nu simţi ce îngrozitor egoism este în cele ce spui?

— Egoism, fie; crezi însă că se poate răbda până la infinit un amor disperat?

Obrajii Ortenziei se aprinseră. Ea se ridică:

— Te plâng, însă nu pot face nimic.

El plecă ochii în jos:

— Nu'ţi pare că şi cruzimea d-tale e egoism?

— Nu voiu să înţeleg ce vrei să zici prin cuvintele acestea.

— Aşa-i... nu vrei să înţelegi... Implinească-se fatalitatea...

Şi fără să se uite la ea plecă.

Ortenzia începu a plânge... Mulţime de gânduri o asediară, întâiu încălcite, apoi strîngându-se par'că spre a statornici o hotărîre: să spue soţului ei totul...

Dar atunci ce se va întâmpla cu Ecaterina?

Teamă nelămurită, lipsă de voinţă poate, o făcu să ascundă iar în sufletul ei taina, când veni acasă Pruneanu.

Acesta o văzù că a plâns şi, plin de îngrijare,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de duioşie, căută să afle ce are, ce durere sau nemulţumire o făceà să nu mai fie ca altă dată.

De i s'ar fi mărturisit, ar fi înlăturat ce aveà să fie; dar nu voi sau nu putù, şi-i spuse numai că nici ea nu-şi înţelegeà starea.

Pruneanu se mnlţumi cu acest răspuns, dar rămase îngrijorat.

Ortenzia, timp de câteva zile nu se duse la amica ei, şi fiindcă nici ea nu veni pe la dînsa stătu în mare neodihnă aşteptându-se să audă împlinirea hotărîrii lui Drăgoescu.

Când o văzu pe Ecaterina că vine repede, se înfioră, însă teama i se risipi îndată.

Ecaterina intră liniştită oare-cum.

— Dragă Ortenzio, îi zise după ce o sărută, nu ştiu ce să mai fac cu Radu... E de neînţeles schimbarea lui... Dar în fine l'am hotărât să plecăm în străinătate şi plecăm poimâine. De-aceea n'am mai dat pe la tine.

Ea respiră.

— Faceţi foarte bine că vă duceţi şi duceţi-vă fără grijă. Coca va fi la noi ca luliu la voi.

După plecarea Ecaterinei, Ortenzia îşi dădu seama că vorbele lui Radu fuseseră numai ameninţări cu anume scop, ceea ce o revoltă. Nu era dar nimic în pasiunea lui; prin ameninţarea de a se ucide voise a-i încerca inima, a se folosi de vr'un moment de slăbiciunea ei, de mila dusă prea departe.

Gândul acesta, insuflându-i dispreţ pentru Radu, o linişti în acelaşi timp.

Şi în adevăr că, după pornirea Ecaterinei cu el, în străinătate, cu încetul suferinţa ei dispăru, voeabună i se întoarse şi se felicită că nu turburase pe Pruneanu cu mărturisirea ce avusese în gând să-i facă.

Obştia socială poate cuprinde ori ce număr al

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

familiilor, dar intimitatea între ele rar se poate întinde dincolo de două familii.

In această intimitate intră adevărata prietenie. Negreşit că legătura socială nu se poate nici odată mărgini la acest număr restrîns; şi astfel, dincolo de ea, vine prietenia depărtată ce rezultă din deprindere, din trebuinţa unora de alţii, din teama de prea multă izolare.

In cercul de intimă prietenie domneşte mai înainte de toate încrederea deplină între cei ce'l alcătuesc. Luarea lor aminte alunecă peste unele defecte, înlătură putinţa răului voit.

Prietenii de mai de departe de cercul intim îşi opresc totdeauna privirea la defecte, la putinţa de producere a răului voit; se ridică pe vârful picioarelor până la înălţimea gardului ospitalităţei, şi înfig ochii în cuprinsul intim ca să iscodească mişcările, să adune probabilităţile şi să hotărască aproape cu siguranţă că răul voit s'a produs.

O prea strânsă legătură frăţească între două familii îi supără, îi enervează, îi disperează chiar. Şi când au găsit în fine partea rănită, încă ascunsă pentru ele şi-au găsit hrana sufletului, roua graiului însetat, putinţa de a rupe acea legătură strânsă.

De vr'o doi ani ochii prietenilor descoperiră rana lui Drăgoescu şi aproape întreaga obştie socială a Romanului vorbea pe şoptite.

Pentru toţi doamna Pruneanu era amanta lui Drăgoescu: boala ei era din remuşcarea pentru vina făptuită, din lupta dintre dragostea pe care n'o putea lăsa şi dintre relaţiunile vinovate pe care ar fi voit să le lase.

Şi văzând că, cu toată lupta, dragostea şi relaţiunile urmau, începuseră foarte mulţi a se enerva că cei în drept, de-oparte şi de alta, nu vedeau şi nu le dădeau satisfacţiunea ruperii.

Acum că plecase în streinătate *eroul*, trebuia să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aştepte; li se amâna satisfacţiunea datorită: îşi promiteau însă, ca după întoarcerea *lui* să nu mai îngăduiască urmarea acelei stări ce-i împiedeca de-a număra încă un scandal.

Avură totuşi să aştepte peste cât socotiseră; călătoria *eroului* ţinu un an şi jumătate, şi aflaseră că *el*, căutase s'o tot prelungească şi că ar mai fi prelungit-o încă dacă soţia lui nu ar fi rămas însărcinată.

In adevăr, de îndată ce Ecaterina văzu că sarcina nu-i mai permitea, fără oboseală, să se bucure de plăcerile plimbărilor de la un loc la altul, luă drumul întoarcerei acasă.

Şi Drăgoescu se arătă tuturor liniştit, plin de voe bună, parcă ar fi înlăturat din inimă-i supărătoarea dragoste,

Ce e drept, cu hotărîrea aceasta se şi întorsese.

Prima vedere între el şi Ortenzia, fu o cercetare furişă dar stăruitoare a stării fiecăruia faţă cu celalt, din partea amândurora.

El îşi dădu seama că Ortenzia nu se mai temea de el, că în privirea ei era siguranţa, că în atitudinea ei era hotărîrea de neclintit.

Ea văzu că Radu se liniştise; însă nu putea fi dovadă sigură pentru ea că era lucru care să ţie.

Veni timpul ca Ecaterina să nască. De unde la asemenea întâmplare, Ortenzia nu lipsise în trecut, de lângă amica ei, de data aceasta plecă la ţară şi stătu două luni aproape.

Când veni în oraş, Ecaterina era în picioare iar ei îi era cu putinţă să o vadă fără să poată Radu găsi timp de a fi singur cu dânsa.

Totuşi într'o dimineaţă, îl zări că intră în curte şi repede dădu ordin feciorului să'i iasă înainte şi să-i spue că nu era acasă.

El îşi muşcă buzele de necaz şi plecă înapoi. Venise, de altfel, trimes de nevastă-sa, ca, în trecere pe-acolo, să o cheme la ea. Că nu'l primise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

era dovadă că avea să recurgă la toate mijloacele spre a nu'l mai lăsa să se apropie de ea.

Acest lucru îl făcu să se mânie şi să hotărască a'şi răzbuna...

In ce chip? Nu vedea încă.

La întoarcerea acasă de la tribunal, tot sub înrîurirea ciudei, când îl întrebă Ecaterina dacă a trecut pe la Ortenzia, el îi răspunse supărat:

— Nu m'a primit...

— Nu te-a primit Ortenzia? exclamă Ecaterina, mirată.

— Nu; am înţeles că era acasă...

— Cum se poate!... Ce înseamnă asta?!

Tocmai acum, faţă cu tonul Ecaterinei, Radu simţi că făcu o nerozie.

In loc să-i dea un motiv uşor de găsit, trecu în biroul lui.

Ecaterina rămase în nedumerire; dar după puţin îi veni în minte răceala căreea par'că'i prinsese de veste ce era între Ortenzia şi Radu.

— Ce poate fi între ei! se întrebă...

După câteva clipe îşi zise:

— Nu poate fi nimic... Ortenzia s'a schimbat... E alta chiar faţă cu mine.

Sub seară îl invită pe Radu să meargă cu ea şi cu Coca la Ortenzia. El pretextă că are întâlnire la club.

Ecaterina se duse cu Coca.

După întâiul schimb de cuvinte, copiii trecură în odaia lui Iuliu, iar ea îi zise:

— Am trimis azi dimineaţă pa Radu la tine să te cheme la mine; voiam să'mi ajuţi la nişte rochiţe pentru Coca... Nu erai acasă...

Şi, părînd că se uită în altă parte, o observă pe furiş.

O văzu că se înroşeşte, dar o auzi răspunzându-i cu ton obicinuit:

— Nu eram încă îmbrăcată...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Tu ? pe la zece trecute ?

— Nu mă simţeam tocmai bine.

De astă dată îi păru Ecaterinei că glasul ei nu mai era firesc.

— Viu mâine, Titino... adaose apoi.

In ziua următoare pe când prinzeau împreună, Ecaterina observă pe Radu şi pe Ortenzia şi'şi dădu seama că era stînjinire între ei. Işi vorbiau cu politeţe, pe scurt; în privirile amândurora era răceală voită; în privirea lui Radu mai ales era încă şi un fel de licărire a căreia expresiune nu o putea hotărî.

Indată după masă, Radu trecu în biuroul lui şi după vr'o oră veni de'şi luă ziua bună de la ele, fără să o sărute pe ea însă, ca de obiceiu, fără să dea mâna cu Ortenzia.

Ecaterina hotărî dar în cugetul ei, că răceală bine simţită era între Radu şi amica ei.

In acea seară Ecaterina îl întrebă pe Radu :

— Nu-ţi pare că Ortenzia s'a schimbat mult în raporturile cu noi?

— Lucru văzut de mult timp, răspunse el, cu nepăsare...

— Şi nu'ţi pare curios?

— De ce? Fiecare înţelege prietenia cum poate...

Ii veni să-i spue că şi el îi părea prea cu intenţiune rece faţă cu Ortenzia, dar se opri, instinctiv ca înaintea unei cestiuni la care trebuiă să se gândească, pe care trebuiă să o observe mai de aproape de aci în colo.

Timp de două, trei luni până ce intrară bine în iarnă nu putu însă să vadă altceva în atitudinea lor decât răceala obicinuită şi din nedumerire nu ieşiă.

La balul Prefecturei însă îi eră dat să afle ceea ce nu'şi putuse închipui.

Ortenzia, minunat de bine gătită, cu simplicitate dar cu bun gust, eră de-o frumuseţe şi de-o ve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

selie, discretă, însă plină de drăgălăşie, că atrăgea privirile tuturor. Erà ca un fel de uimire obştească, par'că nimeni n'o mai văzuse aşa.

Ecaterina, ori cât de frumoasă, n'aveà gingăşia, şi apoi păreà frumuseţe matură pe lângă aceea aproape feciorească a prietenei sale.

Pentru întîea oară simţi boldul geloziei, mai ales când culese şoapte de admirare pentru Ortenzia.

După un înconjur de valţ, întâmplător îşi aruncă ochii într'un colţ al salonului şi văzù pe Radu al ei, în aşa chip privind pe Ortenzia care vorbià şi rîdeà, graţioasă şi senină, într'un cerc de cunoştinţe,—că se înfioră şi avù ca o revelaţiune... Radu urmă să o priviască, iar pe figura lui treceau semnele unei răvăşiri lăuntrice ce nu o puteau înşelà...

Ortenzia se despărţi de cerc şi înaintă spre al doilea salon. Radu îi eşi înainte, vizibil emoţionat şi o învită la joc. Ortenzia îl refuză,— de sigur cu vr'un pretext, Şi Ecaterina îl văzu cum îşi muşcă buzele şi cum i se posomorîră ochii...

O sudoare rece o trecù: erà lămurit lucrul: între ei *fusese ceva...*

N'avù timp să se gândiască mai mult, căci fu invitată la joc...

Când, după ce fu condusă la loc, căută pe Radu, nu mai erà în salon şi'l găsi după un timp, la masa de cărţi ; jucà,—însă erà preocupat, puţin palid, nervos.

Cuprinsă de iritaţiune ascunsă, în acea noapte înlătură putinţa de-a vorbi cu Ortenzia: simţeà că n'o mai avea la inimă, şi totuşi nu'şi limpezise *ce putuse fi* între ea şi Radu.

Prietena ei nu jucă de cît cadrilul şi cotilionul. Radu nu mai luă parte la nici un joc afară de al cărţilor.

Aproape de ospăţul de dinspre ziuă, pe când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

grupuri, grupuri invitaţii stăteau de vorbă, Ecaterina prinse oare care şoapte:

— Ai luat seama, zicea o doamnă pe după eventaliu, că Pruneanca n'a vrut să danţeze cu Drăgoescu?

— Se vede că li s'a răcit dragostea, şopti vecina.

— Erà şi vreme de când tot ţineà, sfârşi cealaltă.

Ecaterina se îngălbeni şi par'că i se învălui pe dinaintea ochilor...

Eată ce fusese între ei!

Şi repede îmboldită de lovitura ce primise, căută pe Radu şi plecă fără să'şi ia rămas bun de la gazde.

— Ce ai, Titino?

— Sunt indispusă.

Şi atît. Fiecare se ghemui într'un colţ al cupeului unde rămase tăcut. In aerul acelui loc mărginit, vrăşmăşia se declarase par'că şi-i despărţia; amândoi o respirau, fără să o facă a izbucni,—el gândindu-se la Ortenzia pe care o vedeà mereu în aceà aureolă de fragedă frumuseţe şi instinctiv cu pornire de ură pe soţia lui; ea, gândindu-se dacă să provoace numai de cât după ajungerea asasă, explicaţiunea hotărîtoare, ori să aştepte alt moment, cu bună ştire revoltată în contra lui Radu.

La masă, cele două doamne se nemeriseră alături.

— Nu văd pe Drăgoeşti... zise una.

— S'au dus. Am luminat pe cucoană şi i-am stricat cheful.

Ortenzia se miră nevăzându-i, dar nu se îngriji: din ce în ce, fără de voie, se depărtà cu inima de vechii prieteni.

Şi alţii observaseră că se rupsese *între cei doi eroi* legătura.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar văzînd neturburata seninătate a doamnei Pruneanu, se iritau numind-o *„actriţă“*... şi plângeau cu lacrămi uscate pe bietul Pruneanu... pentru trecut cel puţin.

Erau hotărîţi însă a nu-i lăsà doamnei seninătatea şi bărbatului ei liniştea.

Se putea să nu aibă ei de ce rîde în ascuns, să nu aibă ce deplânge în faţa obştiei sociale, jignită, dar... iertătoare la urma urmei ?

Cine poate spune de ce Ecaterina nu se răfui cu Radu ?

Destul că avù tăria să tacă, avù tăria să nu pară schimbată faţă cu el şi cu Ortenzia,—aşa că relaţiunile ei de prietenie urmară ca în trecut.

Un lucru numai erà vădit,—poate neobservat de Radu şi de Ortenzia: Ecaterina căutà să-i lase singuri, cu intenţiune, ca şi cum ar fi voit să le înlesnească „reapropierea“, — căci reapropiere era, în cugetul ei, — după cele ce auzise din şoapte la bal.

De îndată ce ieşià din odaie, rămânea pe prag, una cu uşa, ca spre a deosebì şoapta cea mai uşoară, spre a simţì mişcarea cea mai plină de pază...

Nu'şi puteà dà seama de privirile lor, dar în timp de câte cinci sau zece minute, foarte adese ori nu le auzià gura. Rare ori cîte ceva banal, din care însă deduceà stînjinire între ei.

Şi în acele clipe nu mai înţelegeà de ce se simţiau stînjiniţi? După atitudinea lui Radu din seara balului, nu puteà trage încheerea că dragostea i se micşorase... Să se fi desgustat ea, cea dintîi, de dînsul ? Dar în aşa caz, nu stînjinire puteà fi de partea lui, ci încercări de-a se menţine în „bunele ei graţii“...

Să fi fost numai o ceartă, o neînţelegere, o lă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sare pentru puţin timp, ca apoi relaţiunile să le reînceapă cu mai multă patimă?

La ideea unei asemenea putinţi, în care intră pasiunea, plăcerea dusă la culme, lucru ce'l ghiceà numai, căci încă nu'l simţise,—i se aprindeau obrajii, ochii îi scînteiau, şi pe buze i se ivià un rîs crud în potrivire cu gândul de-a'şi răzbuna pe ei, cu îmboldul sălbatec de a-i sfîşià.

Dacă Ortenzia, vinovată, aveà atâta putere de prefăcătorie, faţă cu bărbatul ei şi faţă cu ea, nu din vorbă o putea prinde şi o putea face să mărturisească. Şi pe dânsa, ardea de dorinţa de-a o demasca şi de-a-i arunca în obraz toată fierea în clocot a mâniei care de nenumărate ori o înneca.

Pe Radu îl putea repede da pe faţă, întru cît de îndestulă vreme nu mai era el, nu se mai puteà în de-ajuns stăpâni.

Lucru ciudat apoi,—îi era necaz pe el, mergea cu necazul până la dispreţ, însă nu'l ura. Nu'l îndreptăţià pentru vina lui, şi totuşi par'că nu'l ţinea în aceiaşi măsură de vinovăţie faţă cu dînsa.

Toată înverşunarea era pe nemernica fiinţă ce-i fusese prietenă!

Şi toată dorinţa îi era să-i surprindă în aşa situaţiune, în cît chip de negare să nu poată fi; şi Radu şi-ar fi luat parte din mânia ei, dar cum ar fi zorobit-o pe ea, în acele clipe—o! cum!

Trebuia dar să se gândiască la pregătirea unui şir de împrejurări, în alt mediu, când aproprierii lor nu s'ar fi mai putut ei înşişi împotrivi.

Trecuse astfel două săptămâni de la bal, şi prietenii „de departe“ începuseră a se arăta între ei nemulţumiţi: ştia acum că la bal Drăgoeasca luase cunoştinţă de „neagra trădare“ şi aşteptaseră izbucnirea „tragi-comediei“.

Când colo, nimic. Până când dară trăgănarea aceasta?!

Din pornirea lor deci, anume şoapte începură să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ajungă atît la urechea doamnei Drăgoescu cât şi la urechea doamnei Pruneanu.

Ecaterina ridică din umeri: puţin îi păsa de faptul că lumea ştia.

Ortenzia însă se cutremură: lumea dădea altă faţă lucrurilor, cumplit de jignitoare pentru ea, dureroasă pentru soţul ei, dacă acesta ar fi auzit şi el.

Drăgălaşa ei seninătate începù să dispară şi căutăturile ajunseră să se întunece. Nu mai cuteza să iasă în lume.

Obştia avu întîia îndrumare că apele se turburaseră în sufletul doamnei Pruneanu, după cum se turbură apele unui diamant aburit.

Şi satisfacţiunea, în atîtea inimi caritabile, începea.

Ecaterina prinse şi ea de veste schimbărei Ortenziei, dar nu ghici cărei împrejurări s'o atribue.

Mai aşteptă cât mai aşteptă obştia şi, în cele de pe urmă, văzînd că primăvara se apropie, voi să deà lovitura cea mare.

„Anonima", scîrbos mijloc de a denunţà chiar o vinovăţie, intră în acţiune.

Cine o scrise? Care mână se înverşună că tragă rândurile:

„Scumpe prietene,

„Lovit în inimă de cele ce se petrec în propria dumitale casă, — „penibil" îmi este, dar silit sunt a'ţi aduce la cunoştinţă: soţia dumitale a apucat rea cale şi, din nenorocire, încă odată se adevereşte lucrul că: *„prietenul casei e duşmanul cinstei ei..,"* „Un binevoitor"

Pruneanu se înfioră, negreşit, când citi anonima; stătù multe momente pe gânduri, dar apoi, o rupse cu mânie şi o aruncă în foc.

Ce lume ticăloasă! îşi zise. Ortenzia mea, vrăj-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

maşă mie, când e nespus de bună cu mine. Nu! nu se poate...

Adună cu mintea cele întâmplate în anii lui de căsnicie, dar acele schimbări în sănătatea ei, în firea ei se datoraseră boalei,...

Acum, nu era oare ca mai înainte de boală? Sănătatea şi buna dispoziţiune nu i se întorseseră? Apoi această schimbare în bine puteà fi dovada unei vinovăţii, unei conştiinţi pătate? Haida-de!...

Trecù în odaia ei, o găsi ce e drept mai gânditoare, dar cum îl văzù, i se anină de gât iubitoare, senină, — şi vorba lor fu numai despre ei şi de Iuliu al lor.

Taina anonimei mişeleşti rămânea numai în cugetul lui şi ca o dovadă a nemerniciei omeneşti, cu toate că nu-şi cunoştea vrăjmaşi.

Obştia îşi cam frânse mâinile de necaz, şi se răzbună numai cu râs de batjocură la adresa lui Pruneanu pe care-l îmbrobodise „odorul de nevastă".

Ba când auzi încă, pe vară, că amândouă familiile „prea intime", plecau împreună la băi la Borsec, rîsul se făcù hohot pe urma celor plecaţi!

„Fericite case " în care armonia nu se turburà pentru un lucru „aşa de neînsemnat"!

Ducerea la Borsec o plănuise Ecaterina. Radu se împotrivise faţă cu nevastă-sa; Ortenzia nu avusese curajul să refuze pe bărbatu-său.

Ideea Ecaterinei erà, că în o staţiune balneară nu se puteà să nu se întâmple „apropierea" dorită de ea, între cei doi deja vinovaţi.

Şi atunci... „Foc bengal"..!

Ce aveà ea de făcut pe urmă, nu judecase încă. Ii erà d'ajuns să ajungă la scandal.

In tot timpul acesta, Iuliu urmase a se vedeà cu Coca „lui" şi a-i fi preparatorul lecţiunilor pentru şcoală.

Ortenzia nu-l oprise nici odată de-a se duce în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

casa Drăgoeştilor ; Ecaterina îl primise tot ca mai înainte, în aparenţă ; în sufletul ei, nu-i mai păstră însă iubirea de odinioară...

Totuşi îşi ziceă, cu dreaptă judecată: ce erau vinovaţi copiii ? Dece să sufere Coca ? Şi apoi de s'ar fi arătat schimbată faţă cu Iuliu, ar fi dat de bănuit Ortenzei.

A! după „scandal", — aveă să se întrerupă, negreşit, şi asemenea raporturi dintre copii.

Luară la Borsec vila Reiter cu chirie, plăcută locuinţă în faţa muntelui plin de brădet, potrivită pentru două familii.

Nu urmară nici o cură, în afară doar de băi reci, bărbaţii, şi duşuri scoţiene, femeile.

Făceau plimbări împreună, prin feluritele localităţi pitoreşti din cuprinsul băilor şi din apropiere..., iar Ecaterina potrivia ca în totdeauna ea să fie cu Pruneanu şi Ortenzia să rămână cu Radu.

Copiii aveau pe guvernanta Cocuţei şi a băeţaşului Ecaterinei.

Radu, în adevăr se mai înseninase, reîncepuse a fi vesel şi glumeţ, — el, cu dinadinsul, odată ce era zilnic în apropierea femeei iubite,—ea, în aparenţă împărtăşindu-i veselia şi glumele.

In suflet avea neliniştea şi presimţămîntul unei nenorociri...

Dar când privia pe bărbatu-său, pe chipul căruia vedea numai mulţumirea şi plăcerea tihnei în asemenea loc frumos, îşi revenia şi căuta să uite aceea ce-o îngrijia.

Un şir de vr'o patru cinci case despărţia vila de drumul care ducea în pădure, la o poeană minunată unde-ţi era drag să guşti farmecul odihnei, după câtva timp de plimbare.

Intr'o zi, pe când se pregătiau să iasă cîte-patru, Ortenzia apucă înainte, Radu se grăbi s'o ajungă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ecaterina într'adins mai întârzia şi astfel opri şi pe Pruneanu.

— Aşteaptă-mă, amice ; îi ajungem numai decît.

Era după o ploae repede din ajun şi aerul era curat, drumurile se uscaseră, soarele însă nu ardea, aşa că priveliştea era ispititoare şi plimbarea cu promisiuni de mulţămire.

— Adecă, ciudată ne este viaţa, uneori, zise Radu, Ortenzei. Trăim în preajma unor fiinţi pentru care ne-am da cu bucurie viaţa şi totuşi vrem să părem străini de ele...

— Ca totdeauna, vorbeşti numai de dumneata de sigur, răspunse ea încercând să rîdă, — şi cătând înapoi să vadă de nu veneau ceilalţi.

Râsul ei îl încurajă.

— Fireşte că de mine. Am pentru dumneata acel simţimânt ce nu moare şi mă lupt să par ca şi cum el mi s'ar fi stins în suflet...

Ortenzia se opri, înroşindu-se, — hotărîtă să aştepte pe ceilalţi.

— Ce-ai zice, Ortenzio, îi rosti el după o clipă când îi admiră cu ochi pătimaşi fiinţa adumbrită de umbrelă, dacă într'o zi te-aşi răpi fără să te poţi împotrivi ?

Şi glasul lui tremură.

Ea îi aruncă o căutătură tăioasă :

— Zic, domnule, că boala dumitale are răbufniri foarte periculoase pentru dumneata...

— O ! eată cum iei lucrurile, zise el, rîzînd, spre a'şi ascunde necazul.

In acel moment apărură Ecaterina şi Pruneanu.

— Putem merge înainte căci apărătorii d-tale se arată...

Ea nu-i răspunse, nu se mişcă... El avu un gest de nemulţămire : se pripise. Trebuia mai în pădure să fi început atacul...

Ecaterina văzîndu-i opriţi, avù şi ea o mişcare de necaz.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După ce-i ajunse, luară înainte, însă Ortenzia trecu lângă Pruneanu şi'i luă braţul.

Ecaterina înţelese că Radu întreprinsese ceva dar că Ortenzia se ferise.

Ori cum, era speranţă...

In adevăr, pierzându-şi cumpătul, pornit să sfârşiască odată cu Ortenzia, ori care ar fi fost urma, Radu se hotărî să facă o încercare cutezătoare.

Ii vorbise de răpire, în chip glumeţ; dacă ar preface gluma în realitate ?...

Avea speranţa că se poate, cu bani, ce nici prin gând trece omului.

Timp de-o săptămână îşi făcu de plimbare, singur; găsi doi unguri cu care se putu înţelege şi care îşi luară asupră-le încercarea.

Ecaterina simţia că se pregătia ceva, în fine; i-o spunea înfăţişarea lui Radu.

Intîmplarea îl servi peste aşteptare.

Pruneanu se simţi într'o dimineaţă cam răcit, iar în acea seară era să fie unul din balurile „sezonului".

Ortenzia nu mai voise să se ducă, dar Ecaterina stăruise şi Pruneanu o îndemnase să facă plăcerea Ecaterinei; ea chibzuise că numai balul putea să hotărască, faimoasa reapropiere.

Dar Radu văzu în împrejurarea aceasta putinţa de a'şi împlini visul de curând.

In timpul zilei orîndui lucrul, în aşa chip, în cât să nu dea greş. Se socotise apoi cu sine însuşi, în privinţa urmărilor, şi văzuse că, cu averea ce isbutise a'şi face din venitul zestrei necheltuit şi depus pe numele lui, putea să trăiască cu Ortenzia, pe care avea s'o ia. Nu se îndoia de fel că Ortenzia, compromisă, nu ar fi primit viaţa cu el.

In seara aceea manevră cu iscusinţă ca Ecaterina să fie ocupată cu dănţuitori destul, ceea ce şi ea, de altfel, primia, în gândul ei, şi la un moment a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nume, şopti Ortenziei că venise de-acasă să o cheme de oare-ce bărbatul său nu se simţea bine.

Nebănuind nimic, Ortenzia se grăbi, plină de griji să iasă.

Aproape de vilă, în loc întunecos se pomeni învăluită strîns la gură, apucată şi pusă într'un cupeu mare. Ea se svărcoli, dar alăturea se urcase Radu şi cuprinzînd-o în braţe, îi făcea cu neputinţă ori ce încercare de a se mişca.

Cupeul apucă drumul mare... Când Radu îi luă de la gură căluşul, ea era leşinată.

In deşert căută, după un timp, Ecaterina, pe soţul ei. I se spuse că plecase cu doamna prietena ei.

Repede atunci porni acasă, singură. Işi închipuise că, Pruneanu fiind bolnav, ei se înţeleseseră să petreacă împreună.

Dar acasă, nici urmă de ei. Intră la Pruneanu, îl găsi citind.

Atunci într'un moment de pornire pătimaşă îi strigă :

— Citeşti, stai liniştit şi casa arde...

— Cum arde, strigă el sărind...

— A ! d-ta nu vedeai nimic, dar eu ştiam, dar eu pândiam...

Unde sunt Radu şi nevasta dumitale ? S'au furişat din bal şi s'au dus.... Unde la ora aceasta ? Mişeii ! Ne batjocoriau de mult şi d-ta nu vedeai.

Pruneanu, încremenit, căută la Ecaterina, cu ochi rătăciţi. Intr'atît de neaşteptată fusese lovitura că simţi cum mintea i se duce... i se duce...

Căzu jos, cu spinarea de pat, aproape fără cunoştinţă... numai gemînd.

Dar atunci s'auzi în sală sgomot de paşi grei şi după o clipă uşa se deschise, iar Ortenzia intră palidă, cu ochii însă aprinşi, cu înfăţişare de nebună, cu vestmintele de bal mototolite.

In sală rămase un om din administraţia băilor.

— Ah ! mişelul ! strigă Ortenzia...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar văzînd pe Pruneanu căzut, alergă la el.

— Alexandre ! Alexandre !

El se ridică repede, ca atins de un curent electric...

Omul administraţiei intră atunci şi salută.

— Domnule, luă vorba în graiu românesc stricat, eram la casa de intrare în băi de unde îndreptăm trăsurile la locuinţi, cînd voi cupeul să treacă. Am auzit un ţipăt şi am oprit cupeul. Doamna s'a aruncat afară şi mi-a spus s'o scap, că a răpit la dumneaei un domn... No ! Asta nu se face, domnule, la băi la noi, băi cu reputaţiune cinstită. Domn a fugit repede, am întors cu cuconiţa acasă...

— Alexandre, n'a fost cu voea mea, ţi-o jur pe amintirea mamei, strigă Ortenzia aninându-i-se de gît, isbucnind în plâns...

— Linişteşte-te dragă, îi zise Pruneanu cu glas tremurător şi înaintând spre ungur, îi strînse mâna şi-i mulţumi zicându-i : mâine îmi voiu arăta recunoştinţa...

— A ! no !... vă rog... Făcut la mine datoria... Băi cu reputaţiune cinstită, domnule !

Salută şi ieşi...

Indată Ecaterina i se înfipse Ortenziei înainte :

— Zici că n'a fost cu voea ta ? îi tună cu glas înfierbîntat. Dar te-ai ţinut cu el !...

Pruneanu ridică repede capul, şi plin de demnitate ii zise :

— Doamnă, faptele desmint ceea ce rosteşti fără a te gândi...

— Ecaterino, zise cu blândeţe Ortenzia, aproape liniştită, de şi tot palidă încă : mă învinovăţeşti pe nedrept. Numai eu ştiu cît am suferit din cauza cugetului vinovat cu care mă urmăriă bărbatul tău... Conştiinţa îmi e curată... Dacă ar fi isbutit planul lui din seara aceasta m'aşi fi ucis înainte de a se fi atins de mine...

Şi era energie în acea blândeţe, în acea mâhnire

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce i-o da situaţiunea ; era nevinovăţia ce nu poate fi bănuită, în expresiunea chipului şi în glasul ei.

Ecaterina plecă ochii, încurcată, zăpăcită : vinovatul rămânea numai bărbatul ei.

— Doamnă, îi zise Pruneanu, luând o mână a soţiei lui în mâinile sale, regret adînc întîmplarea, şi'mi permit a te plânge. Mâine va trebui să ne despărţim şi poate pentru totdeauna.

Ecaterina, cu lacrimi în ochi, le aruncă o privire îndurerată, şi eşi, şovăind...

Atunci Ortenzia îl făcu pe Alexandru al ei să şadă şi se aşeză lângă el ; cătându-i în ochi cu drag, începu a-i povesti, iar cu cît înainta în arătarea suferenţelor ei, cari se potriviau cu vremile când era bolnavă sau suferindă, privirile i se înrourau de lacrimi, glasul i se înăbuşia; retrăia în acele momente zilele îndelungate de temeri, de umilire, de indignare.

— Şi nu'mi spuneai, dragă Ortenzio... exclamă Pruneanu, adînc înrăurit.

— Să nu'ţi stric liniştea, Alexandre; acest lucru îmi sta pe suflet.

— Dar îţi puteai primejdui cu totul viaţa... Ah ! mişelul !

Rămase o clipă pe gânduri, când Ortenzia îl privi cu neliniște, cu teamă încă, apoi rosti:

— Putea fi, în adevăr, cu desnodământ foarte trist, întâmplarea din astă seară, dar acum îmi vine să zic, „bine că a fost aşa“, căci a luat capăt suferinţa ta şi falşa prietenie a mişelului.

Îi cuprinse Ortenziei mijlocul, cu adâncă emoţiune, şi sărutând-o, rosti :

— Lumea e rea, dragă Ortenzio, plină de invidie, mulţămită când vede ori simte că defaima ei a prins ori a turburat cît de puţin măcar viaţa altuia. Eu zic să ne retragem cu totul la moşie, să închidem tuturor uşa, să trăim pentru noi şi pentru copilul nostru şi să facem bine ca şi până

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acum sătenilor noştrii, pentru mulţumirea de a-l face.

— O ! da, Alexandre ! M'a desgustat cu totul făţărnicia acelora care ne umpleau casa, numai să aibă ce bârfi de noi, faţă cu alţii, cu mai multă aparenţă de adevăr...

Când landoul cu patru cai treceà prin dreptul cazinului, splendid iluminat, Ortenzia îşi veni puţin în cunoştinţă, izbită de puternica lumină... Repede îşi dădù seama ce se întâmplase şi cu gândul de-a se folosi de puţină libertate şi de-a puteà să strige în caz că vedea pe cineva pe aproape, — izbuti să îndepărteze mâna lui Radu şi să-i zică.

— Te rog... Mă înnăbuşi...

— Dar vei fi cuminte?

— Da...

Radu, socotind că, în faţa faptului împlinit al răpirii ea se supunea, îşi puse braţul pe după mijlocul ei şi-i luă dela gură mâna cu batista.

Ea se ghemui într'un colţ, păru a închide ochii, dar printre gene privià ţintă pe fereastra din faţă şi recunoştea locurile....

De-odată auzi un glas, în limba streină, probabil adresându-se vizitiului.., şi pe acesta răspunzând.

O lumină vie o izbi ; era în dreptul casei de la punctul de intrare în băi.

Se plecă atunci repede la fereastră şi începù a scoate ţipete :

Ajutor ! ajutor ! opriţi trăsura !...

Radu o trase cu putere înapoi şi-i astupă gura cu mâinele ; simţi că vizitiul da biciu cailor ca s'o ia la fugă, dar tot în acelaş timp auzi glasuri răstite şi landoul se opri...

— A! auzi pe Radu, exclamând cu necaz...

Tot atunci uşa, dinspre partea casei, se deschise, şi paznicul punctului se arătă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ortenzia se smulse de lângă Radu.

— Domnule, te rog, ajutor! îi strigă ea...

Sunt luată cu sila... scapă-mă...

— No! nu merge așa, mă rog... Poftim, cobori la dumneata, doamnă...

In timp ce Ortenzia coborî, cu grabă, pe acea parte, Radu, deschise repede ușa cealaltă, sări jos și o luă la fugă înainte pe șosea, ca să nu dea lămuriri, dar mai ales ca să nu fie închis...

Nimeni nu alergă însă, după el...

Birjarul fu silit să întoarcă și să ducă acasă pe Ortenzia, însoțită de paznicul punctului.

După ce însă îi lăsă la cărarea ce ducea la vilă, birjarul o luă repede înapoi ca să găsiască pe bietul domn care o pățise.

Il ajunse, în adevăr, îl luă și astfel Radu Drăgoescu porni singur la o stațiune de drum de fier, de unde apoi plecă la Viena.

A doua zi, Ecaterina, după ce nu închisese ochii toată noaptea, își făcu pregătirile de plecare.

Ortenzia voi s'o vadă, însă ea n'o primi: se simția rușinată, era amărîtă își părea ridicolă ei însăși: de ce ar fi căutat să mai vadă pe Ortenzia? Se rupsese firul vechei prietenii..!

Și apoi, în sufletul ei rămăsese îndoeala: se putea prea bine ca Ortenzia să nu fi voit a urma pe Radu, — dar aceasta nu însemna că nu avusese relațiuni cu el... în trecut. Atît numai că nu mai ținea la el... Și apoi, Radu nu avea starea lui Pruneanu. Ar fi fost proastă să lase un bărbat care o credea nevinovată, care era bogat, și să se ducă după Radu care, cine știe, ar fi lăsat-o după un timp.

O! era șireată, cuconița!

Își permisese un capriciu, dar fiindcă i se trecea păcatul, — rămânea lângă acela pe care îl mai putea înșela.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Eată-se dar.. lăsată, ea...

Alesese, până culesese!

Pela amiază plecă din Borsec cu copiii, spre mirarea mirare a Cocuţei şi a guvernantei.

Şi numai Iuliu, încremenit o petrecu până la poartă, unde începu a plânge odată cu Coca.

Plecă, Ecaterina! De altfel, nu tot aşa s'ar fi întîmplat dacă ar fi surprins în altă situaţiune pe bărbatul ei cu... amica?

Oare nu ea voise desnodămîntul acesta?

Era cel puţin sigură acuma că Radu o înşelase, că nu o iubise niciodată cum trebue...

Ajunse acasă, după o zi şi o noapte, aproape cu totul sdrobită... Singură!... Foarte singură, în oraşul ei, în care nu avea nici un prieten!..

Numai cunoştinţi, — şi acestora nu voi să le dea satisfacţiunea, poate, a nenorocirii ce o lovia...

Totuşi, după câteva zile, când primi scrisoare dela Radu, se simţi cuprinsă de dor după el..., Singură... Ce era să facă singură numai cu copiii? Să ducă o viaţă întreagă astfel, cu greutăţile creşterii acestor copii şi fără ca ei să aibă pe tatăl lor, de care întrebau, mai cu seamă Coca?

Şi cu mii de gânduri în lupta, în care, aci suferia în mândria ei în încrederea ei în Radu; aci se mlădia să-l ierte, pentru copii; aci se revolta că fusese înşelată; aci se gândia că, iertându-l, lumea nu va şti ce-a fost şi ea nu va avea să sufere în demnitatea ei şi faţă cu lumea, — îi telegrafiă că vine în Viena cu copiii.

Până să prindă de veste oraşul că se întorsese ea şi plecă la Viena.

Aci, Radu, umilit, o încredinţă că făcuse o nebunie, că în adevăr Ortenzia nu-i fusese amantă.

Ea îi hotărî însă a se strămuta în Bucureşti şi, din Viena, veniră în Capitală, îşi găsiră casă; apoi el se întoase în Roman şi, spre surprinderea tu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

turor, îşi expedia lucrurile toate în Bucureşti, lăsând om să închirieze casa ori s'o vîndă.

Altă avere imobiliară ne fiind la mijloc, mutarea fu lucru uşor.

După vreo zece zile se întoarse şi Pruneanu însă de-adreptul la moşie...

Lumea îşi explică ce se putuse întâmpla, vorbi cît vorbi, până să-şi astâmpere setea defaimei şi uitarea veni cu încetul...

III

Şi toate aceste întâmplări le veniră în minte doamnei şi domnului Drăgoescu, după ce Iuliu, pe neaşteptate ivit, plecă dela ei.

De şapte ani de zile nu mai avuseseră nici o ştire de vechii lor prietini, şi iată că trecutul le reapărea în fiinţa băiatului iubit mult odinioară.

— S'a făcut voinic şi frumuşel... zise Ecaterina, posomorîtă însă.

— Da, răspunse Radu....

— Şi vezi ce mulţămire la Coca!...

— Marile prietinii din copilărie nu se pot uita, Titino.

— Dar eu voiesc să împiedec prietinia care poate lua de-aci înainte alt nume... zise ea cu asprime.

— Nici mie nu mi-ar plăcea asemenea lucru, dar nu uita că Coca are cincisprezece ani şi că nu voinţa noastră poate impune simţimîntelor ei.

— Ce simţimînte! Nici un simţimînt! strigă Ecaterina, fulgerând din priviri. Lasă că nu ar fi potrivire de etate, dar...

— Titino, ai uitat că eu am făcut atunci nerozia cea mai mare. De ce nu ai vrea să uiţi că copiii nu pot fi vinovaţi de nerozia mea...

— Cum! tu ai voi adecă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu zic numai decît că aş voi. Închipueşte-ţi însă că deja revederea aceasta neaşteptată între Coca şi Iuliu a hotărît în inimile lor simţimîntul ce ar fi să-i unească pe viaţă... Ei, atunci?

Ecaterina rămase pe gânduri, muşcându-şi buzele însă, frământându-şi mâinile.

El urmă:

— De ne vom pune în gând să împiedicăm pe Coca de-a'l mai vedea pe Iuliu, oare copila nu se va întreba de cauză? De cîte ori nu ne-a întrebat de ce Iuliu nu scrie? De ce nu mai ştim nimic de el? Aucm nu se va mai mulţămi cu întrebări; va cugetà, va căuta, şi poate, nu zic numai decît acum, dar peste puţin, va putea să ajungă la o bănuială. Fără voia noastră va căuta să vadă pe Iuliu, şi lucrul e cu putinţă odată ce s'au întîlnit, odată ce suntem într'un oraş, ei şi noi.

In fine, vom vedea..: Dar...

Şi Ecaterina plecă, enervată, din biuroul lui Radu.

Cum ajunse Iuliu acasă, Ortenzia văzù că băiatul ei avea ceva. Il cunoştea prea bine, în felul cum îl crescuse, ca să nu'şi dea seama de schimbarea cea mai neînsemnată a chipului lui:

— Ce ai tu, Iuliu dragă? îl întrebă.

Din gânduri de turburare cu care venise acasă, Iuliu, la întrebarea mume-si, trecu repede la emoţiunea bucuriei şi, înconjurându-i gîtul cu amândouă braţele, îi zise, zâmbitor, cu pornire:

— Mamă, dragă mamă, nu ştii? am văzut pe Coca...

Ortenzia tresări, dar în faţa acelei emoţiuni a băiatului, nu'şi putù opri pe a ei, de altă natură dar ori cum, deopotrivă de puternică.

— Ai văzut-o.? cum? unde?

Iuliu îi povesti că fusese la joc, la familia Tunsescu şi cum întîlnise pe Coca „lui"...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O! s'o vezi mamă, ce mare s'a făcut şi ce frumoasă e Coca mea:..

Şi cum ne-am adus aminte de copilăria noastră! O! nu ne-am uitat! Şi ce veselă era Coca!... D'apoi eu.

Şi muma simţia cum îi bătea de tare băiatului inima, iar în inimă-i se întrista; eată că Iuliu al ei începea să nu mai fie numai al ei... Căci, înţelegea ce schimbare putea să ia, în băiatul ei, destul de mare acum, simţimîntul de odinioară pentru Coca.

Iar când Iuliu îi povesti primirea din partea Drăgoeştilor şi mai ales răceala cu care se despărţiră ei de dînsul, chipul i se mîhni, ochii i se înrourară.

Ortenzia simţi părere de rău că Drăgoeştii nu'şi putuseră stăpâni resimţimînte, de care, ei erau răspunzători la urma urmei.

Să sufere Iuliu al ei, din cauza lor? Nu în de-ajuns suferise ea, odinioară?

— Mamă, te rog, fii bună de'mi spune, îi zise el de odată, — s'a întîmplat oare ceva între dumneavoastră, pe când noi eram mici? Eu n'am uitat cum a plecat mama Tina cu Coca, de la Borsec... De atunci, nici nu ne-am mai văzut.

Ortenzia se înroşi, dar răspunse cu linişte:

— Ori cum, nimic, care să te îngrijească... Dar spune'mi, Iuliu, ţii tu aşa de tare la Coca?

— La Coca? Mă mai întrebi? nu-i ca şi sora mea? Cum să nu ţin la ea?

Ortenzia nu se înşelă asupra chipului în care Iuliu îşi definia simţimîntul.

— Sunt eu sigur că am s'o mai văd la Tunsescu, dacă mama Tina nu va voi să mă mai primiască la ea acasă...

— Cum? crezi că nu te va mai primi?

— Dacă nu mi-a zis să mai vin... Şi apoi, — adaose după puţină codire,— d-vs. mamă, n'o să vă duceţi să-i vedeţi?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu zic nu... Dar, şi de nu va voi tată-tău să se ducă...

Atunci se întoarse acasă Pruneanu, şi intrând, le întrerupse vorba.

Ortenzia îi făcù un semn de tăcere, lui Iuliu, şi în acea seară băiatul nu vorbì şi tatălui lui de Coca.

Pruneanu, ca Iuliu să nu fie singur, în voia lui, pe cât timp îşi va face studiile universitare, se mutase în Bucureşti.

Işi arendase, obştiei săteneşti ce alcătuise, moşia, lăsase om de încredere acolo să'l reprezinte faţă cu obştia şi întru cât-va să îndrumeze pe săteni şi să supravegheze munca lor şi, mai ales că fusese ales senator, plecase mulţămit.

Nici nu-i trecuse prin gând că aveà să audă de Drăgoescu, de şi îl ştià tot în Capitală.

Şi cată că Ortenzia, acum, în liniştea odăei lor de dormit, îi spunea ce se întâmplase.

Negreşit că, tot ca Drăgoeştii ajunseră să vorbească de putinţa unei legături de neînlăturat, între Iuliu al lor şi Coca.

— Dragă nevastă, îi zise Pruneanu, de unele împrejurări ale vieţii nu ne putem feri,.. Nu-i avem la inimă, dar dacă vom vedeà că în adevăr Iuliu, la vreme, se va gândi serios la o căsătorie cu Coca, vom orîndui lucrurile să asigurăm copiilor fericirea...

— Da, dragă Alexandre... Şi apoi, trecutul... aproape l'am uitat...

— Prietenie sinceră nu va mai puteà fi între ei şi noi, nici prin încuscrire, dar ce are a face prietenia noastră cu dragostea copiilor,— dragoste de va fi să fie !

— Ei însă ce vor zice? Căci, ei, vinovaţi, şi ei ar putea să se arate înverşunaţi.

— Nu cred... Dar, în fine, vom vedea... Noi să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu ne grăbim cu aprecieri şi cu bănueli care ar puteà fi nedrepte.

— Negreşit, dragă Alexandre.

Pruneanu erà tot acelaş, bun, voinic, impunător, atît numai că părul i se surise...

Ortenzia părea însă că nu aveà să cunoască ce-i bătrâneţea. Se mai îngrăşase, dar frăgezimea, tinereţea, farmecul ei, de blondă, ţineau, ceea ce erà de mirat,—întru cât e credinţa că frumuseţea oacheşelor e cea mai trainică, în aceleaşi condiţiuni de viaţă.

Totdeauna Ortenziei îi plăcuseră bunătatea, bunul simţ, dreapta judecată a lui Pruneanu ; dar cu adevărat îl iubise după întâmplarea de la Borsec.

De-atunci viaţa lor fusese neturburată, o avuseseră plină de mulţumire.

Acum începeau c'o grijă: să se apropie de Drăgoeşti, în vedere de a pregăti viitorul pentru Iuliu şi pentru Coca?

După multă chibzuinţă, lăsară întâmplării putinţa apropierii, iar cu privire la Iuliu, hotărîră să nu-i împiedice înclinarea.

In duminica următoare, Iuliu nu se mai îmbrăcă cu „costumul“ pentru „tenis“, când fu să iasă după amiază.

Ortenzia îl văzù intrând la ea foarte cu îngrijire gătit, cum par'că nu'l văzuse încă. In realitate înfăţişarea lui sărbătorească, tainic gând de-a fi găsit „bine“, plăcerea că se duceà unde avea să se întâlniască cu „cineva“ dorit, erau mai degrabă cauza, iar nu vestmintele, cu toate că ierau primul rând tăiat după noua modă a „sezonului“.

O sărută cum de obiceiu făceà când plecà deacasă şi-i zise c'un ton pe care umblà să'l facă aproape indiferent:

— Mă duc la Tunsescu, mamă.

— Du-te, dragă Iuliu, Dacă vezi pe Coca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

spune-i c'o sărut... îi zise ea, zâmbind... Spune-i c'o doresc.

Iuliu se înroşi de plăcere.

— Mamă! cât eşti de bună. Şi-i înconjură cu braţele grumazii.

Ea îl sărută pe obraz şi nu răspunse: erà prea emoţionată. O înduioşà tânăra iubire a fiului ei, — iubirea cu întîele iluzii ale vieţii ce începea a se simţi.

Il petrecù până la uşa de-afară şi rămase în prag până ce el coti strada.

Când ajunse la Tunsescu, găsì pe fratele la un loc cu sora, îmbrăcaţi ca pentru joc, dar în aşteptarea prietenilor, ocupaţi cu răsfoirea unei reviste franceze.

Alisa erà o oacheşică de şasesprezece ani, vioae, cochetă, deja, puţin romanţioasă.

Dan erà c'un an mai mare de cît Iuliu, amândoi înscrişi la medicină, în anul I.

Dan îl întîmpină repede strîngîndu-i mâna în timp ce Alisa cătà la el surprinsă, par'că'l vedea întîea oară, aşa i se arătà de frumos...

Iuliu i se înclină, aproape ceremonios; ea îi întinse mâna în chip prietenos.

— Dar ce e, Iuliu? ne faci vizită de „etichetă"?

— Crezi că nu se poate juca „tennis" şi altfel de cât ca tine îmbrăcat? îi zise, rîzînd...

— A! Stai că ghicesc eu... „Pariez"că domnul Pruneanu s'a gătit pentru Zulnia Drăgoescu, — ori Coca, precum îi zice...

— Mi-e teamă să nu pierzi prinsoarea, domnişoară... răspunse el fără să se turbure, în chip glumeţ însă.

— Păcat numai că Zulnia nu poate veni azi la noi. I-au plecat părinţii la moşie, pentru câteva zile şi pe ea au lăsat-o în pension. Suntem în aceiaşi clasă. Am venit s'o iau eu, însă doamna directoare nu s'a învoit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe chipul lui Iuliu se zugrăvi contrarietate vădită.

Cu uşor accent de ironie Alisa îi zise repede.

— Nu trebue să te întristezi însă: m'a rugat să'ţi spun din partei „complimente".

— Mulţămesc, domnişoară...

Venirea celor-l-alţi amici şi părtaşi la joc, le întrerupse vorba.

Iuliu, ori cît de nemulţumit, se stăpîni, luă parte la convorbire, aproape cu aceiaşi obicinuită vioiuciune şi la joc cu aceeaşi părută tragere de inimă.

In vremea jocului Alisa se folosià însă de anume momente şi-l atingeà uşor cu cîte-o ironie privitoare la lipsa Zulniei...

Instinctu-i femeesc îi spuneà că nu numai amintirile din copilărie le înrîureau inimile, şi, fiindcă Iuliu nu-i fusese indiferent de cînd chiar îl cunoscuse simţea imboldul geloziei. In ironiile ei intrà dar această simţire de care nu'şi dà încă seama.

In pensioane, de la etatea de patrusprezece ani, se vorbeşte mult de iubire şi rar copilă să nu viseze la un Făt-Frumos din cunoştinţele familiei, ori la vre unul din profesorii tineri.

Alisa dejà de mult purtată prin lume, în duminecile de ieşire şi în vacanţe, cu imaginaţiunea ei aprinsă, cu vorbirea ei caldă şi vibrătoare, strîngea în juru-i pe toate colegele de clasă cărora le povesteà petrecerile şi unele... succese ale sale, care existau mai mult în dorinţa ei de-a le avea, în părerea ei că le întâmpinase.

Iuliu, foarte legat, în scurt timp, cu Dan, se arătase preà familiar cu Alisa, tocmai din cauza acelei legături.

Ea îi luase deja familiaritatea drept curtenire, iar frumuseţea lui îi lovise închipuirea.

După regăsirea lui cu Coca, toată săptămâna aceea o supusese pe copilă la tot felul de in-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

terogatorii în privinţa copilăriei amândurora şi aşa instinctul o vestise că în inima fetei domnia ceva mai mult de cât vechea prietenie.

Astfel, se bucurase întru câtva că Zulnia nu puteà să iasă din pension şi îşi pusese în gînd, diavoliţa, să cerceteze şi pe Iuliu, spre a-i pătrunde mai bine in inimă.

Firea ei cutezătoare, aproape aventurieră, o îndemna la aceasta.

Era deja geloasă, dar ar fi voit să devie părtaşa tainei lor, — dacă în adevăr tainà aveau.

Poate că spiritul de intrigă, cine ştie, puteau să i'l desvolte instinctele ei neastîmpărate.

Dar la toate glumele ei, Iuliu răspundea numai cu câte un zîmbet...

Jucà, era cu luare aminte, şi totuşi avea cînd să'şi ducă gândul şi la Coca, „lui"... Ce và fi făcând? Va fi fost nemulţumită cum erà el? Cum de se întâmplase să plece părinţii ei, tocmai dumineca aceasta?

Pe urmă i se părù firesc lucrul...

A! dacă părinţii lor nu ar fi fos în acea răceală, de sigur că la el acasă ar fi venit Coca... Şi ce sărbătoare ar fi fost!

Nu! trebuia să hotărască pe mumă-sa a se duce la „Mama Tina", ca vechea prietenie să se statornicească iarăşi.

Alisa îl furà mereu cu privirea şi-i ghiceà preocuparea, nu fără puţină ciudă.

După joc însă Iuliu trase pe Dan la o parte şi-l rugă să'l ierte că plecà, fiind-că avea să facă o vizită cu mamă-sa.

Astfel, Alisa se simţi şi mai înciudată: pierdu-se o ocaziune când să'l mărturisească.

— Ce să-i spun Zulniei? îi şopti, cînd veni să-i deà mâna,

— Dacă ai bunavoinţă, spune-i, te rog, că i-am regretat lipsa...

BIBLIOTECA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Numai atît? îl întrebă, aţintindu'l c'o privire ciudată, cu uşor zîmbet ironic.

Iuliu simţi acea ironie şi-i păru curioasă; răspunse deci;

— Ce-i pot spune mai mult, prin alt cineva?

Ea îşi muşcă buzele. Ironia ei era pedepsită.

I se înclină şi ieşi.

— Prin alt cineva... repetă Alisa... Mi se pare că a fost puţin impertinent...

E de prisos să spunem că după plecare, Iuliu fu obiectul convorbirii tuturora, nu indestul de scutit de oare care ironii.

Iuliu se întoarse acasă trist, aproape posomorît.

Nu găsi pe mamă-sa: tată-său era în biurou...

Dar faţă cu el nu-şi puteà arătà nemulţămirea. Ori cât de mult îl iubeà el, nu aveà cu bătrânul aceeaşi apropiere sufletească pe care o aveà cu muma.

Intră dar în camera ce-i servià de biurou de lucru şi rămase mult timp pe gânduri.

Ortenzia îl găsì astfel şi se opri, surprinsă, lângă el,

— De sigur că n'ai văzut pe Coca, nu-i aşa?

— Da, mamă. Mama Tina a plecat la ţară şi Coca a rămas în pension...

— Şi acest lucru e în stare să te mîhnească atît de mult, Iuliu?

— E nemulţămire, ori cum...

— Asemenea nemulţămiri, faţă cu viitorul, pentru care trebue să mai aşteptăm, înseamnă prea puţin, dragă Iuliu, îi zise, petrecând-i mâna prin păr.

— Ce bine-ar fi — şi cred că e un drept al nostru — nu-i aşa mamă?, ca să vie Coca la noi, când părinţii nu-i sunt în oraş.

Ortenzia zîmbi.

— Vom chibzui ca să ne redobândim dreptul, dragă Iuliu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In vorbele acestea Iuliu văzu promisiunea reapropierii, la care se gândise, — şi ridicându-se sărută mâna mume-si.

Drăgoescu, am văzut, înclinase din primele momente pentru o viitoare putinţă a unei apropieri sentimentale între Coca şi Iuliu.

Două, trei zile, când mai venise vorba de lucrul acesta, el arătă că ar fi bine să se reapropie şi ei de Pruneanu.

Ecaterina însă sărise în sus la auzirea vorbei şi-i declarase că, orice, dar aceasta nu...

— Bine, Titino... pentru acum. Să nu vie timpul însă când să doreşti chiar tu asemenea lucru.

— Eu nu voiu dori-o nici odată... te asigur.

In sufletul ei vedeà bine că nu era de înlăturat reluarea relaţiunilor cu Prunenii.

Totuşi îi plăceà înverşunarea împotrivirii.

Să se mai afle în faţa Ortenziei? S'ar fi simţit umilită.

Să mai vadă în casa ei pe Ortenzia? Dar cine-o puteà încredinţà că, după atâţea ani, de cuminţie, Radu nu se va mai aprinde după ea? Chiar dacă nu ar fi mai putut fi vorba de vr'o încercare din parte-i — căci acum erau copiii lor în joc, — însă reînvierea simţimântului de odinioară, putea să se întîmple, şi eată ce nu voià dînsa.

In ceea ce Radu, în sufletul lui, vedea ca o reabilitare a lui faţă cu Ortenzia şi cu bărbatul ei, Ecaterina vedeà un pericol, — poate fără vreo urmare pentru el, dar, ori cum, umilitor pentru ea, — pericol care ar fi despărţit-o iarăşi, sufleteşte de Radu.

Gelozia dar o făceà să-i vibreze inima şi să ia hotărîrea de-a înpiedecà, pe cât i-ar fi fost mai mult cu putinţă revederea Cocuţei cu Iuliu.

Dumineca ce avea să vie, negreşit că Coca va voi să se ducă la Tunseşti.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ca să înpiedice pentru întîea oară lucrul, hotărî pe Radu să plece împreună cu ea la moşia ce cumpăraseră în Ilfov, nu departe de Bucureşti.

O aveau arendată, însă aveau şi casă pentru ei, o foarte frumuşică locuinţă înconjurată de grădină mare.

Radu nu era ocupat vr'o săptămână : se potriviá aceasta cu voinţa ei.

Ecaterina se mai schimbase. Frumuseţea ei se făcuse matură, îngreuiată întru cîtva de faptul că se îngrăşase cam mult.

In chip tainic aveà ispitirea de-a întâlni undeva pe vechea ei prietenă, ca s'o vadă măcar în treacăt, numai ca să'şi dea seama cum era. Insă la ideea că ea poate rămăsese mai tânără de cît dînsa, îi pieriá ispitirea, iar putinţa de reînprietenire o înlătură şi mai cu tărie.

Radu nu se schimbase mai de loc. Două, trei fire albe, în mustăţi ; încolo, aceeaşi tinereţe, cu trăsuri puţin mai serioase, — aceeaşi vioiuciune în vorbă şi'n mişcări.

Ca avocat dobîndise multă experienţă şi oare care nume ; aveà afaceri destule, însă politica nu'l momise. Erá într'un partid, dar nu voia să joace nici un rol. Se bucurà numai, cînd partidul erà la putere, de anume foloase, care i se dădeau, unde Şeful îl vedeà că nu are alte ambiţiuni.

Două, trei întrevederi ale Cocei cu Iuliu nu le putu înpiedecà Ecaterina, însă vara veni şi cu ea, vacanţa.

Prunenii plecară în Moldova, la moşie ; Drăgoeştii, în străinătate, cu amândoi copii.

Băeţelul, Mihail, se făcuse mărişor : aveà nouă ani aproape şi iubiá pe Coca, nevoe mare de mult.

El era trist, de cîte ori o vedea tristă pe Coca şi nu ştiá în ce chip să o facă a se însenină.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intr'o zi ce-i veni fetei, în gând, pe când erau încă în Bucureşti, îl întrebă pe Mihail:

— Tu cunoşti pe Iuliu?

— Da, Coca. L'am văzut atunci când a venit la noi de te-a adus acasă.

— Aşa-i că e cum se cade?

— Mie mi-a plăcut. Dar de ce, Coca, nu mai vine pe la noi?

— Are să vie...

Iuliu nu mai venise, dar între Coca şi băeţel urmaseră vorbiri multe despre Iuliu, şi Coca îl făcuse să înţeleagă prietenia lor din copilărie.

In fie care duminecă avusese Coca ce să-i spue lui Mihail, aşa că, băetul fără să 'şi-l amintiască, bine, pe Iuliu, ca figură, începuse să'l iubiască, fiind-că simţia că sora lui ţinea la Iuliu.

Acum, în străinătate, Coca mai nu vedeà frumuseţile Elveţiei, în trecerea dintr'o localitate în alta: ea, se plimba mai mult cu frăţiorul, — pe lângă care i se părea că se vedea mică, împreună cu Iuliu, şi vorbià cu el de cel ce rămăsese în ţară.

Când erà singură, la Iuliu se gîndia, şi căutà să înţeleagă de ce muma ei nu'l mai iubià pe scumpu-i amic?

Nu afla raţiunea lucrului dar rămînea cu tristeţea situaţiunei.

In împrejurări normale, negreşit că nu şi-ar fi dat atît de degrabă seamă de felul simţimîntului ei; i s'ar fi păstrat pentru mult timp nevinovăţia legăturii din copilărie.

Acum i se luà însă de pe ochi vălul acestei nevinovăţii şi din tristeţea ei îi răsăria, văzut şi înţeles, tainicul dulce simţimînt al iubirii omeneşti.

Şi era sigură că acelaş duios legămînt era şi în sufletul lui Iuliu: 'i-o spusese ochii lui; 'i-o spunea inima ei.

Intr'o zi, pe ţărmii lacului Constanţa, într'o plimbare de dimineaţă, Coca şi frăţiorul mergeau înainte, însă nu la mare depărtare de părinţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aceştia erau pe gînduri căci avuseseră iarăşi o discuţiune privitoare la Coca, a căreea tristeţe o observaseră.

De-odată Ecaterina tresări. Auzise pe Mihail zicând Cocuţei:

— Ce bine-ar fi Coca să fie şi Iuliu aici. Cum am rîde!

Coca îi mulţumi c'un zîmbet care lumină o clipă tristeţea prea adîncă pentru etatea ei.

— Ce fel! îşi zise muma. Mihail ştie pe Iuliu? Ce „confidenţe" i-a făcut oare copilului, Coca?

— Ai auzit? îi şopti Radu.

— Copiii ăştia sunt buni numai de prostii, ca să ne mîhniască, răspunse ea, posomorîtă.

Plimbarea nu avù nici un farmec pentru vreunul din ei.

La întoarcerea la otel, Ecaterina se folosì de un moment, şi chemă de-oparte pe Mihail.

Începù să'l descoase, căci se temeà nu cumva, cine ştie, copilul să fi fost întrebuinţat pentru vr'o corespondenţă.

Dar şi băeţelul, şiret presimţind par'că faptul că mumă-sa nu aveà la inimă pe Iuliu, răspunse pe departe numai, întrebărilor ei, aşa că Ecaterina, cu destul necaz pe băeat, nu putù să afle ce dorià.

Cînd Mihail găsi apoi ocaziune; îi spuse copilei, cu mulţămire, cum amăgise pe mumă-sa.

Lucrul, de puţină însemnătate în realitate, întristă şi mai mult pe Coca, iar Ecaterinei îi dădù prilej să născociască un plan foarte supărător.

De vr'o doi ani funcţionà în Paris, o instituţiune engleză pe care o înfiinţaseră nişte profesoare engleze; erà „pension" cu interne, cu semi-interne şi cu externe, însă numai pentru fete de la şasesprezece ani în sus. Se învăţà în mod practic îngrijirea casei, limbile moderne şi muzica. Pentru exerciţiile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

corporale erau: gimnastică, şi felurite jocuri, în chip foarte sistematic orînduite.

Casa, cu două caturi şi cu alte locuinţi mai mici, ocupa mijlocul unei curţi ce se termină într'o grădină foarte întinsă, potrivit nevoilor şcoalei.

Ecaterina voi cu ori ce preţ, să vadă est-timp şi Parisul. Radu nu se opuse; Zulniei îi eră indiferentă ducerea acolo.

Cînd se urcară în tren, la Bâle, şi se aşezară în vagonnl cu paturi, ea, frunzărind nişte albumuri-reclame, dădu peste un prospect scris în şapte limbi europene: eră al pensionului englez.

După părerea ei, Coca învăţase înd'ajuns cinci clase de liceu. Vorbia binişor limbile, franceză şi germană; ce-i trebuia liceul complect?

Precum i se înfăţişa, din descripţiune, instituţiunea aceasta modernă era interesantă.

Acolo dar va lăsa de Coca până la etatea de două zeci de ani.

In patru ani copila desvoltându-se, în alt aer, cu altfel de ocupaţiuni care să-i cuprindă atenţiunea şi să-i întăriască corpul, va uita începutul de amor ce-i ameninţa firea prea uşor de impresionat. Aşa socotia muma, în încăpăţinarea ei de-a îndepărta nu atît pe Coca de Iuliu, cît pe Ortenzia de dînsa şi mai ales de Radu.

Nu suflă nici un cuvînt lui Radu, cu atît mai puţin Zulniei şi, în chiar ziua sosirii în Paris, se şi duse cu fata să viziteze instituţiunea.

Coca par'că avù presimţirea lucrului, şi cătă ţintă la mumă-sa, de cîteva ori, pe cînd vizitau casa şi parcul...

In acea epocă, prin August, erau puţine domnişoare, însă Directoarea, — un fel de fus înfustat, lung şi lipsit de ori ce gingăşie femeească, — încredinţă pe vizitatoare că nu avea loc înd'ajuns în timpul anului pentru cîte interne se prezintau.

Priviră la exerciţiile gimnastice, conduse de o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

engleză voinică şi roşcată ; trecură la basin, unde vr'o cinci domnişoare învăţau înnotul supt privegherea şi cu poveţele unei scoţiene, drăguţă, şi apoi intrară în marele salon pentru muzică.

Il străbătură, cercetându-i buna orînduire, artistică chiar, şi se opriră pe o terraţă unde fură poftite să se odihniască şi unde li se aduse băuturi răcoritoare.

— Ei, ce zici, Coca, ţi-ar plăcea să'ţi desăvîrşeşti educaţiunea aici ? o întrebă mumă-sa, foarte serios.

Coca o privi o clipă lung, şi se înroşi. Repede îi trecu prin gînd ce însemna acest lucru, i se arătă chipul lui Iuliu, îndurerat, — şi rouă îi aburi frumosul cer al ochilor ei.

— Vrei „dumneata", mamă?

Pentru întîea oară îi zicea „dumneata"... Ecaterinei îi făcu rău răceala aceasta şi înrourarea ochilor fetei dar nu'şi schimbă hotărîrea.

— Da, voesc, îi răspunse mai blînd.

Copila plecă ochii

Damna Drăgoescu se informă în privinţa preţului, cerù, lămuririle ce-i mai trebuiau şi'şi dete adresa, ca asigurare pentru directoară că-i va aduce fata.

Pe tot drumul până la otel, nici un cuvînt nu schimbă cu Coca.

Şi una şi alta erau emoţionate, mai mult de cît voiau să arate, faţă cu schimbarea ce avea să se facă în viaţa lor.

Cînd Coca se văzù singură cu Mihail, îl luă de gît şi începù să plîngă:

— Dragă puiule, mă lasă mama aci în pensiun... şi n'o să ne mai vedem... cu anii...

Băeţelul rămase ca trăsnit şi ochii i se umplură şi lui de lacrimi.

In acest timp Ecaterina deschidea vorba cu Radu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cum ai zis? îi strigă el. Să laşi pe Coca aci? A! nu! uite, la lucrul acesta nu mă învoesc.

— De ce mă rog? îi răspunse cu ton de ceartă. Mai întîi nu ai aşteptat să'ţi descriu pensionul ca să-i vezi utilitatea...

Şi, fără să-i dea timp de întrerupere, îi povesti ce văzuse şi că se învoise.

— Fără să te consulţi cu mine? Rău, Titino, căci însemn şi eu ceva, ori nu, în direcţiunea creşterii copiilor?

— Te rog, n'o luâ pe tonul acesta.

— Nu luă seama la ton, ci la rolul meu în căsnicia noastră.

— Nu voiesc să se mai întîlnească Coca şi Iuliu; nu voiesc să ne reînprietenim cu Prunenii.

— Voeşti, cu alte cuvinte, suferinţa copilei?...

— Suferinţă trecătoare. Pensionul aceşta îi va schimbă natura, iar depărtarea va împlini restul.

— Se cunoaşte că n'ai iubit! îi zise Radu şi crezi că iubirea se şterge...

— Se cunoaşte că ai iubit dumneata, şi-mi pare bine constatarea ce fac că iubirea nu ţi s'a şters încă...

— Rău faci, Titino, că iarăşi mă loveşti pentru o rătăcire, căreia îi datorez rătăcirea ta de acum cu Coca...

— Să mă ierţi, căci numai rătăcire nu e educaţiunea fetei, în altfel decît la noi, unde se lasă închipuirii tot sborul periculos. Coca a primit, aci e încheerea.

— A primit? Imi dai voe s'o întreb?

— Nu cred că vei sili fata să mă judece faţă cu prea marea dumitale bunăvoinţă...

— Dar va crede că şi eu cuget ca tine.

— Să creadă; aşa şi trebue. In faţa copiilor, părinţii se cuvine să apară ca avînd tot un cuget.

— Mă faci să simt un jug greu, Titino..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Trebuiă să te gîndeşti la asemenea putinţă, nu acuma, ci după Borsec...

— De ce-ai primit să retrăim împreună ?.. Ca să nu laşi copii fără tată. Şi acuma iei măsuri ca şi cum eu n'aş mai fi, răspunse el cu tristeţe, cu amărăciune.

Ea îşi muşcă buzele. O atingea tristeţea lui, dreptatea observaţiunilor lui,—dar nu voiă că cedeze : imaginea Ortenziei o aveă în ochi şi o făceă tirană.

Lucrà supt îmboldul geloziei...

Radu se plimbă puţin prin încăpere, apoi îşi luă pălăria şi se îndreptă spre uşă.

— Unde te duci ? îl întrebă, punîndu-i-se în drum.

— Ce te mai pot interesà persoana mea, intenţiunile mele ?.. Vrei să conduci singură, te voiu lăsà după voe...

— Poftim, du-te, dacă'mi vorbeşti aşa.

Şi-i făcù loc. El ieşi ; ea îl urmă până în sală, ca nu cumva să intre la copii.

După ce-l văzù că se coboară pe scară, intră la Coca. O găsì plîngând încă, iar pe băieţel ghemuit într'un colţ, plâns şi el.

— Ce e mă rog plânsul acesta, pe voi ? zise cu iritare, cu asprime. E voinţa mea ; tată-tău a primit şi el ; prin urmare, fă bine domnişoară şi te pregăteşte, căci mâine te duc în pension.

— Bine, mamă, îi răspunse copila, cu supunere, ştergîndu-şi ochii.

Ea ar fi voit împotrivire din partea fetei, ca să-şi mai descarce supărarea şi nervii, dar în faţa supunerii, trecù în odaia ei, unde începu să se plimbe iritată:

Avea mândria, dar nu şi mulţumirea izbîndei.

Ce voià să facă Radu, de plecase ? Ii păreà rău că-l lovise şi se simţià cu grijă, ca în faţă a ceva neprevăzut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Totuşi, ca să se întoarcă dela hotărîrea ei, nu era chip: ar fi suferit în mândria ei; s'ar fi socotit umilită.

In acea seară cină numai cu copiii, în camera lor, apoi îi lăsă şi trecu la ea, ca să aştepte pe Radu, plină de turburare.

Radu se întoarse tîrziu, nu-i vorbi nimic şi se culcă.

Se întoarse însă; deci, se culcă şi ea, mai liniştită.

In dimineaţa aceea, începù a-l luà pe Radu cu vorbă bună, cu rugămintea de-a primi şi el ceeace ea făcuse.

— Titino, nu mă pot învoi, însă te las să faci cum vrei. Prevăd că se va întîmpla o nenorocire şi mă tem să nu avem prea tîrziu un regret nefolositor.

— Te încredinţez Radule, că nu se va întîmplà nimic,—şi cînd vei vedeà după patru ani pe Coca, îmi vei da toată dreptatea..:

— Mă rog, ţi-am spus: fă cum vrei...

In acel timp, Coca dădeà o scrisoare lui Mihaiu:

— S'o ascunzi, puiule dragă, şi s'o păstrezi ca pe ochii din cap, îi zise. Iar cînd vei ajunge acasă să faci cum vei şti ca s'o dai lui Iuliu. Imi promiţi?

— Da, Coca, îi răspunse copilul, cu seriozitate curioasă pentru etatea lui,—şi ascunse scrisoarea într'o cutiuţă din cufărul lui...

— Vezi să nu deà mama de ea...

— Doamne fereşte! Las'că ştiu eu cum s'o ascund, cînd va fi să plecăm acasă.

Se gîndise mult, copila, în acea noapte întreagă, la noua stare de lucruri şi se îmbărbătase singură, hotărîtă să trăiască aci, departe, cu gândul la *el* şi să-i aibă scrisorile lui ca unică mulţămire şi mîngîiere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu aveà nici o ciudă pe mumă-sa; ierà tristă numai căci împrejurările o siliseră şi pe ea, să fie aspră cu dînsa.

Imprejurări!... cari anume? Ii vorbise de acestea, lui Iuliu, şi sperà dela el să aibă lămurirea.

Pe la orele patru după amează, soţii Drăgoescu şi copiii se duseră la instituţiunea engleză şi aşezară pe Coca.

Radu îşi putù da seama de organizarea ei şi întru cîtva se împăcă în gându-i cu acel fel de educaţiune liberă dar sigură: ea puteà formà caracterul şi a întări corpul.

Cînd să se despartă, fu uimit de stăpînirea de sine a Zulniei, şi de astă dată Ecaterina dădù semn de slăbiciune: ochii i se umplură de lacrimi ca şi băeţelului.

Domnişoarei directoare îi părù curios lucru, acele lacrimi: presemne nu'şi puteà închipui că despărţirea îşi avea duioşia ei.

Şi Coca rămase la Paris.

Nu-i tihni nimic mumei, în ziua următoare, astfel că marele oraş nu-i făcù nici o impresiune şi se grăbi să se întoarcă în ţară, chiar de a doua-zi, fără să vadă măcar unul din teatre.

Işi promiteà însă pentru altă dată petrecerile în Paris.

IV

Septembrie venise, şi erà în de-ajuns de plăcut cu răcoarea lui de dimineaţă şi de seară, în Bucureştii a cărora adevărată primăvară, pare a fi toamna.

Când mai ales timpul bun se schimbă cu ploi dese scurte, aerul se curăţă, cerul se face de un albastru ca peruzeaua, uliţile gem de lumea dorită de mişcare şi oraşul are înfăţişare plină de viaţă.

Ecaterina ieşià deseori, dimineaţa, pe jos, ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să'şi astîmpere ascunsa tristeţe şi dorul de Coca; mai ales nemulţămirea că Radu i se arăta rece şi puţin dispus la vorbă cu dînsa cît şi la plimbare împreună cu ea.

Mihaiu, şi el, părea apăsat de ceva ascuns, ca de-o grijă. Nu mai avea pornirile vesele şi sglobii ale etăţei lui...

Acest lucru de asemenea o nemulţumia pe Ecaterina.

— Ce ai tu, puiule, îl întrebă într'o după amiază, când copilul era liber.

— Mi-e dor de Coca...

— Ei, şi acest dor te face să nu te mai joci ca altădată? Eşti copil încă, drăguţă, şi copilăriei îi şed bine jocurile şi veselia.

— Vezi că am şi grija şcoalei...

— Măcar. Uite, fii cum îmi place să te văd, şi-ţi promit să te duc la Paris să vezi pe Coca, în vacanţa cea mare.

Mihaiu zîmbi.

— Bine, mamă... Ce bine-o să-i pară Cocuţei.

— Dar ţie?

— Şi mie, fireşte.

Băeţelul se mai însenină; totuşi, nu era în toate apele lui. Căutase pe Iuliu şi aflase că nu se întorsese încă dela ţară. Nu-i puteà dà scrisoarea, şi aceasta îl ardeà, îl făceà nemulţămit, căci desigur,—se gândeà el,—Coca aşteptà ca şi Iuliu să-i scrie. Işi închipuià el că Iuliu trebuià să-i scrie Cocuţei.

Coca scrisese de două ori acasă şi pentru el, ca să se facă aşa cum îi zisese..

— Ce ţi-a zis Coca să faci? îl întrebă Ecaterina.

Fără codire copilul răspunse!

— Să învăţ bine... şi să fiu cuminte.

Şi băeţelul avù un zimbet şiret, pe care muma nu-l observă.

Tocmai după vr'o săptămână Mihaiu ducîndu-se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

iar la Pruneni şi întrebând de Iuliu, i se spuse că era acasă.

— Vreau să-l văd pe Iuliu, stărui el.

Servitorul, mirat, se duse de vesti pe Iuliu.

Când ieşi, băeţelul îi zise :

— Dumneata eşti Iuliu... Da... odată numai te-am văzut, dar te ţin minte...

— Da? mă cunoşti, mititelule ?

De-odată par'că-i trecù prin minte o bănuială

— Nu cumva eşti fratele Cocuţei ?

Băeţelul rise.

— Mi se pare că da...

— Ia vino în casă, drăguţă, vino iute... Şi-l luă de mână, privindu-l cu drag.

Intră cu dânsul în biurou, îl făcù să şeadă, îl sărută şi şezu alăturea.

— Semeni cu Coca...

— Da...

— Imi spui cum te chiamă ?

— Mihail...

— Şi-acasă cum îţi zice ?

— Puiu...

— Tot aşa am să-ţi zic şi eu... Coca ce face ?

— Ne-a scris că e bine...

— Cum, v'a scris? De unde v'a scris ?

— Din Paris unde-a dat-o mama în pension...

— In Paris ?

Şi se îngălbeni de-odată.

— Da, Iuliu, în Paris. Coca n'a vrut, dar mama a făcut-o şă rămâie acolo.

Ii povesti ducerea lor în streinătate, cum Coca îi spuneà lui toate, cum vorbiau amîndoi de el, şi numai amîndoi, fiind-că nu ştià de ce, în faţa părinţilor Coca nici nu pomenià de el...

Ii spuse apoi cum Coca a plâns când s'a întors dela pension, unde fusese cu mumă-sa, iar a doua-zi dimineaţă cum i-a dat o scrisoare pentru èl.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O scrisoare ? Unde-i ? o ai, întrebă Iuliu mai însufleţit puţin.

— O am, Iuliu dar cît am ascuns-o !.. Zise el cu rîs şiret. Am ascuns-o, fiindcă-i era frică Cocei să n'o găsească mama..,

Pe când o scotea din buzunarul de dinlăuntru al vestei, — pe care el singur şi-l făcuse acolo,— adăogă :

— Te-m căutat mereu, Iuliu, de când ne-am întors şi-mi părea rău că nu te găsiam, fiindcă Coca desigur aşteaptă să-i scrii şi dumneata...

Iuliu luă scrisoarea, o privi puţin, o sărută apoi cu bucurie nespusă şi alergă la biurou unde-i tăiă plicul şi unde începù s'o citească.

Băieţelul privea la el, foarte mulţămit că-şi împlinise în cele de pe urmă sarcina.

Era povestirea cea mai firesc făcută, cea mai curată şi mai sinceră.

Coca luă firul din ziua cea din urmă a vederii lor şi, fără să scrie cuvîntul „iubire", îl făcea să reiasă cald şi vibrător din adâncul sufletului ei, în toate acele zile din străinătate, care însemnau aproape câte o epocă fiecare în cunoaşterea şi în desvoltarea simţimîntului ei.

Nici o învinovăţire a cuiva, nici un nume în afară de al lui, scris de nenumărate ori.

Numai la urmă îi vorbi de Puiu pe care-l recomanda iubirii lui frăţeşti.

Era de neînchipuit emoţiunea tînărului înamorat, a cărui inimă svîcnea, acum deşteptându-se cu adevărat la cunoştiinţa adevărată a simţimîntului, căruia îi da un nume.

Stătù mult cufundat în visarea ce-i adusese scrisoarea, pînă când, simţind o mişcare a lui Puiu, aproape neclintit pe scaunul lui, se repezi la el, îl sărută şi-i zise:

— Iţi mulţumesc Puiule, îţi mulţumesc... Eşti fratele meu de-acuma.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniei.ro/mdrr1901-1932

— Bine, Iuliu... Numai să nu știe mama...

Iuliu nu se putù oprì să nu rîdă; totuşi, nevinovata vorbă a copilului îi întărea credinţa că „mama Tina a lui“ de odinioară, voise a-l despărţi de Coca... Dar, de ce?

— Mă duc, zise Puiu, să nu mă certe că am întîrziat...

— Du-te, Puiule, — şi cînd vrei să mă întâlneşti, vino pe la noi. O să vezi şi pe mama mea... şi ea o să te iubească.

— Bine, Iuliu, şi eu vreau.

Din prag, adaose, deodată:

— Scriei curînd Cucuţei, Iuliu că a aşteptat destul. Auzi?

— Negreşit, zise Iuliu, zîmbind.

— Şi să-i spui că am păzit bine scrisoarea ei.

— Fireşte...

Il petrecù până afară, la poartă, unde-i strînse mâna, şi copilul o luă repede la picior, vesel nevoe mare de mult.

Cînd se întoarse, Ortenzia îl întâmpină:

— Cine era băeţelul, Iuliu?

— Mamă, a! mamă, nu ştii!...

Şi luând-o de mijloc, o duse repede în biurou...

— Stai, Iuliu dragă. Ce e învăpăerea asta? zise ea râzând, dar şi curioasă.

— Uite scrisoare de la Coca... Şezi te rog, şezi şi ascultă.

Cu mirare vădită întâi, apoi cu înduioşare crescândă ascultă Ortenzia scrisoarea toată.

— Biată copilă! avu o esclamare în care era dragoste, milă, tristeţe.

— Şi acuma, dragă mamă, când din împrejurarea aceasta vedem, şi eu şi Cocuţa că ne iubim din toată inima, te rog, spune'mi de ce „mama Tina“ cată să mă despartă de Coca? ce 'i-am făcut eu?

— Nimic nu 'i-ai făcut, Iuliu, nimic... Despărţirea aceasta însă, crede-mă, cu toate că este cu inten-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţiune protivnică, va ieşi în folosul vostru. Cei patru ani cât va sta Coca la Paris, departe de înrâurirea mume-si, vor face mai mult pentru iubirea voastră de cît dacă Coca ar fi rămas în Bucureşti. Ea te va avea mereu în gând, va primi scrisori de la tine, căci ai văzut din scrisoarea ei, că are libertatea aceasta, — se va întări în nestrămutata idee de a fi tovarăşa ta de viaţă.

— Dar ai văzut mamă, că ea par'că de la mine aşteaptă deslegarea tainei ce învălue ducerea ei acolo.

Ortenzia se simţi stînjenită: iarăşi veneà vorba de singurul lucru pe care nu'l putea spune fiului ei.

Totuşi se hotărâ a-i zice :

— Dragă Iuliu, de ce-aţi cunoaşte cauza când ea e menită să dispară într'o zi? In lipsa Cocuţei, eu şi tată-tău vom căutà să ne reapropiem de părinţii ei, aşa că, la întoarcerea fetei, ceea ce socotim azi ca piedecă, nu va mai existà.

Iuliu rămase puţin pe gânduri: ce puteá fi, de nu se puteà spune? Stînjinirea mume-si o simţià şi nu mai stărui, însă rămase foarte nedumerit şi c mult mai doritor de-a aflá ciudata tainà.

De-odată îi veni un gînd·

— Mamă, ce-ar fi dacă m'aş duce şi eu la Paris ca să'mi urmez acolo studiile?

Ortenzia îl privi cu surprindere.

— Tu, Iuliu? să te desparţi de noi?

— Coca totuşi s'a despărţit de părinţi...

— Dragă Iuliu, altă viaţă duce o fată într'un pension şi alta un băeat, la etatea ta...

El avù un zîmbet, căci înţelese de ce se temeà mumă-sa.

— In felul cum m'ai crescut tu, mamă, nu pot lua alt-drum care să te neliniştească...

Se făcù puţină tăcere.

Amîndoi se gîndeau adînc.

— Bine, Iuliu voiu vorbi cu tată-tău.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cît ţi-aşi mulţămi, mamă! Să fiu aproape de Coca!...

In privirile Ortenziei trecu un nor de tristeţe: băeatul ei începea să nu mai fie numai al ei...

Dar... era în dreptul lui, era ceva firesc... In fine, va vedeà.

Adoua zi, după masa de prînz, Pruneanu luă pe Iuliu în biurou.

Vrei să te duci la Paris, Iuliu, îl întrebă cu bunătate, dar aproape cu aceeaşi tristeţe ca şi mumă-sa.

Iuliu se înroşi, dar îl privi, cu adîncul respect ce-i însuflà bătrînul.

— Dacă şi dumneata, tată te-ai învoi... ii răspunse încet...

— Eu n'aş avea nimic de zis, Iuliu. Totuşi, vrei să discutăm?

— O! din toată inima, tată.

— Ştiu din ce cauză vrei să te duci, şi'ţi încuviinţez simţimîntul. Coca 'mi este dragă par'c'ar fi şi ea a mea.

Iuliu îi mulţumi c'o lungă privire de recunoştinţă.

— Părinţii ei au dus-o acolo cu vădită intenţiune de-a o depărta de tine...

Băeatul avu un zîmbet trist.

— De te vei duce şi tu, vor afla, şi s'ar putea s'o ducă în altă parte, unde nu te-ai mai putea duce tu, fără să nu'ţi întrerupi studiile, la care de asemenea trebue să te gîndeşti...

— Dar atunci, tată, înverşunarea lor e mai mare de cât o socotiam.

— Pentru viitor nu trebue să te neliniştească; pentru acum trebue s'o ignorezi. In aceşti patru ani se vor aplanà neînţelegerile care ne-au despărţit, îţi garantez. E însă şi alt motiv pentru rămânerea ta aici. Coca va sta patru ani; în patru ani tu nu'ţi vei termina studiile acolo. Astfel, ea s'ar întoarce, iar tu ai fi silit să mai stai, până

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să'ţi iei diploma. Interesul tău este să te afli aci, când se va întoarce copila... Nu vei avea nici aci diploma încă, dar vei fi aici, înţelegi ?

— Da, tată, înţeleg: ai dreptate, şi'ţi mulţumesc.

Deci, Iuliu, dragul meu, urmează'ţi studiile cu toată inima, fără preocupare străină lor şi aşteaptă cu răbdare să culegi la vreme rodul muncii şi al răbdării...

— Va fi aşa, tată: îţi promit.

Pruneanu îi strînse mîna, şi în acea clipă Iuliu văzu în privirea cu care 'l acoperi tată-său, iubire atât de adîncă şi dorinţa atît de vie de-a'l vedea fericit,—că, nu se putù opri să nu'l înbrăţişeze şi să nu-i sărute mâna, cum de mic nu mai făcuse.

Emoţionat, Pruneanu îl sărută pe frunte: era un moment de nespusă duioşie între aceste două inimi drepte şi cinstite, care se simţeau bătînd deopotrivă în deplină înţelegere şi iubire.

Iuliu ieşi de lângă bunu-i tată, adânc mulţumit, cu totul liniştit. Avea să aibă de aci înainte numai emoţiunea corespondenţei cu Coca „lui“ în tăria aşteptării, cu răbdare a întoarcerei copilei.

De multe ori familia Arbatovici, al căreea cap era senator ca şi Pruneanu, îl învitase cu ai lui la o vie ce avea la Dealul Mare dincolo de Valea-Călugărească.

Doamna Susana Arbatovici, germană de origină, simpatiza mult pe Ortenzia, în care găsea o fire potrivită cu a sa; schimbaseră vizite împreună, dar prietenia nu se hotărîse cu totul încă între ele şi între bărbaţi.

Arbatovici, proprietar de case în Bucureşti şi de moşii, toate arendate, ducea o viaţă mai mult de-oparte.

Inzestrat cu mult bun simţ nu voise într'adins să se facă prea mult sgomot in juru-i nici să se amestece cu boerimea, spre a nu avea obişnuit prilej, în asemenea imprejurări, de a i se arunca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

in urmă priviri de dispreţ şi cuvîntul de „parvenit“.

In casa lui era bună orînduire in toate, lucruri scumpe dar nu strigătoare, traiu casnic, plin de bună-înţelegere.

Făcea politica obişnuită de partid, dar şi aci punea măsură, iar mandatul de senator nu'l ţinea ca o mulţămire a vre unei trufii.

In adâncu-i avea însă o mâhnire, fiu-său era cam găgăuţă, doritor de sgomot, de a fi cu ori ce preţ luat in seamă, fără să fi avut cel puţin însuşirea de-a şi menţine prin ceva pretenţiunea de cuceritor în lumea femeilor sau de „boer“ între aceia cu cari stăruia să fie în legătură.

Nu era nici frumos, nici de spirit, nici instruit într'un inţeles mai apropiat al cuvântului: licenţa lui în drept fusese o trecere uşoară prin trei ani de facultate, şi atât.

Ba era aproape ridicol în felul cum se imbrăcà şi în care îşi purtà prin lume strălucita-i nesuficienţă; era cu adevărat: găgăuţul, — şi tată-său se mira cui semănase.

Lucrul erà însă întrucîtva de lămurit. Pe vremea când creştea, tatăl se luptà pentru avere şi nu-i dădea toată îngrijirea, nu căutase să vadă ce legături aveà băiatul, nici ce gusturi se desvoltau în el,

Mumă-sa, mult timp nu se deprinsese cu viaţa românească, munceà şi ea apoi prea mult, şi văzându'şi cam neascultător băiatul, il lăsase şi mai mult în voe, în loc să caute a aveá tăria de a-l struni.

Dimpotrivă când mai târziu avù o fată, — pe Elsa, averea venise, traiul se îmbunătăţise, grijile se făcuseră mai uşoare, aşà, că, dându-şi seama mai bine de mediu, îşi strînsese toată puterea spre a putea dà fetei creşterea care făcea acum din ea o fată cuminte, poate prea serioasă, dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

casnică, şi în destul de sentimentală, legată cu duioşie de părinţi.

Aveà acum treisprezece ani şi promiteà să fie frumuşică.

Ştefan, — sau *Etienne* ori *Tonton*, — cum îi ziceau amicii de petreceri, pe socoteala lui mai mult, — n'avea nici o dragoste pentru sora lui, care, venise ca „să-i dispute“ averea lui „papa“.

De multe o·i îi ziceà, cînd îi făceà onoarea să-i vorbiască :

— Elsa, tu eşti o proastă... Nu ştiu cum iţi vei ţine echilibrul în lume şi prestigiul familiei!

Copila îl privià nedumerită, fără să înţeleagă altceva decît vorba de „proastă“, asupra căreia se gândià apoi ca să'şi lămuriască prin ce o meritâ.

Dar azi aşa, mâine aşa, ajunsese să'l ocoliască. Astfel, legătura între fraţi era de-o ţesătură cît să putea de rară, prin care se străvedea de-oparte dispreţul, de alta sfioşia şi nedumerirea.

Domnul Etienne-Tonton avea douăzeci şi cinci de ani.

La vie, în ajunul *Cârstovului* sau a începutului culesului, se aflau oaspeţi ai familiei Arbatovici : Prunenii, Tunseştii şi... Drăgoeştii...

Casa dela vie era adevărat palat, clădire de piatră şi de cărămidă aparentă, cu încăperi mari şi luminoase, frumos picturate şi mobilate.

Era locuinţa iubită a familiei; iar via, de şaizeci de pogoane, cu viţă felurită şi cu pomi roditori, era sistematic îngrijită şi producea şi mult, şi bun.

Chiar din staţiunea Valea-Călugărească cele două familii protivnice, cînd se zăriră, nu se simţiră la îndemână.

Dacă n'ar fi fost de faţă Arbatovici, — căci soţia lui venise cu două zile înainte împreună cu fata, —.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu siguranţă Ecaterina s'ar fi oprit în staţiune pînă la trecerea altui tren, care s'o aducă în Bucureşti.

In gară, acolo, se întîlniseră Prunenii, Tunseştii şi Arbatovici şi se urcaseră într'un cupeu.

Radu şi Ecaterina, cu băeţelul, veniseră aproape de plecarea trenului şi se urcaseră în alt vagon.

Tot timpul drumului, fusese multă veselie între tinerii celor două familii. Mai ales d-şoara Alisa, care nu văzuse de multişor pe Iuliu, ţinea cu orice preţ să'l înrîuriască cu fiece cuvînt al ei, acum cînd ştia că „Coca" era departe.

Cînd dar se zăriră alde Drăgoescu şi Pruneanu, pe feţele femeilor, mai ales, se putù citi stînjinire, pe lîngă că în ochii Ecaterinei era şi ciudă.

Trebuia să se apropie însă mai cu seamă că Arbatovici li se prezinta ca legătură.

Iuliu, întîiul, veni şi salută, cu emoţiune stăpînită, pe Ecaterina şi pe Radu cari îi răspunseră, fără ca vorbă să se lege între ei.

— Vă cunoaşteţi ? întrebă Arbatovici, întinzîndu-le mîna...

— Cum să nu se cunoască! zise Alisa. Sunt prieteni vechi, — şi privi cu ironie la Iuliu.

— Aşa? făcù Arbatovici. Cu atît mai bine.

Intre prieteni, petrecerea e şi mai veselă.

Radu atunci, după ce învită cu o privire repede pe Ecaterina, înnaintă şi salută pe vechii prietini.

— Cum s'a făcut, le zise, că nu ne-am putut întîlni încă în Bucureşti ?

— Fiindcă am venit prea de curînd, răspunse Alexandru, strîngîndu-i mîna.

Ecaterina nu avù încotro şi întinse o mînă rece Ortenziei.

Ea i-o strînse în aşa chip, încît să-i arate că uitase trecutul.

Puiu era deja de mînă cu Iuliu şi rîdea cu drag.

Alisa, cu spiritul ei de pătrundere, cătă curios

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la asemenea rece revedere a unor „vechi prietini“ şi se mai întreba ce minune putea fi? Şi cînd Coca era în termenii cunoscuţi, cu Iuliu, cum se făcea că părinţii lor îşi spuneau că încă nu se văzuseră?

Repede 'şi promise să lămuriască lucrul, din instinct zicîndu'şi că putea fi ceva, care, ei să-i folosiască.

— Dacă-i aşa, rosti Arbatovici, vesel, să mergem la trăsuri. De lucrurile d-vs. nu vă îngrijiţi...

Şopti ceva unui fecior, înbrăcat săteneşte, cu chip isteţ, şi invită pe musafiri să'l urmeze.

Două landouri, cam vechi, dar bune pentru drum de ţară aşteptau în dosul staţiunii, pe şosea.

Mai venise lume şi alte trăsuri, brisce, căruţcioare, aşteptau, iar cei sosiţi, care mai de care da fuga să se aşeze şi să plece, cu dorul viu de a se vedea mai repede la cuibul lor podgoricesc.

Intr'un landou se urcară Drăgoeştii cu băeţelul, d-nul şi d-na Tunsescu, „impunătoare“ persoane prin înfăţişarea lor pretenţioasă, — oameni buni de altmintrelea, iar în celalt Prunenii cu d-şoara Alisa şi cu Dan Arbatovici.

Alisa manevrase bine ca să fie lîngă Iuliu, dar el ca să nu stinghiriască pe ceilalţi se aruncase pe capră.

Alisa se mulţămi să stea între d-na şi d-nul Pruneanu, în fund: cel puţin era între părinţii lui!

Din cînd în cînd Ecaterina schimbă cîte-o căutătură de nemulţumire cu Radu, care însă nu răspundea la fel.

El se simţia bine dispus că întîmplarea adusese lucrurile aşa.

Ecaterina, la urma urmei, nu avea să mai aibă încotro: prietenia trebuia să se lege iarăş.

In aşa dispoziţiune sufletească, oaspeţii d-lui Arbatovici ajunseră la vie şi, pentru întîiele momente lăsară orice altă preocupaţiune spre a fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

înrîuriţi de plăcuta înfăţişare a casei şi de priveliştea viei în priveliştea împrejurimilor şi a întinderei cîmpii dela poalele dealului.

După ce fiecare familie cu ai săi luă în posesiune camerele destinate, bărbaţii ieşiră spre a face mai de aproape cunoştinţă cu imediata împrejmuire a casei, — parc minunat ca orînduire, — iar doamnele rămaseră să se ocupe cu găteala ce urmase s'o aibă pînă după masa de prînz.

Astfel se găsiră la-o-laltă Radu, Alexandru, Tunsescu, Iuliu şi Dan, pe care-i însoţi Arbatovici.

Radu ardea de dorinţa de-a vorbi mai îndelung cu Alexandru, însă nu era prea mult timp până la masă, aşa că se mărginiră, unul faţă cu cel-l-alt, să-şi uniască laudele cu ale celorlalţi cu privire la frumoasa aşezare a proprietăţii d-lui Arbatovici.

Cam după vre-o jumătate oră Alisa se ivi la braţ cu Elsa Arbatovici, precedând ivirea doamnelor : Ecaterina lângă doamna Tunsescu, Ortenzia lângă doamna Arbatovici...

Se vedea dar de pe acum intenţiuuea Ecaterinei de-a nu se apropia de vechea prietenă. Ea nu voia apropierea şi ea suferia din cauza aceasta; Ortenzia simţia numai lucrul, fără să se turbure. Ea avea convingerea soţului ei, că mai curînd sau mai tîrziu trebuia să se facă deplină împăcare între ei.

Alisa păreà că ascultă lămuririle ce-i dà Elsa, şi că o urmà; în realitate ea manevrà spre a se apropia de grupul bărbaţilor,

Până ce înconjurară parcul şi se opriră pe la pavilioanele de prin colţuri, de unde priveliştea se desfăşurà cu deosebite înfăţişări, se făcù ora mesei.

Un fecior, veni să-i poftiască.

Sala de mâncare, foarte naltă în tavan, ieşită din corpul casei, cu ferestre mari cu geamuri colorate,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu pereţii îmbrăcaţi cu stejar sculptat, până la o statură de om, cu dulapuri de stejar sculptat ale cărora uşi erau de cristal gros săpat în pătrate, cu bolta lucrată artistic şi frumos picturată, aveà înfăţişare impunătoare, plină de bun gust.

Vasele şi celelalte obiecte de serviciu erau de argint şi cristal ales.

Totul însă erà astfel orînduit, că, ori cît de cîrcotaş să fi fost, nu puteai aveà impresiunea unui lux voit, căutat, spre falâ şi cu intenţiunea de-a lua ochii oaspeţilor.

După vie, casa; după casă, mobilier şi serviciu. Lucruri scumpe dar cu rost şi la locul lor.

Chipul în care doamna Arbatovici ştia să primească şi să conducă convorbirea, făcù să aibă ospăţul caracter de intimitate, de plăcută veselie.

Alisa părea fericită căci fusese aşezată lângă luliu, şi el o servia în chip delicat dacă nu curtenitor, vorbindu-i prietenos însă cu oare care seriozitate.

Radu era lângă doamna Tunsescu: acest lucru mulţămi pe Ecaterina. Dar Pruneanu era lângă ea şi se simţea stânjenită. Ortenzia era lângă Arbatovici.

De-avea să se păstreze această orînduire, tot era bine, după dorinţa Ecaterinei.

Dan nu prea avea ce să vorbiască cu Elsa: copila părea prea sfioasă, iar cînd o servia şi-i vorbia, o vedea că se înroşeşte.

Se cunoştea că nu ieşise încă în lume. Să nu fi fost însă nici în pension?

Adevărul era că doamna Arbatovici nu'şi dăduse fata în pension. Ea îmbinase aşa lucrurile, că fata învăţase şi urma să înveţe acasă cu profesor de limba română, pentru cursurile în romîneşte, cu profesoară pentru limbele francezâ şi italiană. Ea singură o învăţa limba germană şi pianul...

In orele libere o lăsa singură, iar Dumineca şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sărbătoarea ieşia cu ea la plimbare, nu însă şi la puţinele vizite ce făcea puţinelor familii cu cari era în legătură.

După puţină odihnă, a musafirilor, aceştia se coborîră în salon, ca de acolo să se plimbe prin vie.

Casa era aşezată tocmai pe culmea dealului pe un loc şes pe care'l ocupa împreună cu parcul şi cu dependinţele.

Un gard viu de răchită, cu multe intrări în vie, fără porţi, bine tăiat şi îndestul de gros, despărţia partea aceasta de cuprinsul propriu zis al viei.

De-aci priveala era vrednică de luat în seamă şi toţi se opriră dintr'o dată.

Toată coasta dealului se vedea bine de-aci şi valea cu satele şi cu pădurile,—care, părea chartă în relief. Turnurile bisericilor se ridicau sclipitoare d'asupra grămezilor albe şi verzi ce alcătuiau satele : şoselele păreau panglici întinse de la un sat la altul, iar în adâncul depărtărei plutia, subţire, ceaţa pe care o iscă adese ori căldura zilei în aerul necurăţit de ploae.

Via, împărţită pe secţiuni după felul viţelor, mergea pînă mai jos de jumătatea dealului, din terraţă în terraţă, ca scoborînd fiecare ca să fie tare povîrnit. Mulţimea aragilor părea o pădure rară de puşti iar viţele strânse în jurul fiecăruia păreau unităţi militare ce prezentau arma, înşiruite în linii cu totul drepte, cu spaţiu între ele, cu cărări şi cu drumuri ce se întretăiau.

De amîndouă părţile care trăgeau hotarul viei; pe căte un loc de un sfert de pogon lărgime iar în lungime pînă de vale, ierau pomii roditori de tot felul, altoiţi, unii cu ramuri întinse pe sîrmă groasă, alţii lăsaţi tufe dar bine tăiaţi.

Era atîta îngrijire, atîta bună potrivire, că ochii se odihneau privindu-le şi primeau impresiunea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lucrului trăit în rânduială şi cu măsură, cu ştiinţa de a preţui şi rostul muncei, şi rodul ei, şi frumuseţea.

— Dar e minunată via d-tale, domnule Arbatovici, esclamă Pruneanu, care, ca agricultor cu rînduială, îşi dădu repede seama de valoarea celor ce vedea...

— E singura proprietate de care'mi place să îngrijesc eu, după cum mă pricep.

Priceperea pentru care te rog să primeşti complimentele mele, îi zise Tunsescu, întru cîtva în chip protector.

El avea în cap ideea că se trăgea din neam mare şi că negustorimea, ori cât de bogată, îi poţi face onoarea prieteniei însă nu şi onoarea egalităţii.

Cînd să porniască printre rînduri, ceata se despărţii.

De astă dată Radu se alese pe un rând cu Alexandru, ca şi cum amîndoi ar fi fost la un gînd.

Doamna Arbatovici şi doamna Drăgoescu apucară alt rînd; doamna Tunsescu şi Ortenzia, altul; băeţii şi fetele, în şir pe un singur rând, cu Puiu înaintea lor.

Arbatovici rămase să mai vorbiască cu Tunsescu.

Via era replantată de vr'o opt nouă, ani, cu viţă americană pe care se altoise felurite varietăţi de viţe franceze, italiene şi româneşti.

Pe tinerele vrejuri frunzoase, ciorchini de deosebite mărimi, de deosebite colori, îşi arătau boabele frumoase, par'că ar fi fost pudrate, rotunde sau lungăreţe, mai mari sau mai mici, toate chemând ochii, aţîţând pofta, ispitind.

Supt întinsa boltă de un albastru şters, abia ici colo pătată de câte un nor alb care se părea nemişcat, în acel aer curat al înălţimii, în care pe lângă căldura soarelui se simţia şi dulcea răco-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rire a unor adieri, poezia de sus în armonia de jos o simţia unul singur numai, dintre toţi cei de faţă: Iuliu.

Toţi pândiau cu lăcomie să vadă care boabă e mai frumoasă, ca s'o rupă din ciorchine, sau care ciorchin părea mai ispititor, ca să'l tae şi să se grăbiască a'l devora.

Alisa făcea ca toţi: părea că uitase pe Iuliu, în faţa strugurilor. Se înprietenise repede cu Puiu şi dădea asalturi printre rânduri.

Intr'un moment Iuliu rămase singur; atunci, se opri şi cătând în adîncul cîmpului desprinse din imensul spaţiu un chip drag şi'n contemplarea lui se perdù, visător şi zâmbind.

In acele momente Radu zicea lui Alexandru:

— Domnule Pruneanu, bunătatea dumitale îmi face azi mai vie mustrarea ce de mulţi ani îmi adresez singur. Nu'mi pot da seamă în ce stare mintală mă aflam cînd am putut făptui nebunia... Aşa cum se purta faţă cu mine doamna Pruneanu plină de demnitate dar şi de blândeţe, trebuia negreşit să mă facă să'mi înţeleg în cele de pe urmă rătăcirea...

Ciudată e animalitatea omului!..

— Amice Drăgoescule, să'ţi spun. Fireşte că atunci m'a jignit adînc purtarea dumitale, dar nici un moment măcar nu m'am îndoit de Ortenzia, te rog să crezi...

— Această dreaptă şi puternică încredere a şi fost scăparea casei dumitale; şi, mai apoi, după ce mi-am venit în fire, te-am preţuit de o mie de ori mai mult, căci de nu ai fi avut-o, nu aş mai fi putut avea nici o linişte... După linişte însă, am nevoe de iertarea dumnitale Alexandre.

— Radule, te-am iertat deja de mult...

— Cu adevărat?

— Cu adevărat, fiind-că 'mi-am închipuit că a trebuit să suferi mai apoi: eu nu'ţi retrăsesem cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

totul prețuirea mea că aveai calități vrednice de ținut în seamă.

— Îți mulțămesc, Alexandre... îi zise el, emoționat, strîngîndu-i mîna.

— Și să nu crezi, Radule, că eu și Ortenzia nu ne-am gîndit adese ori la putința reînprietenirei noastre... Am fi venit prin București să ne fi putut întâlni... Ne-a oprit un lucru : atitudinea Titinei tale. Și vedeam cu părere de rău că în sufletul ei stărueşte a fi, îndoeala cea jignitoare pentru noi, că vinovăție a putut fi de partea Ortenziei...

— Nu tocmai de vinovăție, Radule, căci am putut-o încredința. Din acea întâmplare însă a izvorît pentru Titina un simțimânt ciudat. A rămas geloasă... Gelozia o face să sufere și să fie nedreaptă. E de-o fire care ține ciuda și nu o lasă a se mlădia. Dar.., eu cred că, i-o vom birui.

— O sper pentru binele copiilor noștri, zise Alexandru, atingând pentru întâia oară cestiunea aceasta,

— Știu că Zulnia iubește pe Iuliu.

— Trebue să știi că și Iuliu o iubește. Ar fi păcat să le zădărnicim firească pornire, să le luăm din viață tocmai ceea ce, când există, dă vieții sigurul farmec.

Erà atâta simțimânt în aceste cuvinte rostite cu simplicitate, că Radu se simți duios atins : le rostia un om care cunoșteà acel farmec, căruia îi da adevăratul preț.

— Tocmai de aceea m'am învoit să rămână Zulnia în Paris. Numai în lipsa ei mi se închipuia mie putința de-a împăca pe Titina, și, o voiu împăcà ori nu mai sunt om, — zise cu căldură.

— Cu o fire ca a Titinei nu trebuie să grăbim lucrul. Să lăsăm natura să lucreze, ca să zic așa. Ne vom mai întîlni pe ici, pe colo, ca din întâmplare și, pe nesimțite, reapropierea se va face. Totul e, să nu părem că o silim.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ai dreptate. Să se pară că vine de la dânsa îndemnul...

Pe altă linie, Ecaterina, înaintând, rămase mai departe de doamna Arbatovici, care, se oprise când dăduse cu ochii de Elsa, singură, la un colţ de cărare.

— Bine, Elsa, ţi-ai lăsat musafirii? o întrebă desmierdând-o pe cap.

— Aştept pe băeţel... Ceilalţi sunt prea mari pentru mine, răspunse copila, zîmbind.

Atunci se ivi alergând, Puiu, în mâini cu un ciorchin mare roşu.

Cum văzù pe doamna Arbatovici, se opri, sfios...

Ea îl desmierdă:

— Nu te „jenà", drăguţă... Mănâncă...

— Voiam să înpart cu Elsa...

— Înpărţiţi... îi zise, rîzînd.

In acest timp, la alt capăt de linie, Ortenzia se găsi faţă în faţă cu Ecaterina.

Amândouă tresăriră... şi stătură nehotărîte.

Ortenzia ar fi voit să-i vorbiască, ea întâiu, dar se temea să n'o vadă că se depărtează.

Ecaterina îşi dădù seama că, a nu-i vorbi, ea întîi, — ea, care trecea drept neînpăcată, — era în nefavoarea ei. Şi apoi, se aflau in casă străină.

Venì dar spre Ortenzia, şi ca şi cum nimic nu s'ar fi petrecut de la mutarea Prunenilor în Bucureşti, — o intrebă:

— V'aţi stabilit de mult în Capitală?

— Acum, în toamnă, s'a împlinit anul...

Iuliu se făcuse pentru universitate şi n'am voit să'l lăsăm singur într'un oraş aşa de mare.

— In adevăr, şi băeţii trebuesc păziţi...

— E în interesul lor... Mihail s'a făcut măricel... şi foarte drăguţ...

— Da, şi învaţă de tot bine...

— Coca trebue să se fi făcut mare şi frumoasă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Are şasesprezece ani aproape.

Am pus-o într'un pension la Paris.

— Ştim de la familia Tunsescu...

Ecaterina avù un uşor zîmbet ironic.

Iuliu, coborînd, tot singur, le văzù pe amândouă şi se oprì, mirat, necutezând să înainteze.

Ecaterina, care erà cu faţa spre el, văzîndu-l, el o salută şi se apropiă. Chipul Ortenziei se lumină.

— Singurel, Iuliu? îl întrebă.

— Imi place acest lucru, în ospitalitatea ce mi se dă: să mi se lase şi anume libertate, răspunse el zîmbind.

Apoi, către Ecaterina:

— Mama Tina e bine?

— Ecaterina tresări, la acest nume de odinioară, care legà trecutul de prezent,—şi se înroşi.

Iuliu urmă:

— E mare plăcerea ce simt că te revăd.

— Nu mai puţin, Iuliu, răspunse ea înfiorată de amintirea plăcerei de altă dată, dar ca un slab ecou al rostirii calde a tânărului.

— Coca v'a scris? E sănătoasă? S'a deprins cu Parisul?

— Cu Parisul, nu cred, cu toate că pensionul e în Paris.

— Imi faci plăcerea, mamă Tino, când îi veţi scri, să-i spui şi dela noi complimente?

— Negreşit.

— Când mă gândesc, zise Ortenzia, că avem fată şi băiat, mari... Mă uit la dumneata, Ecaterino, şi mă întreb dacă e cu putinţă.

— O! mai ales, pentru dumneata, Ortenzio... timpul par'c'a stat pe loc... Eşti tot aşa de tânără ca pe când Iuliu era mic.

In rostirea ei străbăteà acea gelozie care o rodeà şi-i făceà glasul tăios,

Ortenzia se înroşise; cătă însă cu drag la Iuliu şi nu răspunse.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Porniră împreună la vale, trecând pe altă terraţă.

— Cum aţi petrecut, mamă Tino, de când sunteţi în Bucureşti?..

— A! n'am petrecut de fel, Iuliu; Radu e prea ocupat, e şi cam retras, de felul lui... Din când în când, la teatru... atîta tot. Relaţiuni sociale nu prea avem...

— Ca şi noi... Vezi că tot ne potrivim în obiceiuri? zise Iuliu, rîzînd, însă fără să fi pus vreo intenţiune, după cum Ecaterina crezù că înţelege din vorbele acestea.

De aceea, nu răspunse.

Iuliu, simţind trecù la alte subiecte de vorbă şi fu vesel interesant, aşa că Ecaterina îl ascultă cu vădită plăcere.

Deodată se arăta Alisa, venind cu paşi repezi...

— Ah! de când te caut, Iuliu, îi zise cu obişnuita-i vioiciune.

Doamnele o priviră cu mirare; ea nu se sfii.

— Eu, Dan şi Iuliu suntem foarte buni prieteni, le lămuri, ca răspuns la atitudinea lor.

Doamnele zîmbiră.

De-aci convorbirea o duseră mai mult Iuliu şi Alisa, mai cu seamă ea,—şi aceeaşi impresiune avură amândouă mamele, că domnişoara Tunsescu îşi nuanţà prea cu mult caracter de intimitate prietenia. Ecaterina văzù în aceasta putinţa de-a scăpà pe Coca de Iuliu; Ortenzia, sigură de Iuliu al ei, văzù numai destul de ciudata îndrăzneală a unei fete care nu mai era copilă.

Când se întâlniră, mai jos, cu Radu şi Alexandru, Ecaterina încruntă sprîncenele: era prea vădită reînprietenirea lor.

Aproape de hotarul de jos, se întîlniră cu toţii...

Elsa şi Puiu erau roşi la faţă: alergaseră, se jucaseră ca nişte adevăraţi copii.

Dan venea cu doamna Arbatovici, care-i spunea că pentru a douazi aştepta şi pe fiu-său.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De-aci se vedea cât era dealul de înalt şi priveliştea, în sus, era alta, — a terraţelor cu rîndurile lor de cărări, drumuri şi haragi cu viţe, — a împrejurimilor, care apăreau în neregulă, ca ceva sălbatec aproape, faţă cu locul în care se găsiau oaspeţii.

Soarele se apropia de culmea dealului şi trimetea aplecat razele lui, dând o strălucire uşor-roşatecă vegetaţiunii.

Mai mult sau mai puţin, toţi erau mulţămiţi de plimbare, toţi pe deplin mulţămiţi de frumuseţea viei şi a poziţiunei locului.

A doua zi dimineaţa oaspeţii casei se deşteptară în sunetele unui „marş“ cântat de-un bun taraf de lăutari din Ploeşti.

In acelaş timp răsunară glasuri de bărbaţi şi de femei strigând: ura! Trăiască boeru!

Toţi alergară la ferestre: locul de sus al viei era plin de lume veselă, iar soarele răsăria...

Se grăbiră deci oaspeţii a se îmbrăca şi a se coborî; începea sărbătoarea culesului.

Cei dintîi alergară afară, Alisa, Dan, Iuliu şi pe urma lor, Puiu.

— Ah! mi se pare că vom şi danţa azi, esclamă Alisa cătând galeş la Iuliu.

Se ivi atunci şi Elsa.

— Elsa, să mă înveţi şi pe mine să danţez, se rugă Puiu, cu aşa ton, că toţi rîseră.

— Bine, Puiule. Numai o să poţi?

— Cum nu... Ce? nu's şi eu cavaler? Şi îşi răsuci mustăţile absente.

Când îi văzură sătenii, isbucniră cu alt: ura!

După ce veniră boerii de gazdă cu oaspeţii ceilalţi, sătenii se făcură două cete, de-i cuprinseră la mijloc şi le urară: Bun cules, spor bun!

Lăutarii îi traseră alt „marş“, şi cu mai mult foc.

Toate chipurile erau voioase, iar soarele se urca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi împrăştia lumina cerească peste lumina mulţămirii omeneşti.

Când lăutarii tăcură, Arbatovici le rosti sătenilor, — toţi tocmiţi de prin satele vecine, de cu iarnă, pentru cules, — câteva cuvinte de mulţămire şi de îndemn la muncă cu rost...

Vierii prezintară boierilor pe o tavă struguri culeşi în revărsatul zorilor, cu roua pe ei şi le ură: sănătate... Cum era roua pe struguri, aşa să fie bunătatea şi norocul în inimile tuturora.

Ingrijitorul viei se ivi cu un harag în vârful căruia legase o năframă, şi ură boierilor: vin bun şi câştig mare...

Arbatovici îi legă într'un colţ bacşişul pentru el şi pentru vieri...

— Acuma, băeţi, în vie, până la un prânz să ne facem: *cârstovul*, zise îngrijitorul. Să trăiască boerii!..

— Să trăiască!..

Şi, veseli, o luară toţi spre crame de unde scoaseră ciubere şi doi câţe doi cu ele pe umăr o porniră de vale, căci de acolo făceau începutul.

— E aşa obiceiul locului? întrebă Pruneanu.

— Nu, la toţi. Mai mult e obiceiu al viei noastre, răspunse Arbatovici. Culeg până pe la trei după amiază, apoi mănâncă cu toţii, şi pe urmă se încing la horă.

Peste puţin via începù să răsune de cântările culegătorilor, iar lăutarii să cânte încă vr'o câteva cântece, în faţa sasei.

Pe la ora când sosiră oaspeţii, în ajun, sosi şi tânărul Eftienne-Tonton...

Tatăl, îl prezintă musafirilor.

Alisa când îl văzù, şoptì lui Iuliu:

— Caraghioază mutră!..

— A! domnişoară, îi şoptì Iuliu, — de ce vorbeşti aşa...

— Uite, eu am „fler", cum se zice, şi o să vezi că nu mă înşel, ne va plictisi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tonton rămase după puţin numai cu tinerii, în un colţ al salonului.

— A început tămbălăul, pe cît mi se pare... O! n'aş fi venit, dar îmi era să nu se supere papa. Sunt prea ocupat...

— Aveţi o profesiune care vă absoarbe mult, de sigur, zise Iuliu.

— Negreşit, domnilor; dimineaţa mă scol târziu, imediat alerg la şosea, dau o raită pe la club, prînzesc unde se 'ntîmplă, cu amici, fac apoi biliard, fac vizite „şarmantelor" fetiţe care ne înveselesc vieaţa, şi eată seara pe care mi-o ocupă clubul; şi iată noaptea pe care mi-o ocupă „supeurile"... A! domnilor, e o profesiune grea: a nu face nimic, şi totuşi a fi ocupat continuu...

Dan şi Iuliu schimbară priviri de surprindere: nu'şi putuseră încă închipui putinţa unui asemenea traiu; ei aveau cu totul altă concepţiune de viaţă şi de chipul cum s'o ocupe.

— Dumneavoastră, domnilor, sunteţi studenţi nu-i aşa? adaose el, după ce văzu surprinderea lor...

— Da, răspunse Dan, suntem la medicină, amândoi şi în acelaş an.

— O! medicina! ştiinţa cea mai ignorantă...

— Daţi'mi voe, domnule Arbatovici să vă conving de contrariu, zise Dan...

Iuliu tăcea, dar îl observă trăsură cu trăsură, mişcare cu mişcare amintindu-şi de impresiunea ce-i făcuse Alisei.

— A! mă obosesc discuţiunile... Primesc cu plăcere o serie de carambolage... Care din dvs. „iubeşte" biliardul?

Tot Dan îi răspunse:

— Nu sunt maestru, însă...

— A! „ça m'est égal"... Nici eu nu sunt... Dar joc... măcar pentru vanitatea de-a nu mi se zice că nu ştiu să ţiu tacul în mână.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Curiosul „tip“ se îndepărtă împreună cu Dan. Alisa, rede se apropiă de Iuliu.

— Mă rog, e interesant domnul? întrebă cu ton luător în rîs.

— Da, domnişoară, îi răspunse în chip glumeţ. Ţi-l recomand, cu deosebire, ca „desert“... adecă la sfârşitul mesei.

— Mulţămesc... Aş digera foarte greu.

Ba nu zău, — reluă după o clipă, ce v'a spus şi unde s'a dus cu Dan? Eraţi par'că în admirare înaintea lui...

— In mirare, da... De altfel, nu e timpul pierdut: vei gusta poate din frumuseţea ideilor lui...

— Nu „poate“, ci „de sigur“, căci, de vom danţa, precum cred, să ştii că eu am să'l invit...

— Nu Aliso, să nu faci aceasta... nici chiar din intenţiunea de a-ţi rîde de el... îi zise el cu seriozitate.

Alisa se înroşi, de mulţămirea însă că provocase în Iuliu o mişcare mai pronunţată faţă cu ea, chiar supt acea înfăţişare de seriozitate. El ţinea ca dînsa să nu greşiască, deci ea erà mai aproape de inima lui de cît putuse crede pîn'atunci.

— Iţi mulţămesc, Iuliu, de sfatul tău, îi zise cu drag; să ştii că am să te ascult totdeauna.

Iuliu zîmbi, luându-i vorbele drept altă faţă a felului ei sglobiu de-a fi.

— Ah! 'i-auzi, Iuliu, ce valţ frumos cântă lăutarii... Cum l'aş danţa... chiar acum... Nu mergi afară să'l ascultăm mai bine?

— Să mergem...

Pe largul „peron“ înconjurat de plante agăţătoare, lăutarii trăgeau din arcuşuri, de foc, — iar dintr'un colţ, Puiu, privia la ei ţintă şi ascultă.

— Iţi place muzica? îl întrebă Alisa.

— Imi place.

— Atunci să ascultăm împreună.

Copila se aşează pe un scaun-leagăn, iar Iuliu se aşează lângă Puiu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Băieţelul îl privi de câte-va ori în aşa chip, că Iuliu ghici din căutătură că avea par'că să-i spue ceva. Se aplecă dar lângă urechea lui.

— Tu ai ceva, Puiule... nu-i aşa ?

— Am: voiam să'ţi spun că mama a luat seama la gară, ieri, că te-am ţinut de mână şi că am rîs cu dumneata... M'a descusut mult că de unde te cunosc ? că de unde aşa prieteşug cu dumneata ?

— Şi tu ce i-ai răspuns ?

— Că ne-am întîlnit la Tunsescu...

Presemne că s'a prins minciuna, fiindcă nu m'a mai întrebat nimic... Vezi, Iuliu, că se spun minciunile şi fără voe? încheiă copilul, rîzînd.

— Da. Puiule, împrejurările ne silesc uneori. Destul să nu ne facem obiceiu şi să pricinuim rău cuiva cu minciunile ce le-am spune...

Băeţelul se gândi puţin la înţelesul vorbelor şi răspunse cu seriozitate:

— Negreşit.

Lăutarii trecuseră în sala ce despărţia încăperile din rîndul de jos, de marea sală de mâncare, ale căreia uşi monumentale rămăseseră deschise cu totul.

La masă mai erau preotul satului, învăţătorul, primarul şi ajutorul, doi săteni foarte deştepţi...

De data aceasta Alisa erà lângă Tonton, — şi nu nemulţumită, căci îşi pusese în gând să cam petreacă pe socoteala lui, iar Elsa lângă Iuliu, în acelaş rînd.

In timpul mesei nu ştiu cum Tonton ridică ochii şi nu ştiu în ce lumină i se ivi chipul doamnei Pruneanu, că murmură:

— O ! „la belle dame !"

Par'că n'o mai văzuse, atît de puţină luare aminte ce dăduse persoanelor cărora fusese prezintat, la venirea lui.

Urechea subţire a Alisei prinse esclamaţiunea în surdină, şi ea zîmbi răutăcios.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— E doamna Pruneanu... îi şopti...

El se uită mirat la Alisa, apoi ca şi cum ar fi vorbit unei cunoştinţi obişnuite :

— „Vraiment“... e foarte frumoasă...

Inboldită de neastîmpărata-i fire şi uitând respectul ce avea pentru mama lui Iuliu, — îi zise :

— Vă place ?

— Ador blondele... Ce „ten“, ce ochi, ce păr... ce bust... ce fineţe!..

Alisei i se urcă roşeaţa în obraz, dintr'un simţimînt tainic de ruşine: Totuşi îi zise :

— Şi o spuneţi, brunelor ?

Tonton atunci privi mai de-aproape pe Alisa şi par'că'şi dădù seama, nu atît de frumuseţea cît de prea marea ei tinereţe.

— „O : la, la... îşi zise în gând „il parait que la petite est un peu trop avancée...“ Apoi, îi răspunse :

— Brunelor o pot spune adoratorii lor... şi nici unele nu pierd...

Alisei îi părù cam obraznic răspunsul şi hotărî să'şi răsbune la moment :

— Doamna e mama tînărului de lângă sora d-vs...

— Ei aşa ! „Pas possible“...

— Tot ce se poate mai posibil, fiind-că e adevărul, — un adevăr de care vă veţi puteà repede convinge...

— „Diable !“ Atîta tinereţe... Iar în gând îşi zise : „voilà fruit bon à mordre“.

Descoperirea la care'l dusese Alisa îl făcu să fure cu ochii mereu pe Ortenzia, până ce aceasta luă seama şi se simţi la neîndemână. Privirea tînărului desfrânat era prea semnificativă.

Alisa când văzu acest lucru, fu cuprinsă de părere de rău. Instinctul ei femeesc îi spunea că greşise. Acest instinc îi da întru câtva noţiunea însemnătăţii acelor priviri.

Tonton nici nu se mai ocupa de Alisa, cum fă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cuse până atunci, aşa că o cuprinse necazul pe acest „tip".

Câtă nerăbdare dar ca masa să ia mai de grabă capăt!

Pruneanu era lângă Ecaterina şi se silia, totuşi fără să pară, a o înbuna, a o face mai comunicativă.

Începuse să aibă izbânda, căci ea rîdea acum cu el, când cătând la Radu care era lângă Ortenzia, cu care vorbia, îşi dădù în petec: gelozia i se întoarse în undă, şi pe furiş nu-i mai pierdù din ochi.

Deja îl ţinuse de rău că prea se făcuse prieten cu Pruneanu, după cum văzuse în ajun, acum urma cu „vechea lui pasiune" reînprietenirea!

Iar lăutarii ziceau cântec, după cântec,—aproape cu măestrie ca execuţiune,—ne ţinînd în seamă că nimeni nu-i asculta...

Mâncau şi vorbiau, oaspeţii, iar accentele duioase ori vesele ierau ca un fel de acompaniament nepotrivit cu acţiunea în proză, a scenei.

După ce se termină masa, oaspeţii trecură în cele două salonaşe despărţite numai prin o bogată draperie, spre a bea cafeaua.

Intr'o parte se duseră bărbaţii, ca să poată şi fumá; în cealaltă rămaseră doamnele.

Elsa veni după fecior să înpartă cescile.

Pe Tonton îl servi la urmă, dar dintr'o mişcare greşită, vărsă cafeaua pe haina fratelui.

— Ah! ce-am făcut!.. esclamă copila, înroşindu-se, şi rămânând o clipă încurcată.

Iuliu veni repede să şteargă cu batista haina tînărului.

Acesta, cu asprime, Elsei:

— Când îţi spun eu că eşti proastă...

— O! domnule Arbatovici, îi zise Iuliu cu inputare blândă, eşti prea aspru cu domnişoara. Se întîmplă une ori...

— La ea se întîmplă totdeauna. D-ta nu ştii cât e de *„goşă"*...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Permite'mi să iau cuvintele acestea ca o nedreaptă iritare de-o clipă, îi zise Iuliu... Domnişoara nu le merită. Apoi, repede, pe un ton glumeţ:

— Să mergem domnişoară, ca amândoi să servim pe frăţiorul care se va înpăcà repede...

Elsa înaintă cu Iuliu, foarte măhnită că fusese aşa de rău umilită.

— Nu te întristà, domnişoară Elsa, îi şopti el cu prietenie dulce. Fraţii mai mari ne ceartă dar ne iubesc...

Ea îl privi sfioasă, dar plină de recunoştinţă pentru apărarea ce-i luase, — fără să-şi deà seama că acest moment era să însemne mult în viaţa ei.

Iuliu se întoarse cu o ceaşcă cu cafea iar Elsa i-o înmână, şoptindu-i cu blândeţe:

— Iartă-mă, Fănică...

— Altă dată să fii mai cu atenţiune, îi răspunse el, tot contrariat.

Iuliu privì la Elsa ca şi cum i-ar fi zis: nu lua în seamă, — şi-i zîmbi.

Ea, îi răspunse cu o privire la fel şi se retrase.

Iuliu se aşeză lângă Tonton, care îşi aprindea o havană, răsturnat fără păsare, în jilţ.

— La etatea domnişoarei, copilele se sfiesc când se văd între mulţi musafiri, îi zise. Nu vi se pare că îngăduirea e o calitate a celor mai mari?

El aruncă un val de fum şi răspunse cam plictisit:

— Eu fug de monotonia petrecerilor de familie... tocmai ca să nu uzez de calitatea aceasta...

Apoi, fiindcă'şi avea privirea aţintită dincolo, unde se încondeia, ispititoare pentru el, fiinţa doamnei Pruneanu, — şi uitând ce-i spusese Alisa, — rosti către Iuliu:

— Frumoasă, delicios de frumoasă...

Surprins, îi urmări căutătura, însă nu-şi închipuì că era privitor la mama lui.

El văzù mai degrabă pe doamna Drăgoescu, de unde şedea el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Totuşi, îl atinse în chip neplăcut acele cuvinte.

— Eu cred că femeea frumoasă, dacă este măritată, este frumoasă pentru bărbatul ei, îi zise cu seriozitate.

Iar Tonton, rîzînd :

— „Vous faites trop le moraliste, mon ami". Ce e frumos place oricui. Deosebirea e că eu o spun şi alţii o cugetă fără s'o spuie.

Chiar dacă v'aş admite admiraţiunea, mă loveşte totuşi *dorinţa* ce se cuprinde în admiraţiune.

— Dar e naturală dorinţa, căci admiraţiune n'aş putea să am pentru frumosul pe care nu l'aş dori...

— Dar a dori ce este al altuia...

— Tocmai ce este al altuia e de dorit. De ce este al tău te plictiseşti repede... „Voilá la vraie morale"...

Se ridică, rîzînd un rîs deşănţat care făcù rău lui Iuliu...

— Până când să lăsăm singure cu bărbaţii lor pe aceste doamne ? Aruncă ţigara într'un vas frumos de porţelean ce închipuià un trandafir şi se îndreptă dincolo, socotind că Iuliu îl urmează.

Dan se apropiă de Iuliu.

— V'am ascultat convorbirea. E desgustătoare secătura aceasta...

— E de revoltat...

Când îl văzù Iuliu că se apropie de mumă-sa simţi ca un junghiu, şi se ridică iritat.

— Ce ai Iuliu ?

— O ! ce am !...

Şi repede trecù dincolo... Abia individul se aşezase lângă Ortenzia, că Iuliu se şi ivì înaintea lor.

— Mamă, eşti bună, te rog ? Domnul permite ?

Ortenzia se ridică şi ieşi cu Iuliu, în timp ce Tonton, cu gura puţin căscată, se uită după ei, cam tâmp.

— „O ! la, la !". „C'est vrai... sa mère..." îşi zise în gând...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Atunci se apropiă doamna Arbatovici de el :

— Fănică, datoria ta începe. Orînduește pentru danț și invită apoi pe oaspeții noștri în salonul verde.

— Bine, mamă...

Și pe când ieșia să urce în catul de sus, își zicea :

— „La mère...“ Drace ! Și par'că nu'mi vine a crede... Și ce apărător, tînărul... al unei virtuți necunoscute... ori cum... am să danțez cu ea... „Elle m'a tapé dans l'oeil“.

Pentru danț nu prea erau dispuse doamnele, afară de fete, și ele erau numai două.

Dintre bărbați nici atîta ; Tineri erau numai trei.

Totuși, ca să facă plăcerea doamnei de gazdă nu se opuseră.

Tonton își făcu cheful și începu valțul cu doamna Pruneanu, dar nu cuteză să-i înșire floricele...

Iuliu, necăjit în inima lui, nu se mai apropia de Tonton. Danță întâiu cu Elsa, și copila se simți aproape fericită. Pentru întîea oară avea asemenea sensațiune și, cu toată sfioșia ei firească, nu se putea opri să nu cate cu plăcere la Iuliu.

Alisa danță cu Dan, nemulțămită întru cîtva că Iuliu nu se gândise la ea întîi.

Pe urmă Iuliu invită pe „mama Tina“...

— Danțezi de minune, Iuliu, îi zise zîmbind...

— Când erai mic, te gândeai că vei danța cu mine ?

— De unde ! Dar îmi face plăcere.

In acel moment Radu danța cu Ortenzia. Cum zări lucrul, mulțămi lui Iuliu, și acesta ducându-se la Alisa, Ecaterina se puse să'și observe bărbatul.

Pruneanu veni însă la ea.

— Imi dai voe să'mi amintesc că încă n'am îmbătrânit ?

— Ca și Ortenzia, te bucuri de tinerețe fără bătrânețe...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iuliu nu înceta de-a urmări mişcările lui Tonton.

Acesta cu tot dorul lui de-a „ciupi“ puţină curte „admirabilei blonde“, se mirà că nu are curajul şi-i era necaz pe el.

Nu'şi putea da seamă că adevărata femee plină de demnitatea şi de dragostea caseı sale, impune şi se face a fi respectată, fără voea acelora ce-o înconjoară.

Destul că, până se termină danţul el,cu tot prilejul ce avù de a se apropia de Ortenzia, îi vorbi foarte cum se cade, foarte discret în curtenire,— lucrul de neaşteptat de la el.

Să'l fi auzit careva dintre prieteniı lui, să-i fi văzut seriozitatea de porunceală, dar ori cum, seriozitate, — l'ar fi declarat „pierdut“ pentru veslea şi neroada tovărăşie.

In timpul serii se făcu partidă de poker, între bărbaţi, dar Tonton, cu toată patima de joc de cărţi, nu primì, aşa că fură siliţi să permită lui Dan a se aşeza la joc.

Doamnele, fetele şi luliu, pe lângă care se alipi Tonton reinviară vechea petrecere cu *„gajurile“*, se poate închipui că Tonton, cu răbdare de inger, cu nerozia-i caracteristică, fu mare cal de bătae mai ales al Alisei...

Nu mai puţin însă, se distrară cu el, şi Iuliu îşi mai micşoră resimţimântul în contra lui.

Totuşi, ori cât era de nerod intră şi oarecare socoteală în atitudinea lui; să adoarmă acel resimţimânt pe care'l prinsese de veste, să nu prea dea de bănuit intenţiunea lui, doamnei Pruneanu.

Pentru întâia oară în viaţa lui deşănţată simţea că altfel de impresiune îi făcea „adorabila blondă“, de dinaintea frumuseţei căreea dispăreà timpul care măsoară etatea.

Nu că nu i s'ar fi putut întâmpla acest lucru şi faţă cu altă femee, dar nu intrà prin saloane de ale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

familiilor, dar nu se ivià nici în salonul de acasă când mumă-sa primia.

Acum pentru întâia oară cedase stăruinţii lui tată-său şi... vorba lui: *„il était dedans“*...

Când fu singur în odaia lui, în loc să se culce începù să se plimbe şi să fumeze, supt imboldul unui gând unic: să se apropie de „blonda“, să i se facă plăcut, să-i fie „cavalerul“ pretutindinea...

In nerozia lui nu aveà noţiunea datoriilor adevăratei femei de casă: întâlnise ori mai mult auzise că în multe case bărbatul nu joacă nici un rol şi în planurile lui viitoare, lăsà cu totul deoparte pe Pruneanu...

Se „jena“ puţin „băiatul“, — dar sperà să'l arunce ca pe o minge în mâinile amicilor lui din lumea plăcerilor, — aşa ca să nu'l aibă în cale în anume momente, pe care începea să le întrevadă.

A doua zi, după obiceiu, se sculă târziu, cerù cafeaua în biuroul lui, care venia spre vie, şi plimbându-se, vorbià şi îşi aruncà ochii pe fereastra întredeschisă.

Aer curat îi venea de-afară şi soarele-i umpleà încăperea de lumină. Cântecele culegătorilor se urcau din vale cu răsunet plin de viaţă, râsete şi glume îi veneau de la cei ce cărau ciuberele cu struguri la tocitoare.

Oare să fi fost musafirii în vie?

La ideea aceasta aruncă ţigara, trecù în odaia de culcare unde se îmbrăcă repede, se spilcui, se dichisi şi ieşi...

De vale, în colo, fluturau rochii roşii, se iveau capete goale şi capete cu broboade ale căror colţuri erau aruncate pe spate.

Redeveni ştrengarul; uită pe „blonda“ şi coborî. Peste puţin glumià, aproape în chip ţărănesc, cu fetele şi cu nevestele, făcînd haz de cele ce se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

supărau şi cu ochiul celor cari nu o mai făceau pe supăratele dar râdeau hoţeşte.

Erà cu totul dat unei asemenea ocupaţiuni, când se iviră Alisa şi Iuliu...

— Ah! ia te uită, Iuliu, ce face găgăuţul.,..

— Te rog, Aliso, să ne întoarcem..,

— Ba nu zău, stai că are haz să privim...

— Te pot interesà asemenea scene? întrebă el cam apăsat.

Ea îl privi, se înroşi, — făcu stânga'mprejur şi se depărtă urmată de Iuliu.

— Mă certi mereu, Iuliu, murmură ea, nu fără oarecare mulţumire...

— Nu te cert, Aliso... îţi amintesc ce n'ar trebui să fie...

Ea, zîmbi... şi nu voia să lase prilejul :

— Aşi fi fericită dacă asemenea grije de mine ar însemna că...

Se opri repede înroşindu-se.

Iuliu luă seama şi par'că înţelese... La rândul lui se înroşi, nu pentru simţimîntul ce l'ar fi avut dar pentru simţimântul ce i se părea că'l ghiceşte la Alisa.

— Cum adecă? îşi zîse în gând. Alisa crede că am uitat pe Coca?

Alisa îşi ziceà; s'a turburat: mă iubeşte, — şi'n privirile ei sclipi mulţămirea că aveà şi ea, în fine, o dragoste..:

Merseră câtva timp alături, fără să'şi vorbească, — ea cu dorinţa de-a auzi declaraţiunea de amor, pe care ştia că şi-o fac îndrăgostiţii,—el cu gândul la Coca, — gând şi mai într'aripat, faţă cu năzuinţa, de-al iubi, a Alisei.

Ea îl fură de câteva ori cu ochi galeşi provocători, — dar când îşi dădù seama cât erà de preocupat, simţi că erà departe de ea şi se înciudă... apoi coti pe altă cărare şi'l lăsă fără ca el să fi prins de veste atunci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se deşteptă ca din vis când auzi rîsul copilăros al lui Puiu şi cătă cu surprindere în jurui...

Alisa nu mai ierà.

Puiu şi cu Elsa veneau spre el din vale, iar din dreapta văzu pe Tonton că se apropie.

— Bună dimineaţa, domnule luliu, îi zise Elsa cu drăgălaşa ei sfioşie, întinzându-i mâna.

— Bună-dimineaţa, domnişoară, îi răspunse, cu zîmbet prietenos, strângânu-i-o uşor.

— Ce mult mă face Puiu să rîd.

— A! Puiu e o grădină de băiat...

— Mi se pare, Elsa, că râzi mai mult de cât trebue... zise Tonton... Buna dimineaţa, amice se adresă lui luliu.

luliu îi răspunse numai din cap.

Elsa se întunecă la chip.

— Totuşi, Elsa, în „compania“ d-lui Puiu ţi se potriveşte... Deci... „filez, tous les deux“..:

Puiu îi făcu mutră, luă pe Elsa de mână şi trecù în stânga pe linia pe care apucase Alisa.

— Eu ştiu ce'ţi zici acuma, amice, că: iar sunt aspru cu Elsa... Ce vrei! nu'mi place să se amestece copiii, cu oamenii mari...

Ii petrecu pe după un braţ braţul lui şi'l luă la vale:

— Amice presimt că nu ţi-am făcut tocmai bună impresiune, cu felul meu „d'être“... E de explicat, căci te-am socotit deopotrivă cu toţi tinerii noştri... Iţi cer iertare că poate ţi-am ofensat anume sentimente... Să nu crezi apoi că nu'mi place şi seriozitatea, că nu doresc să am şi prietenia tinerilor studioşi... Vrei să fim amici... amici buni?

Mirat întru câtva, dar nebănuind buna credinţă a lui Tonton, îi răspnnse mai prietenos:

— Bucuros... Drept e că, aşa cum mi-ai vorbit...

— Vezi că am ghicit? zise el râzând; când mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vei cunoaşte, mă vei aprecià mai favorabil. Ne vom întâlni adese ori... şi...

— De sigur însă că nu pe la cluburi.

— O ! de sigur, şi nici nu văd altfel..., cu toate că şi la cluburi nu sunt numai oameni cari petrec... Sper să te duc să le vezi măcar din curiozitate...

Eată ce nu'ţi pot promite...

— Mă rog, să nu zicem nu, după cum să nu zicem da, în mod hotărâtor, zise el, serios.

Şi se mirà însuşi, de asemenea chip serios de-a vorbi aproape o renegare a unui întreg trecut...

Tonton venise cu hotărârea de'a stà numai o zi la vie şi stătu patru zile întregi, cât stătură musafirii casei...

Fu atât de deosebit de felul lui de-a se purta că d-na Arbatovici nu-şi putea stăpâni mirarea. Tată-său erà încântat. Până şi Elsa se simţi mai apropiată de el, căci şi faţă cu dânsa Tonton se făcu drăguţ...

In nevinovăţia ei putù să atribue observaţiunilor lui luliu schimbarea fratelui ei şi-i păstră şi mai dulce prietenie lui luliu, pe care, la plecare, i-o arătă în privirile ei de-o neîntrecută curăţie.

De astădată oaspeţii, însoţiţi de Tonton, se întoarseră într'un vagon.

Singură Alisa, în veselia tuturora, era o notă mai nepotrivită, cu ciuda ei pe luliu.

Timp de-o săptămână domnul Tonton, se gândi numai la „adorabila blondă" şi îşi plimbă preocuparea şi lipsa de chef pe la club şi pe la „gentilele fetiţe", spre marea mirare a tuturora.

Erà aproape un eveniment, schimbarea aceasta, şi toţi se întrebau: „ce aveà oare veselul Tonton" ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Una singură, asvârli c'un cuvânt bomba care făcù explozie grozavă:

— Tonton e amorezat!...

Şi ecoul exploziei se auzi în toate cluburile pe unde se ducea „erou!“.

— Care e „dama“ gândurilor tale, ilustre Tonton? îl întrebă un nu mai puţin ilustru bărbat de cafenea.

Tonton avù buna-cuviinţa să închidă dintr'un ochiu şi să răspundă misterios:

— In tot cazul... nu e una din „cele patru“...

Şi cuvântul fu considerat ca foarte de spirit, şi făcù în conjurul lumei... care petrece.

Nici un amic, nici o amică nu putù însă a'l face să'şi trădeze obiectul pasiunii... Astfel, Tonton dobândeà o însemnătate ce niciodată n'o avusese.

In dumineca ce încheiă săptămâna... lui de patimi, Tonton, într'un cupeu tras de mândri armăsari negri, se opri la uşa Prunenilor.

Odată ce'şi amintise că trebuià să fie bine crescut, Tonton întrebă de domnu Iuliu Pruneanu...

Acesta, tocmai terminase de citit scrisoarea ce primise da la Coca şi erà în dulcea dispoziţiune sufletească pe care o dă visul mereu retrăit.

Când i se aduse carta de visită şi i se spuse că „domnul“ ierà în salon, Iuliu se simţi nemulţumit, însă nu şi înciudat, pe turburător.

Intrevederea amândurora fu cordială, dar se mărgini numai la ei: „adorabila blondă“ nu se ivi, căci Iuliu nu o vestì.

Tonton plecă contrariat şi se hotărâ la o vizită cu mumă-sa... pentru întîea oară...

Astfel mult timp Tonton o duse între recăderi în trecut, urmate de dispariţiuni depline din lumea lui...

Il chinuià amorul fără speranţă, dar acest simţimânt era menit să ia altă faţă în viitor şi să contribue la punerea lui pe o cale cu totul nouă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intre acestea, spre mirarea lui Dan, Alisa devenise rece faţă cu amicul lui, lucru ce-l întristă, fără totuşi să'l facă să alerge după lămurirea tainei. Il vedea pe Iuliu, neschimbat faţă cu el, şi-i ajungea.

Il interesa apoi schimbarea d-lui Arbatovici junior şi prietenia ce se făceà tot mai strânsă între el şi Iuliu, la care se alipià şi dânsul.

Numai între Ecaterina şi Ortenzia prietenia nu venià la vechea matcă: Se întâlneau la Arbatovici, la Tunseşti, la teatru,—vorbiau de cele mai multe ori cu indiferenţă, — dar una alteea în casă nu-şi călcà.

Când ceilalţi amici se adunau la Pruneanu, lipseau Drăgoeştii ; când se adunau la Drăgoeştii, lipseau Prunenii.

Firește că se bănui ceva, dar acele familii fiind cuminţi în legătura lor unele cu altele, nu avură netăinicia supărătoare de-a căuta lămuriri şi urmară a'şi iubi amicii... cu defectul acesta.

V.

Patru ani trecură...

Coca trebuià să se întoarcă... d-na şi d-nul Drăgoescu plecaseră în Iulie la Paris să-şi ia copila, să călătoriască în întreaga vacanţă şi să vie în ţară pe la începutul lui Septembrie.

Câtă schimbare în fiinţa d-şoarei Drăgoescu !

Plecase aproape copilă, micuţă, foarte drăguţă, iar acum se făcuse naltă, bine formată, de-o frumuseţe aleasă plină de farmec...

Erà vigoare în deplina ei alcătuire, dar erà şi gingaşe mlădiere. Nimic sfios în atitudini, totul plin de o deosebită cuviinţă. Nici-o prefăcătorie în expresiunea prin cuvinte sau prin ochi ; totul bine gândit, drept exprimat şi îndulcit de drăgălăşia glasului ei armonios...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acea viaţă de patru ani într'un mediu sănătos, fizic şi spiritual, în deplină libertate de acţiune şi de gândire, călăuzit de bunul simţ şi de bună-cuviinţă, o formase pentru viaţa de familie şi de societate, fără ca una să se excludă pe alta, fără ca aceasta să aducă vreo atingere celeilalte.

Iar odată cu noua ei alcătuire, simţimântul ei pentru Iuliu îi devenise parte din organism, ridicat sufleteşte la o concepţiune sănătoasă, întărit prin exerciţiile fizice, ca să zic aşa, purificat şi înţeles prin frăţia dintre toate colegele ei, prin sinceritatea acestei înfrăţiri, prin educaţiunea inimii.

Când o văzură părinţii, stătură câteva clipe surprinşi, în admiraţiune, faţă cu exteriorul, întîi.

Când începură vorba, se simţiră aproape sfioşi în faţa văditei superiorităţi de cugetare, prin care copila lor li se arătă nici de cum legată de lumea cu care ei se obişnuiseră.

Avură impresiunea că nu puteà fi nici o patimă în acest suflet atât de bine cumpănit şi sclipitor de frumuseţe spirituală, dar că vechiul simţimânt, dacă mai trăià, apoi trebuia să fie puternic, sincer, de neînlăturat.

Cocuţa gingaşă de altă dată, le impuneà în noua ei fiinţă; îi făceà să se simtă şi mândri.

Pe Ecaterina însă, faţă cu trecutul în care poate că Iuliu trăià, o îngrijurà; aveà nelinişte a siguranţei că nu va puteà să împiedice o voinţă hotărâtă, pornită din independenţă şi din spirit luminat.

După ce vorbiră câtvà timp, precum şi firesc erà, despre cei patru ani de când nu se văzuseră, în care timp Coca le amănunţi rotăria pe cât de simplă, pe atât de grea, a instituţiunii, — legă tot în chip firesc, trecutul de timpul de faţă şi ajunse la Iuliu.

— Nu pot uità copilăria mea cu el, dragă mamă, iar adevăratul preţ al prieteniei numai acum îl înţeleg. Te rog dar, spune-mi de el: e sănătos? doreşte de mine? L'ai văzut adesea ori?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ecaterina stătu încurcată câteva clipe, apoi răspunse:

— Nu e locul să vorbim aci de el...

— De ce, dragă mamă? zise ea fără să se turbure. Aci sunt la mine acasă şi pot vorbi de tot ce mă interesează.

Supt căutătura liniştită, uşor râzătoare a copilei, Ecaterina nu se simţi la îndemână. Radu privea cu drag la Coca şi cu interes la duelul ce începea între fiică şi mamă. El ghicea din atitudinea fetei o hotărâre gândită şi aşteptă, tăcut, rezultatul.

— Cum la tine acasă? întrebă muma, privind la ea curios.

— Da, cred că ai înţeles acest lucru din expunerea ce'ţi-am făcut. Pot să merg cu d-voastră ori să mai rămân aci, după împrejurări: sunt dar la mine acasă.

— Cum? ai vrea să mai rămâi? întrebă ea surprinsă, neînţelegând bine unde voiă să ajungă Coca.

— Uite ce, mamă dragă, începù copila: m'am deprins să umblu drept, să analisez şi să judec atât oamenii cât şi situaţiunile, nu zic numai decât în împrejurări cu totul străine, dar de sigur în împrejurări cari mă privesc. Nu'mi-ai răspuns la întrebările ce ţi-am făcut despre Iuliu fiind-că din motive ce nu le cunosc încă, relaţiunile dintre d-voastră şi familia lui s'au întrerupt de foarte demult. Din scrisorile ce mi-ai scris, am văzut că dumneata, dragă mamă, în deosebi, nu mai ţii la Iuliu şi am ajuns astfel la motivul care te-a făcut să mă aduci în Paris... Atunci am suferit; azi te rog să primeşti mulţumirile mele că m'ai dus într'o instituţiune în care am putut să mă emancipez de prejudecăţi şi să înţeleg bine rostul vieţii. Te rog însă, cu toată dragostea ce am pentru dumneata, să nu te simţi jignită dacă eu m'am gândit la viitorul meu cu toată libertatea de a dispune singură

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de el. Prietenia mea pentru Iuliu a devenit iubire...

— Iubire? exclamă ea, uluită de acea sinceritate şi de chipul cum era spusă.

— Da, mamă. Intristarea mea e mare că d-ta nu mai ţii la el, însă hotărârea mea este nestrămutată să'l iau de bărbat...

— Tu pe Iuliu?

— Da, mamă dragă, pe Iuliu, pe care l'ai alăptat, pe care l'ai iubit odinioară ca pe alt copil al dumitale, pe Iuliu al căruia caracter îl cunosc şi'l preţuesc.

— Şi tu nu zici nimic, Radule? i se adresă Ecaterina, ca spre a găsi sprijin în el...

—Tata nu poate zice nimic dinpotrivă, căci Iuliu nu s'a depărtat din inima lui, ca din a dumitale.

— Ce înseamnă asta? De unde 'ţi închipui asemenea lucru?

— Eu şi Iuliu ne-am scris în tot acest timp...

— V'aţi scris: O! e prea mult!..

— Ne-am scris, mamă, — scrisori al cărora cuprins nu vei putea să'l citeşti fără să nu te umpli de admiraţiune pentru el... şi de mândrie pentru mine,—o spun fără să mă sfiesc. Nici o învinovăţire pentru d-ta, mamă, ci totdeauna neţărmurită iubire şi adânc respect... Totuşi, am înţeles că tata,—şi dacă va fi avut vre un motiv când-va, — a uitat sau a iertat, pe când dumneata dragă mamă, ai urmat a stărui în depărtarea lui Iuliu de inima d-tale... Eată de ce tata nu poate zice acum altceva, de cît aceea ce şi d-ta vei zice, de sigur la urmă.

Ecaterina ascultă, privind în jos, într'un haos cu mintea...

Ce credea oare copila de zicea că tată-său a uitat sau a iertat? Cum o socotiă pe dânsa fiind-că urmă să depărteze pe Iuliu de ea? Şi câtă hotărîre! câtă voinţă! Iar ea se simţia în neputinţă de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a-i ţine pept, şi se vedeà singură dinaintea unei asemenea energii.

Coca urmă :

— Dacă primeşti să iau pe Iuliu, merg în ţară ; dacă nu primeşti, rămân aci.

— Să rămâi ? şi de ce ? întrebă muma, încet, aproape în neştire.

— Să-mi aştept aci majoratul, să aştept până ce Iuliu va termina studiile. Atunci ne vom lua...

— Departe de noi ? Ca o copilă fără părinţi ? putu să răspundă. O ! nu ! asta nu se poate, exclamă cu însufleţire, luându-i în mâinile ei o mână. N'o să faci aşa lucru, Coca...

— Negreşit că n'o să fac, fiind-că dumneata dragă mamă, vei înlătura putinţa. Astfel, după întoarcerea în ţară, Iuliu va veni în casa noastră ca logodnic şi va înceta starea dinaintea plecării noastre aci, când ne feriam ca de o faptă rea, a ne vedea unul cu altul...

Ecaterina o privi lung, simţi că inima i se încălzeşte, că voinţa i se mlădiază şi o atrase la sînu-i, sărutând-o...

— Va fi după dorinţa ta, Coca... îi zise cu sinceritate...

— O ! mamă, dragă mamă !...

Şi acum o sărută, şi ea, cu adevărată mulţumire.

Radu se ridică, emoţionat, şi veni lângă Ecaterina.

— Iţi mulţumesc, Titino. Mi-ai ridicat de pe suflet greutatea cu care venisem.

Coca trebuia să se întoarcă... Şi, la moşie unde petrecuseră vara, Prunenii erau în nerăbdarea acelui eveniment, nu fără nelinişte faţă cu înverşunarea doamnei Drăgoescu.

Iuliu primi de la Coca o scrisoare... Ii spunea că plecase din Paris, că aveau să călătorească şi că se întorceau...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

D'atunci însă nici un rînd, şi bietul băiat aproape nu mai ştia cum să'şi petreacă timpul, nici în ce chip să ia tăcerea iubitei lui.

La finele lui August nu mai putù ţine şi plecă la Bucureşti, singur. Părinţii aveau să vie după câteva zile.

Acolo, găsi acasă o scrisoare de câteva rânduri, din Elveţia, şi se mai înveseli, — dar în afară de vestea apropiatei întoarceri, nici un cuvânt, şi el era însetat să afle ce aveà de aşteptat din partea mumei?

Se încredea însă în Coca... Dacă în scrisorile lor nu-şi spuseseră şi cuvântul, — în sufletul ei ca şi într'al lui, erà de sigur iubirea ce nu cunoaşte şi nu rabdă împotrivire, iar însoţirea lor nu se putea dar să nu se facă.

Oare Ştefan Arbatovici nu 'i-o prezisese?

Căci, Tonton murise, — Tonton găgăuţul nu mai exista; în aceşti patru ani se schimbase cu totul, —era Ştefan Arbatovici, muncitor serios pe moşiile părinteşti,—amic cu adevărat al lui Iuliu şi al lui Dan Tunsescu.

Iar minunea se făcuse subt înrîurirea doamnei Pruneanu.

Exemplara soţie şi mamă, când îşi dăduse seama de simţimântul tânărului, — simţimânt, ce se manifestà în chipul cel mai respectuos, — departe de a fugi de el şi de-a-i închide casa, îl primi prietenos, îl întări în intimitatea fiului ei, îi puse supt ochi priveliştea celei mai frumoase armonii casnice şi'l făcu s'o înţeleagă şi s'o doriască pentru sine.

Cu încetul, Ştefan se renăscù la altă viaţă, subt asemenea binefăcătoare înrâurire,—căci fondul nu'l avea cu desăvârşire rău, — şi de la un simţimânt trupesc trecù la simţimânt aproape fiesc pentru frumoasa şi înţeleapta femee.

Avu de luptat negreşit în timp de trei ani: avu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

revolte, avu întoarceri la trecut, dar lovitura îi fusese dată în acel trecut, şi partea bună, ascunsă, a firii lui, triumfase.

In anul acesta din urmă, în ducerile-i dese cu Iuliu pe la Tunsescu, se aşezase oare-care apropiere prietenească între vioaea Alisa şi el.

In urma unei lămuriri ce nu se putea să nu fie, între Alisa şi Iuliu, când acesta îi destăinui iubirea pentru Coca, ea, se simţi oare-cum atinsă, cuprinsă de gelozie, dar pe urmă îşi dete seama bine de simţimântul lui Iuliu şi de firea lui dreaptă.

In prietenia ei pentru el, mai fu câtva timp puţină ciudă, pe urmă însă se obişnui cu ideea. Strânsa legătură dintre Iuliu şi fratele ei o făcù să rămână şi ea prietenă cu Iuliu.

Pe Ştefan îl întâmpină, două, trei luni cu ironii, cu răceală; apoi, începù să vadă în el alt om,—pe omul nou ce devenise, şi curtea ce-i făceà nu-i mai displăceà.

Iuliu dar, nu fu surprins când întâlni pe Ştefan, în seara zilei lui de întoarcere în Bucureşti, şi când acesta îi spuse vestea că avea promisiunea domnişoarei Tunsescu de-a-i fi soţie.

Petrecuse lângă ea şi părinţii ei, în acea vacanţă, la băile Sărata, şi-i petrecuse până la moşia lor, din acest judeţ, de unde aveau să se întoarcă peste două săptămâni, ca să facă logodna la vie la Valea Călugărească...

Erau să repete dar petrecerea de acum patru ani, de astă-dată cu altă faţă, cu altă bucurie...

— Şi de Coca ta ce mai ştii? îl întrebă pe Iuliu.

— Ştiu că se întoarce. Când însă, nu ştiu încă.

— Ce bine ar fi să vină până la epoca ducerii noastre la vie.

— O! ar fi de minune!

Coca erà pe drumul întoarcerii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi altfel vedeà acum, împreună cu Puiu, priveliştile vrednice de admirat ale Elveţiei...

Altfel cu totul, faţă cu ea, o vedeà şi pe mumă-sa. Fire dreaptă, inimă curată, cum ar fi putut bănui pe mumă-sa, că supt acea înfăţişare de bunătate şi de mulţămire, ascundeà îmboldirile unei tainice păreri de rău care o neodihnià ?

Cum ar fi putut bănui iarăşi că, în anume povestiri ce-i făceà de prin ţară, strecurà cu dibăcie unele lucruri, neadevărate dar de crezut, privitoare la întreaga familie Pruneanu, care să deştepte cu încetul neîncrederea fetei în vechii prieteni ?

Une ori i le spuneà ca auzite de la alţii. Treceà atunci repede peste ele. Dar când puneà ea însăşi în sarcina Prunenilor câte ceva, nu scăpà din vedere de a întări cele auzite prin cele ce spunea.

Coca vedeà însă în asemenea discrete învinuiri, cauza răcelii din trecut dintre familia ei şi familia iubitului său Iuliu, şi ascultà pe mumă-sa cu aşteptarea, ca la ceva logic, a concluziunii de la urmă că sau cauza dispăruse sau începeà să dispară de acuma.

Convingerea i se formà de pe acum că lumea căutase să nască neînţelegeri între vechii prieteni, că izbutise, dar că mumă-sa a trebuit să se încredinţeze de răutatea lumei şi de netemeinicia neînţelegerilor.

Intr'o zi Ecaterina ajunse însă cu povestirile ei la întâlnirea, în societate, cu familia Pruneanu.

Cu aceeaşi măestrie puse într'o lumină ciudată pe Ortenzia, de laturile căreea Coca părù a întrezări umbre ale unei nestatornicii... Numele unui necunoscut pentru Coca, Arbatovici, zugrăvit foarte urât, se ivià, în acele umbre, amestecat în viaţa doamnei Pruneanu.

Astfel, pe cât puteà cugetul ei curat să înţeleagă asemenea amestec, îl înţelese, şi'n adâncu-i rămase oarecare nelinişte, oarecare nemulţămire : era doar mama lui Iuliu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dibacea distrugătoare ajunse însă acolo unde voia să ajungă, după acea pregătire pe care o socotise îndestulătoare.

Ea insinuă că şi firea fiului Ortenziei putea fi ca a mamei, — ceea ce nelinişti şi mai mult pe Coca.

De astă dată înţelese că era o delicateţe, din partea mume-si, pregătirea ce-i făcea de o lună, prin espunerea treptată a unor situaţiuni ce-i erau necunoscute.

Şi fiindcă iubia pe Iuliu, începù să aducă, ea acum, vorba de el, şi aproape să siliască pe mumă-sa a fi precisă în lămuririle ei...

Aşa, nu se putù opri, cu toată încrederea ce avea, în Iuliu, de a nu se înfiora când mumă-sa aruncă în vorbă numele Alisei Tunsescu.

Alisa ! Prietena ei.. Şi aceasta încetase de la un timp a-i mai scri.

Ecaterina începù să-i precizeze întru cătva prietenia lui Iuliu pentru Alisa, pe care n'o putea tocmai îndreptăţi prietenia lui pentru fratele ei.

Petrecerea de la via lui Arbatovici, care-i dăduse primele bănuieli despre Ortenzia şi tânărul Arbatovici, îi dăduse şi bănuiala întimităţii prea mari între Iuliu şi Alisa...

Coca rămase, în ziua acestor destăinuiri, pe gânduri adânci, pe gânduri de cumpănire din care însă, cu cât le apropia de judecată, îşi făcea încheerea potrivită sufletului ei: nu! Iuliu nu putea să-i scrie ei precum îi scrisese, şi să'şi împartă cu alta inima care era numai a ei.

In cea mai puternică alcătuire omenească, prin care trece curent de ponegrire, nu se poate să nu rămâie măcar umbra îndoelii...

Şi Ecaterina nu lăsa zi să treacă fără să nu îngroaşe cu cât de puţin umbra aceasta, pe care o ghicea prinsă de sufletul copilei.

Coca nu-i spunea nimic din impresiunile ce-i fă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceau vorbele ei, dar o vedea că se gândește în taină și se bucura.

De ce acum pornirea aceasta din partea Ecaterinei, când știa cât de mult iubia fiică-sa?

Nedreaptă-i era ura pe Ortenzia; de ne-șters îndoiala ei cu privire la trecut; aproape convingere acum, că stăruitoarea curte a lui Ștefan Arbatovici nu era fără izbândă. Acest fapt, îi întărea bănuiala relațiunilor de odinioară dintre Radu și „teribila" femee, care, urma să desmintă realitatea cu înfățișarea ei ipocrită de virtute de nebiruit.

Ura i se mărise, și a deslipi pe fiică-sa de hotârîrea ei de-a intra în acea familie, i se făcuse trebuință aproape organică.

Ea, apoi, nu iubise nici odată. Cum era să nu aibă credința că iubirea fie-si putea să slăbească până la a pieri cu totul?

In răutatea firii sale, ea nici nu se gândise că după întoarcerea în țară, adevărata stare a lucrurilor avea să o desmintă și să o pue pe tărâm falș față cu Coca.

Lucrase numai din imbold nejudecat, numai din speranța, prin nimic justificată, că va izbuti să înlăture însoțirea.

Nu'și mai avea cumpăna faptelor; mergea ca orbul, dibuind.

Impresiunea de superioritate ce-i făcuse Coca, la revederea-i în pension, după aceşti patru ani, i se ştergea treptat cu lucrarea ei de surpare.

Coca, în tot acest timp, nu mai scrisese lui Iuliu.

Dar într'o zi, când era numai cu Puiu, copilul îi aduse vorba de Iuliu și iubirea acestuia de „amicul lui", amintirile de el, bucuria de a-l revedea, amănuntele ce-i dădù iarăşi de convorbirile cu dînsul și numai cu privire la ea,—o făcù să simtă remuşcare...

Işi zise atunci că mumă-sa dăduse mai mult as-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cultare vorbelor lumei, acum ca şi în trecut, — că nimic adevărat nu putea fi, — şi scrise, în acea seară, lui Iuliu, spre a-i vesti apropiata întoarcere.

Erau la Zürich.

Doamna Drăgoescu, puţin răcită şi obosită de lunga călătorie, nu ieşi într'o seară.

Coca se duse să se plimbe,—pe frumoasa lună plină care poleia lacul şi munţii, — cu tată-său, a căruia liniştită mulţămire îi plăcea.

Oraşul era puţin sgomotos, dar pe ţărmi, multă lume străină ieşise, doritoare de inpresiuni nouă în faţa măreţiei naturei, pe-acea noapte senină şi răcoroasă.

Nu se aştepta ca Radu să-i vorbiască de Iuliu,—şi tocmai de el îi vorbi „tătucu", pentru întâia oară, desvăluindu-i-l ca inteligenţă ageră, ca ales caracter.

— Nici nu se putea, dealtfel, încheiă Radu, să iasă cu altă fire copilul unei perechi de oameni oneşti, harnici şi buni ca Prunenii... Vei fi fericită, Coca dragă... şi bucuria mea e fără margini.

Se poate închipui cât o încălzi pe Coca aprecierile tatălui ei şi credinţa lui cu privire la viitorul ei.

Ii mulţumi c'o privire dulce de recunoştinţă, c'un zâmbet pe care-l luminà iubirea.

Se poate închipui însă şi cât de repede se gândi la deosibirea dintre spusele mume-si şi spusele tatălui.

Când fu singură în camera ei, privi pe Puiu cum dormià de liniştit şi se gândi la iubirea lui pentru Iuliu ; îşi trecu prin gând iarăşi vorbele lui Radu şi ajunse la felul cum vedeà mumă-sa lucrurile.

Cu fruntea sprijinită pe-o mână, la fereastra de unde priveliştea lacului albastru se desfăşurà splendidă, pierzându-şi privirile pe-acele tremurături de apă care păreau aurite, - căta să'şi lămuriască bănuelile Ecaterinei.

Şi acum i se iviră ciudate de tot ; şi acum par'că întrezări că în acele bănueli era mai mult voinţa mume-si de-a o rătăci pe ea, cu un scop...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi care altul... dacă nu înstrăinarea ei de Iuliu?

Dar „de ce“ ?

Acest „*de ce*“ rămăneà însă pe-o zare turbure de cuget şi lumina de-afară nu o ajutà să-l limpeziască...

— Nu ! ea nu ştià mai nimic din ale lumii...

In trecutul părinţilor ei însă era de căutat adevărata cauză care dăinuise mult şi dăinuià încă în sufletul mume-si : fusese desigur lovită de ceva şi nu putea să uite, fiindcă poate nu puteà să ierte.

Dar ce avea de iertat?

Când îşi ivì înaintea ochilor imaginea Ortenziei, o văzù înconjurată de atâta bunătate, de-o frumuseţe atît de senină, precum îi rămăsese în minte din copilărie, — în cît nimic înstrăinător nu venì să i-o atingă cu vr'un resimţimînt.

— Acasă, numai acasă voiu lămuri, îşi zise şi adormi curînd sub înrîurirea vorbelor lui Rau şi a bucuriei lui.

„*Sosim diseară*“, atît zicea telegrama din Predeal, semnata de Radu.

Fluturând-o ca pe un steguleţ, Iuliu intră la mumă-sa, apoi la tată-său ; iar în timpul zilei duse vestea cea bună, lui Dan şi lui Ştefan.

Tunseştii se grăbiră a însoţi la gară pe Pruneni, că să-şi primiască prietenii.

Aduceau mănunchiuri de flori care să le înpodobiască bucuria.

Arbatovici veni mai târziu dar la timp.

In acea revărsare de lume grăbită, din toate vagoanele, de hamali grăbiţi să apuce lucrurile călătorilor, — apărură doriţii prieteni.

Lumea, drumul strimt dintre linia cu trenul sosit şi linia cu trenul pregătit de plecare, abia le învoi să schimbe în grabă câteva urări...

Dar ochii emoţionaţi ai Zulniei şi ochii ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

spus de surprinşi ai lui Iuliu, se cuprinseră cu întreaga fiinţă în căutătura de dor şi de iubire.

Tocmai pe peronul larg şi bine luminat, stătură să-şi mai vorbiacă şi să-şi arate bucuria revederii, — însă numai ceilalţi.

Zulnia şi Iuliu nu puteau vorbi: se priviau, se priviau, — ea, divin de frumoasă în ochii lui, el deja chip bărbătesc frumos şi ales, în ochii ei.

Puiu ţinea o mână a lui Iuliu şi-i spuneà... repede, înfrigurat de bucurie, vorbe nu tocmai legate, telegrafice impresiuni de călătorie...

Iuliu zîmbià, Coca zîmbià, dar abia, le auziau iar de înţeles, nici chip.

Ecaterina în faţa acelei primiri atît de călduroase, îşi putù uità resimţimîntele.

Alisa, rămase în grupul celor bătrâni şi fură numai cu ochii pe fericiţii tineri, schimbând cu Ştefan priviri mult-zicătoare ce întru cîtva se legau şi de starea amîndurora.

Aşa, ajunseră la trăsuri şi aci îşi luară rămas bun.

— Sperăm să vă vedem peste o săptămână la noi la vie, le zise Arbatovici.

Radu răspunse bucuros; Ecaterina zîmbi numai: deja începuse a fi iarăş ea.

In noaptea aceea nici Coca, nici Iuliu nu adormiră curînd.

El, mai ales, nu'şi putea astîmpăra inima; frumuseţea, la care nu se aşteptase, a dragei lui Coca, înfăţişarea aceea de deplinătate fizică şi sufletească, îl răvăşià de bucurie, de dragoste, de mulţămire. Era numai lumină de zîmbete; era fericit: se întoarse, în fine!

Mare sfat, adoa-zi, cu mumă-sa: să se ducă la Drăgoeşti? Să mai lase o zi, două?

Se înlătura presupunerea că nou-veniţii nu'şi aveau casa în rînduială, întrucît Iuliu fusese de cîteva ori tocmai ca să zoriască rînduiala.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Obosirea din călătorie putea fi un motiv, dar nu îndestul de puternic pentru Iuliu.

Ori cum; amână ducerea pe a doua-zi.

Avea să facă vizita cu tată-său... Pe urmă, Ortenzia, era hotărită să intre în casa vechei sale prietene, ori care i-ar fi fost primirea.

In aceea dimineaţă chiar Ecaterina, pe cînd era singură cu Coca, aduse vorba de Iuliu, ca spre a pipăi urma înrîuririlor ei din timpul călătoriei.

Coca se apropiă de dânsa, îi luă o mână, i'o sărută şi cătând blând la dînsa, o întrebă:

— Mamă, aşi dori să ştiu un lucru...

Mă socoţi dumneata destul de inteligentă?

Ecaterina, nedumerită, îngrijată, răspunse:

— Da, Coca.

— Te rog atunci, dă'mi timp să observ şi să mă... conving.

Ecaterina înţelese, îşi simţi cauza în pericol şi oftînd răspunse încet de tot:

— Eşti poate în dreptul tău...

— Increde-te, dragă mamă, în bunul meu simţ, în drepta mea judecată...

Dar tocmai de aceste însuşiri ale fiicei sale se temeà muma. Insă, nu puteà face altfel: trebuia dar să lase mers firesc lucrurilor.

Când li se vesti, după amează, vizita domnilor Pruneni, ea se făcù palidă: ce nu putea opri, începeà.

Totuşi, nu'şi putù ascunde oarecare mulţumire când, în timpul vizitei, văzù pe Coca îndestul de rezervată în prietenia cu care-i întîmpină, şi ţinù convorbirea, numai pe tărîmul creşterei ei la şcoala engleză.

Iuliu erà cam surprins, dar, la plecare, o privire şi o strîngere de mână îi dădù să înţeleagă rostul rezervei iubitei lui.

— Ei, ce zici, Iuliu? întrebă Pruneanu, zâmbind ciudat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Zic, tată, că Coca e neîntrecut de frumoasă...
— Şi prudentă... A înţeles situaţiunea şi...
— Vrea ca încetul cu încetul să aducă pe mumă-sa la deplina împăcare.
— Tocmai. Minunată copilă!...
— O! cît îmi e de dragă!...
Şi ochii i se înrourară.
— Fericirea se dobândeşte cu greu, în toate împrejurările vieţii..., zise tatăl.
— Dar mai ales în unele anume... răspunse Iuliu.
— Intîia surprindere a Zulniei a fost când s'a întîlnit, după două zile cu Alisa.
O vizită, singură.
Alisa aduse repede vorba despre iubirea dintre Coca şi Iuliu.
— Aşa-i că e plăcut a iubi? o întrebă.
— Nu ştiu dacă e plăcut, Aliso; simt însă că iubirea e însă-şi vieaţa, răspunse Coca cu simplicitate.
— Ce-ai zice dacă ţi-aş spune că şi eu iubesc?
— Nu m'ar surprinde, Aliso. Ţi-aş ură să înţelegi cu adevărat iubirea, căci în emoţiunile ei trebue să fie şi seriozitatea acestui legămînt sacru.
Alisa se înroşi puţin şi se întrebă în acea clipă, în adevăr cu seriozitate, în ce chip iubià pe Ştefan.
Ii păru că, cu sinceritate, şi-i zise:
— Iţi mulţumesc, Coca, de urare. Şi... îţi închipui pe cine?
— Nu...
De fel nu gândi însă că puteà fi vorba de Iuliu, precum îi dase mumă-sa să înţeleagă.
— Pe Ştefan Arbatovici...
— Pe tînărul care mi-a fost prezintat la gară? Mi-a făcut bună impresiune.
— Da, cred. Cînd ai şti însă..,
Şi începù a rîde, ceeace nedumeri pe Coca, apoi, a-i povesti cum erà Ştefan, sau Etiene Tonton,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

atunci când îl cunoscuse întîia oară, cum îşi băteà joc de el după ce se cunoscură mai de aproape, până ce îi veni schimbarea, menită de sigur ca să aşeze între ei simpatia, iubirea.

— Tu dar, Aliso, ai făcut în el schimbarea aceasta, o întrebă Coca, amintindu-şi în ce chip îi vorbise mumă-sa de acest tînăr pe care îl puneà în viaţa Ortenziei.

— Eu cred că Iuliu şi Dan, fratemeu... Poate că şi...

Vorba 'i-o întrerupse intrarea lui Iuliu, Ştefan şi Dan.

— Eeată cei trei Crai de la răsărit... zise Alisa, rîzând şi alergând înaintea lui Ştefan în chip foarte familiar.

El îi sărută mîna, apoi veni spre Coca.

— Domnişoară Drăgoescu, îmi permit a vă prezintà „omagiile mele“..

Iuliu, apropiindu-se :

— Ce plăcută surprindere, Coca... Nu mă aşteptam să te găsesc aci... Şi dădù mîna cu ea.

— Eu eram sigură că te voiu revedea... răspunse cu obişnuita-i simplicitate... Apoi către Ştefan.

Tocmai vorbiam de dumneavoastră...

— A! desigur că Alisa mă zugrăvià în colori foarte vii... răspunse el zîmbind. Am fost mare secătură, vă asigur d-şoară... Intrebaţi pe Iuliu mai ales, aveà pentru mine o „aversiune teribilă“... Incetul, cu încetul, însă, în loc să viţiez eu pe noii mei amici, m'au făcut ei bun pe mine, căci presemne şi mărul atins se poate indreptà în „compania“ merelor bune.

Şi spuse cu atâta haz firesc unele păcate şi lepădarea de ele, că rîseră cu toţii din toată inima, iar pentru Coca fu cea mai bună recomandaţiune a caracterului lui Ştefan.

— Vezi, Coca, de aceea 'mi-e drag Ştefan, e

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vesel și totdeauna avem amândoi de ce rîde... zise Alisa.

— O! și sîntem numai la început, Aliso, răspunse el cu seriozitate voită.

— Așa dar, Ștefane, cu siguranță faceți logodna în ziua de 14 Septembre?

— Negreșit. Mama e la vie, de ieri, ca să facă toate pregătirile. Peste trei zile vom fi cu toții acolo. Nu-i așa domnișoară Drăgoescu că ne veți face onoarea? Invitațiunea o veți primi desigur mîine...

— S'ar puteà să nu fiu la logodna Alisei? răspunse Coca, aruncându-i privirea ei dulce prietenoasă.

Fac eu începutul Coca. Vezi, nu întârzia să mă imitez, îi zise Alisa.

Fără să se înroșiască, fără să se turbure Coca răspunse:

— Tot ce este cu putință...

In tonul ei era însă emoțiune. Iuliu o fură c'o privire.

— Când mă gândesc că acum cinci ani, domnișoara Coca și Iuliu s'au revăzut în casa noastră, după cîțiva ani de despărțire... zise Dan..., mi se pare că acea zi a fost ieri.

— E-hei... oftă Ștefan: timpul trece și noi cu el... Filosofia vieții este să nu'l lăsăm să treacă degeabă: nu-i așa Aliso?

— Firește. la aminte, Coca. Oftatul lui Ștefan însuși e o filosofie...

— Cu înțeles înalt, zise Iuliu zâmbind.

— Pentru cei ce se iubesc, împlini Dan...

— Dar tu, amice Dane,—tu? unde'ți e exemplarul de iubire din care să'ți desprinzi filozofia? întrebă Ștefan.

— Cu adevărat; între iubirile voastre, eu, singur..., e ciudat, pentru mine...

— Adevărat, zise Alisa, surprinsă: iată la ce nu m'am gândit. Și nu văd pe nimeni, care...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— La drept vorbind, nici eu nu văd, rîse Dan.

— Nu 'ţi-a bătut la poarta inimii nimeni încă, Dane? rău, foarte rău.., zise Ştefan. Medicina e o bunică prea aspră... Merită să fie certată.

— Va trebui întâi să fac pe placul bunicii... Apoi, va bate cineva la poarta inimii mele...

Când Coca plecă, Iuliu, ca altă dată, o conduse acasă. Erau singuri; îşi putură vorbi cu drag, cu inima deschisă, şi calea le păru prea scurtă.

— Pe când, Coca? o întrebă, când văzură casa înainte-le.

— Pe când? pe mâine, răspunse ea zâmbind.

— Şi aceasta, Coca, şi... Dar, pe când... ca Alisa cu Ştefan?

Ea îl privi adînc cu duioşie de nedescris:

— Nu peste prea mult timp, Iuliu, şi-i strânse mâna cu drag.

— Atunci... la revedere, pe mâine, Coca.

— Nu vii în casă?

— Acuma, nu...

Din ochi îi lămuri de ce, şi Coca înţelese.

Işi mai strânseră odată mâna şi se despărţiră cu părere de rău.

Aceeaşi zi frumoasă, ca acum patru ani, la vie... Insufleţirea însă e mai puternică, legătura de prietenie, mai strînsă...

Numai Elsa e întru cîtva melancolică, blonda Elsa, 'naltă, subţiratecă, mlădioasă, de-o frăgezime de micşunică, cu parfum delicat ca al acestei flori...

Ea priveşte adeseori la splendida şi viguroasa frumuseţe a Zulniei, care-i insuflă sfioşie, apoi la tinereţea bărbătească a lui Iuliu şi par'că din adînc i se urcă un discret suspin... ce se pierde în bătăile mai repezi ale inimii.

Nimeni încă nu i-a spus că Iuliu şi domnişoara

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Drăgoescu se vor luà, dar ea a înţeles din prima zi că amândoi se iubesc...

Zulnia îi arătă o dulce simpatie,—iar ea, destul de simţitoare când întlineşte prietenia, — simte că nu poate răspunde acelei simpatii, cu simpatie,— cu toate că firea ei e sentimentală.

Totuşi când îi vorbeşte Iuliu, se turbură, se înroşeşte, îi place, e fericită; dar nu-l poate privi în faţă, cum ar voi...

Şi-aduce tot de-atîtea ori aminte, de acum patru ani, când Iuliu i-a fost apărător, când îi vorbia cu drăgălăşie, şi, pe lângă mulţămirea întiei clipe, simte şi păreri de rău.

Iuliu nu-i poate înţelege starea, căci inima întreagă îi e numai la Coca...

Şi nimeni n'o va înţelege vr'odată, căci taina sufletului ei va rămâneà în acel adânc de nepătruns.

Acum Elsa se plimbă cu Iuliu şi cu Dan; Zulnia, cu Ştefan, lar Alisa cu Puiu.

In fericirea ei de logodită din ajun, cu sclipitorul inel în deget, la care se uità adesea, îşi făcea o plăcere să rîdă, să-şi lase drum liber veseliei, cu Puiu, mare ştrengar nevinovat, care are darul a nu fi prea serios ca toţi ceilalţi.

Coca are un plan şi a căutat să fie singură cu Ştefan. E foarte gingaşă cestiunea ce vrea s'o aducă în vorba cu el, dar speră să găsiască chipul de-a ajunge până la ea.

— Eată-vă logodiţi, îi zice. Impresiunea trebue să fie plăcută.

— Neîntrecut de plăcută, domnişoară. Cum s'ar puteà să nu fie, când în viaţa noastră femeia are rolul cel mai de seamă! Iuliu desigur nu s'ar exprimà în altfel...

Coca zîmbi.

— Ţii atît de mult la Iuliu?

— La Iuliu, domnişoară? Să nu-ţi pară exageraţiune dacă ţi-aş spune că ţiu mai mult de cât la mine...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Totuşi îmi pare curios ca un om să ţină la altul mai mult decît la sine... Ar fi mai aproape de adevăr, să ţie cît la sine, şi ar fi mult.

— Nu sunt prea cutezător, nu-i aşa, dacă te-aş întrebà : oare cum ţii dumneata la Iuliu ?

— Este o deosebire domnule Arbatovici, aşa cred...

— Vrei să zici că până la jertfa de sine merg numai iubiţii ce vor fi bărbat şi nevastă ? Dar şi prietenia, domnişoară, dintre doi bărbaţi, se poate înălţà până la jertfă... Adevărat e însă că numai dela o femee pot învăţà bărbaţii pilda jertfei, mărinimia în iubire, dezinteresarea cea mai înaltă.

— Adevărat, şi femeia aceea nu poate fi întîi decît muma... zise Coca, simţind că se apropià de ţintă.

— Muma, negreşit, — întîia. In viaţa mea însă a fost şi altă femeie, — şi dumitale pot să-ţi spun întîmplarea...

Coca se simţi tresărind, înfiorată... Ce avea s'audă ? O ! negreşit că nimic rău. Bunul simţ al lui Ştefan l'ar fi oprit, de-ar fi fost altfel. Nu ar fi fost apoi nici legătură între cele spuse, ca pildă, şi o povestire oare-care ştrengărească.

— Zilele trecute, urmă Ştefan, la Alisa acasă m'ai auzit spunînd că am fost mare secătură, un viţios. Aveam pentru femei o desconsiderare grozavă. — din cauze grele de spus. Tot în nişte zile ca cele de acum, aci la vie, acum patru ani, am întîlnit aci pe doamna Pruneanu... şi, pentru întîia oară, am simţit pentru dînsa, ceva ne mai simţit încă...

— Cum se poate ! exclamă Coca aproape fără voe.

Aşteaptă te rog. Era în adevăr amorul, însă respectuos, în foarte scurtă vreme. Doamna Pruneanu a ghicit ce erá în sufletul meu, — şi, fiindcă aflase, după cum am cunoscut mai tîrziu, ce seamă de om eram, m'a primit în casa ei, dar ca o soră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai mare a mea, şi ţinînd socoteală de prietenia ce se legase între mine şi Iuliu, a început să'mi facă educaţia inimii. Amorul meu pentru exemplara femee, s'a transformat în iubire fiească, şi ceea ce nu putuse mama mea, a putut ea. Aşa am ajuns să cunosc respectul pentru femee, spiritul ei înalt de jertfă, comoara ei de iubire pentru casă şi pentru ai săi; aşa am înţeles de ce Iuliu este precum îl cunoşti; aşa am ajuns să doresc o familie pentru mine şi să ştiu a-i preţui fericirea. Şi am mai cunoscut, domnişoară, şi înaltele însuşiri ale unui bărbat, cum e d. Prunennu... Altul, cu lipsă de educaţiune, s'ar fi neliniştit văzîndu-mă atât de des în casa lui... Cu toate că doamna Pruneanu îi destăinuise ce era cu mine, faţă cu ea, —altul de cît el, ar fi luat lucrul în nume de rău. Încrederea lui însă în soţia iubită m'a sguduit şi 'mi-a complectat dorinţa de-a mă ridică până la nivelul său. Deci doamnei Pruneanu îi datorez, cu adevărat, schimbarea de care azi mă felicitez,—şi, venind la vorba noastră de adineauri, te poţi încredinţă că e sinceră: numai femeea ne poate face buni.

Acum Coca avea toată lămurirea: şi mumă-sa în ce chip îi prezintase lucrul!...

Insuşi Ştefan avea însă să dea Zulniei împrejurări uşurătoare ce dînsa le dorià pentru mumă-sa.

— Lumea, domnişoară, — şi când zic, lumea, înţeleg prin ea pe aceia cu cari suntem în relaţiuni de prietenie, adese ori şi cu cari nu prea suntem,— lumea, zic, a dat greşită lămurire intimităţii mele în casa Prunenilor. Am auzit şoapte supărătoare cari m'au revoltat şi pe cari, am avut curajul să le comunic doamnei Pruneanu. Cu admirabilă seninătate a conştiinţei curate, a datoriei ce înplinia, a zîmbit, şi mi-a dat încă o frumoasă lecţiune ce nici odată n'o voiu uita... Eată, domnişoară ceea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce m'a legat nespus de mult, de Iuliu, şi de ce am zis că 'l iubesc mai mult de cât pe mine: pot preţui ceva, dar preţuesc mult şi cu adevărat, numai prin iubirea mea de el, numai prin iubirea lui pentru mine...

Coca îi strânse mâna.

— Eşti bun, domnule Arbatovici, şi te rog să crezi în prietenia mea...

Iar în gând îşi zise;

— Mama a dat crezământ şoaptelor... Dar cum de-a putut dá, ea, veche prietenă a mumei lui Iuliu...

Acest lucru îi mai rămâne de lămurit.

Logodna Alisei, cu Ştefan, aflarea acestor amănunte, dărâmau două din hotarele mari ce mumă-sa încercase a ridică între ea şi Iuliu, — şi era cu inima voioasă, — şi îşi promiteá să înceapă, ea acum, á formá după adevăr, convingerile mume-si.

Ecaterina primise cu strîngere de inimă neaşteptata veste a logodnei Alisei, la vie, unde familia Arbatovici o invitá.

— Ce va zice Coca? se întrebă...

Logodna aceasta erá aproape desminţirea celor ce ea îi spusese cu privire la Iuliu şi Alisa.

Tot ea îşi zîse apoi;

— Ce are a face!... Lucrurile s'au putut schimbá!...

Vedeá bine însă că schimbarea aceasta puteá să schimbe şi părerea Zulniei, dacă în adevăr isbutise a-i forma o părere greşită despre Iuliu.

Dormiá cu fie-sa în două camere alăturate, iar Radu cu Puiu, în alta, lângă odaea ei, şi în seara acelei zile se feri să deschidă vorba cu Zulnia, de şi par'că inima ar fi înboldit-o.

In veselia ei faţă cu ceilalţi, erá pururea nemulţămirea falşei stări de lucruri ce singură 'şi crease.

Avea presimţimîntul că va fi biruită şi începeá

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de pe acum să simtă obosire sufletească şi par'că dorinţa de-a se izolà de tot şi de-a lăsa să vie desnodămîntul ce-i iera urît.

Prietenia lui Radu cu Pruneanu şi cu Ortenzia nu căutà s'o mai împiedece, ori cât o rodea de mult.

Vedeà că trebue să pară şi dinsa de ochii lumei, de ochii copiilor ei chiar, tot atât de apropiată, şi, cu mari silinţi de stăpînire asupră-i, mulţămià aparenţele. Dar, hotărît lucru, linişte şi mulţămire nu mai puteau fi pentru ea.

Şi nu'şi zicea, doamne fereşte, că ea erà cauza acestei stări sufleteşti a ei.

Coca îi ghicià starea aceasta, în parte şi îşi îndoià atenţiunile pentru muma sa, şi-i erà cât mai în grabă să înceapă a-i redà pacea...

Din noaptea de la Zürich, avea pentru tatăsău respect şi iubire, cum încă nu simţise pentru el.

Trebuià dar cu el să aibă sfătuire tainică; dela el putea să dobândească lămuriri în privinţa trecutului.

Cum se vor întoarce acasă, va căuta să se folosească de cel întîiu prilej.

A doua-zi, întâmplîndu-se ploae, de şi numai de vr'o două ore, dar fiind-că fusese torenţială şi drumul în vie nepotrivit pentru plimbare, oaspeţii petrecură ziua în salon, unii, în sala de biliard, alţii.

Alisa luă seama că frate-său era mai mult pe lângă Elsa.

— Nu cumva îi place? se gândi...

Şi, la moment priincios, îi zise, deoparte:

— Aşa e, Dan, că Elsa e foarte drăguţă?...

El, nu fără surprindere, par'că nu 'şi-ar fi dat seama încă, răspunse:

— In adevăr, e foarte drăguţă...

— Azi ai ţinut-o mult de vorbă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dac'am văzut-o prea retrasă și par'că, nuștiu cum, tristă...

— E fire cam visătoare... la vezi, n'ar fi rău...

— Cum, Aliso? Ai crede? Dar vom fi rude...

— Prin alianță... S'a mai văzut...

— De; știu eu... zise Dan, pe gânduri...

Alisa începù să ridă...

— Ce copil ești! In atîta aer de iubire, numai tu, singur... Știi, că mai vorbirăm deunăzi...

— Ție 'ți-ar plăceà, Aliso?

— De ce nu. Elsa mi-e foarte simpatică...

Și se depărtă, lăsându-și fratele în nedumerire.

In acele momente, Ștefan se apropiase de Elsa.

— Bine, surioară, îi zise afectuos. Tu par'că nu petreci... Ce ai?

Ea tresărise. Acum se înroși foc.

— Nu am nimic, Fănică, îngînă.

— Eu 'ți-am observat de mai multă vreme ceva ce seamănă cu tristețea și voiam să întreb pe mama.

— O! să nu faci asta, te rog, răspunse ea cu vioiuciune..

— Atunci... să-mi închipuiu că... Dan... e cu ceva în tristețea ta?

Ea îl privi cu ochi mari... Nu înțelese, o clipă. Dar când își dădù seama, se făcù palidă.

Ștefan zîmbi...

— Dan e băiat foarte bun, Elsa... Mie 'mi-e drag...

Și se depărtă, după ce o bătù ușor pe umeri.

Elsa rămase aci, ca Dan dincolo, pe gînduri...

Ce era în sufletul ei, și ce bănuià frate-său!..

Dan intrând în salon, în care erà acum numai Elsa, se apropie sfios de ea.

Amîndoi se priviră, par'că s'ar fi văzut pentru întâia oară.

Sugestionat de surora lui, înrîurit de logodna ei cu Ștefan, atîns de iubirea pe care o considerà întru câtva romantică, dintre luliu și Coca, lui Dan

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

i se ivi acum Elsa cu mult mai frumoasă de cât era în realitate.

Acea înfăţişare de încurcătură ce nu 'i-o văzuse încă faţă cu el, îi dădù de bănuit că fata 'l iubea poate...

— Iartă-mă, domnişoară, că te-am lăsat singură, îi zise după câteva clipe.

— A! te rog, domnule Tunsescu, nu te depărtà, pentru mine, dela petrecerea cu ceilalţi...

— Dacă'mi dai voe, îţi mărturisesc un lucru cei în etate vorbesc de afaceri; cei tineri sunt perechi şi vorbesc de dragostea lor... Cei dintîi nu mă interesează; ceilalţi nu se interesează ei de mine...

— O! atunci e de datoria mea ca domnişoară de gazdă, să-ţi ţin de urât, răspunse Elsa...

— Să ne ţinem unul altuia, domnişoară. Nu pot şti dacă'ţi sunt simpatic, dar ştiu că am pentru dumneata simpatia cea mai vie...

Elsa se înroşi, se înfioră.

Dan părù că nu ia seama.

— Ne vom şi înrudì. Aş fi foarte mulţămit să fim prieteni buni.

Prieteni? da.. vorbele celelalte o făcuseră sfioasă, aproape nemulţămită; îi erà teamă că Dan va merge mai departe.

Prieteni buni, cu plăcere, domnule Tunsescu...

— Şi ne vom zice pe nume acum, nu-i aşa?

— Când ne vom fi inprietenit, da.

— Ştii, „domnişoară", „domnule", e prea ceremonios...

— Va fi prea ceremonios, negreşit, răspunse ea.

— Eu învăţ medicina, e drept, dar îmi place mult să citesc literatură.

Vom citi împreună din literaţii noştri.

— O! eu ador pe cei Germani: e înnalt şi duios sentimentalism în scrierile lor.

— E şi literarură veche, domnişoară... A noastră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

e foarte tînără, dar vom puteà compară cred unii din ai noştri cu cei mai mari din ai literaturii germane...

— Se poate.

— Ce-ţi place în poezia germană?

— Pot eu şti ce-mi place?

— Frumuseţea limbii sau armonia poemelor de amor ideal?...

Elsa se înroşi la auzul cuvântului: *amor*... In adevăr, fără să-şi fi dat pînă acum seama tocmai *amorul ideal* din poezia germană o fermecà, fiindcă potrivirea erà între sufletul ei şi simţimîntul cîntat cu gingăşie, înrourat de lacrimile înduioşării.

In aceste clipe înţelegeà că amorul erà mai mult o himeră, întru cât inima ce i se legănase pe ritmul versurilor, nu putuse înlănţui altă inimă. De aceea, fiind că Dan părea că voeşte să urmeze convorbirea asupra acestui simţimînt, care, pe ea o rănise, se grăbi să se ridice.

— Prietenie, da; amor, nu... niciodată..., îşi zise înnăbuşindu-şi un oftat. Vom citi, domnule Tunsescu opere filosofice, căci filosofia pare creată pentru limba şi pentru cugetarea germană..

— De la poezie, la filosofie, trecerea e cam repede, îi zise, zîmbind.

— In poezie nu poate intrà oare şi filosofia?

— Am înţeles: îţi place poezia filozofică. Dar ea poate fi mai degrabă a deziluzionaţilor, a scepticilor...

De astă dată Elsa nu-i mai răspunse: erà, în adevăr, de aci înainte, poezia ei...

Iuliu şi Coca se iviră...

— Ei! aşa mai înţeleg şi eu!... esclamă Iuliu, pe un ton prietenos, fără intenţiune de-a jigni, negreşit.

Dar când îşi dădù seama că Elsa se făcù palidă atinsă par'că în chip neplăcut de esclamaţiunea lui se apropiă de ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Te-am supărat, domnişoară Elsa, cu gluma mea? Aş fi foarte mîhnit.

— O! nu.. îngînă ea, înroşindu-se de astădată...

— In adevăr că 'mi-am permis poate, preà mult fără să mă gândesc, că dacă m'ar fi îndreptăţit strînsa prietenie cu Dan, nu mă îndreptăţia simţimîntul de delicateţe faţă cu dumneata, ca domnişoară...

— O! dar nu m'ai supărat, zise ea...

Discutam cu domnul Tunsescu despre literatura germană...

Acest incident însă aveà să îndepărteze cu dinadinsul pe Elsa de Dan.

Timp de două săptămâni Ecaterina se făcù atît de posomorâtă şi stătù atît de singuratecă, în cît Coca se hotărî să vorbească lui Radu.

Mumă-sa se dezinteresà de toate ale casei şi Coca luase cârmuirea. Aveà cum şi când să stea de vorbă cu tată-său, în casă chiar, fără să fi fost nevoe de dus în altă parte, după cum se gândise întîi.

Intr'o dup'amează intră dar în biuroul lui tată-său: îl găsi pe gânduri, de şi un ziar îi stà dinainte.

— Tată, îi zise după ce'l privi o clipă, starea mamei mă îngrijeşte.

— Văd şi eu, Coca... şi nu ştiu ce e de făcut.

— Ca să ştim ce-ar fi de făcut, nu crezi că ar trebuì mai întâi să ne întrebăm de cauză?

Radu o privi lung.

— Căci, o cauză este, urmă dînsa. Eu m'am întrebat ce puteà fi, incă de pe când eram la Paris. Tot ce-o nemulţămeşte, tot ce o face să sufere, este, văd bine, iubirea noastră: a mea şi a lui Iuliu. Căsătoria noastră îi displace. In chip silit se întâlneşte cu familia lui Iuliu... E bucuroasă a nu vedeà pe nimeni din această familie. Nu-i aşa, tată? Acestea însă sunt şi rămân efectele. Care e

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cauza dar? Dacă aş ajunge s'o cunosc, par'că m'aş crede în putinţă să îndrept starea aceasta a mamei.

— Crezi? întrebă Radu, pe gânduri.

— Imi vine a crede...

— In adevăr, este o cauză, Coca, — răspunse Radu, după cîteva clipe de luptă cu sine.

Coca tresări.

— O cunoşti dumneata, tată?

Urmă puţină tăcere.

— Drăgă Coca, începu Radu, nu atît etatea ta, cît judecata ce ai la etatea ta, cît educaţiunea ce ţi s'a dat,—mă fac să'ţi arăt acea cauză... Dacă însă vei găsi un vinovat înaintea ta, nu-i aşa că nu vei fi asupru cu el?... A avut în d'ajuns, şi el, să sufere de pe urma unei rătăciri din tinereţea lui svăpăiată, fără experienţă, lipsită cîtva timp de bun simţ, de demnitate chiar...

Tăcù, privind în jos, în timp ce Coca se uită la el cu surprindere aproape dureroasă. Tată-său, vinovat? Dar în ce chip, dar faţă cu cine, de vreme ce mumă-sa nu la el se referise vreodată?

— Şezi, dragă Coca, îi zise Radu, peste puţin; şezi şi ascultă cu luare aminte aceea ce-am să'ţi spun.

Şi povestirea trecutului, amănunţită, cu vorbe căutate bine ca să nu jignească prea mult simţimîntul de curăţie al fiicii lui, Radu o făcu timp îndestul de îndelungat, ţinîndu'şi mai mult ochii pe ziarul din care par'că o citiă.

Iar pe când Coca ascultă în adevăr cu mare luare aminte, îi veniau în memorie anume date, anume împrejurări observate de inteligenţa ei de copil, dar rămase în mintea ei fără vre o lămurire. Mai ales plecarea ei cu mumă-sa de la Borsec şi apoi ducerea la Viena... unde putuse surprinde ca un fel de ceartă între muma şi tatăl ei...

Caracterul Ortenziei i se desfăşura vrednic de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

admirațiune și alăturea, caracterul mume-si, care, de și bun, cedase unei gelozii îngrozitoare, unei neîncrederi nu mai puțin de îngrozit, în Ortenzia și în Radu. Și această gelozie, această neîncredere țineau încă și erau cauza dureroasă a stării ei de acum.

— Cum vezi, dragă Coca, eu și numai eu am fost vinovat; eu și numai eu am făcut să sufere, în chip deosebit pe două femei ce trebuia să'mi fie scumpe și sacre, una ca soție; cealaltă ca prietină.

Și lacrimi îi înrourară ochii, pornite din adîncă mîhnire, din răvășitoare părere de rău.

— A trebuit să suferi și d-ta mult, tată, zise Coca, induioșată.

— O! da, am suferit, Coca 'ți-o jur, dar suferința mea eră a vinovatului și o meritam. Ciudat întru cîtva este, — și'ți va păreà și ție, cred, — că mumă-ta, în timp ce m'a iertat și mi-a redat considerațiunea ei, — nu a putut să se convingă nici odată de nevinovăția Ortenziei și aproape nici de căința mea... Și doar 'i-am arătat cu sinceritate că numai eu greșisem... Și doar a putut vedea, că după ce ne-am întîlnit iarăș cu Prunenii, Ortenzia, prin purtarea ei pururea aceeași, era vrednică de încrederea și de iubirea ei de odinioară...

— Din unele inimi, dragă Coca, prea semne, dacă încrederea a zburat odată, nu se mai poate întoarce în ele. E mai mult o fire nenorocită, a mumei tale. Ea nu se poate stăpâni... Eată de ce sufere și se închide din ce în ce mai tare în suferința ei...

— Ce dureros lucru... Căci dacă nu o vom putea face să'și revină, cum voiu putea eu, dragă tată, să merg cu bucurie cu sinceritatea inimii mele, la împlinirea dorului meu de insoțire cu Iuliu?

— Ce vrei să zici, Coca?

— Aș aveà ca o remușcare s'o văd nenorocită, iar eu să mă bucur...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Coca, ori cât ar suferi mumă-ta, suferința ei nu poate să loviască în viitorul tău. Nu e drept, zise Radu cu tărie.

Coca plecă în tăcere capul și rămase pe gânduri... Erà așa, cum spuneà tată-său, și totuși iubirea, mila ei fiească erau în luptă cu datoria către sine. Avusese apoi intenţiunea să spue tatălui ei cum căutase mumă-sa s'o întoarcă de la Iuliu și de la familia lui... Ar fi fost un motiv mai mult ca tată-său să-i spue cît era de neîndreptat firea Ecaterinei...

N'ar fi servit la nimic dar destăinuirea ei și o tăcu.

— Nu, dragă Coca, urmă după puțină gândire Radu; nu... Mă înpotrivesc eu, și cred, că am dreptul, ca nu din cauza mea, — căci eu urmez a fi vinovatul,—tu să suferi în iubirea, în viitorul tău. La voi trebue să se opriască trecutul. Eu și mumă-ta, am trăit; voi aveți de aci încolo de trăit.

— Să nu încerc însă, tată, s'o mîngîiu, s'o înbunez, s'o vindec?

— Ar fi ca o datorie a ta, însă mă tem, la o fire ca a ei, să nu ajungi la cu totul altă extremitate. Eu am pus ani de zile și n'am izbutit. Tu nu poți dispune de ani întregi... Iuliu așteaptă cuvîntul tău... Părinții lui 'mi-au vorbit de unirea voastră...

— Eu cred că mai putem cu toții aștepta. Iuliu are încă doi ani până să termine. Nu poate fi, în adevăr, cu totul legat de viitoarea lui profesiune, ca s'o aștepte, ca unul ce ar vedea în ea unicul mijloc de vieață; se cheamă însă că lucrează și pentru un titlu, și putem aștepta până să și-l dobîndiască. Doi ani înseamnă, cred, prea puțin, față cu viața întreagă de apoi...

— Dragă Coca, nu eu te voiu sili să nu faci ceeace crezi că e bine și drept. Incearcă... Dar numai tu; eu aș îngreuia calea izbândei tale, zise el, cu tristeţe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Voiu încerca, tată... Presimt că voiu izbuti.
— Cu atît mai bine.
— Urmă iar puţină tăcere.
— Coca dragă, ca precauţiune, cred că ar fi bine să nu spui mume-ti că m'am mărturisit ţie... Să cauţi s'o faci a'ţi spune şi ea trecutul... Înţelegi...
— Da, tată ; mulţămesc. Sfatul dumitale e bun...

Îşi strînseră mâna, uniţi prin speranţa izbândei, şi Coca ieşi, par'că mai uşurată.

Nu judeca vina tatălui său, după cum nu putea înţelege firea mume-si. Nu se întreba ce ar fi făcut dacă ar fi fost în locul Ecaterinei ; ea primia starea de faţă, cu nedumeririle şi cu greutăţile ei, şi se chibzuià cum să înceapă lupta cu mumă-sa, — căci luptă avea negreşit să fie.

Căsătoria Alisei cu Ştefan se făcuse şi ei se aflau în streinătate de trei luni de zile.

Ecaterina se prefăcuse bolnavă numai ca să nu se ducă la o serbătoare ca aceasta, când avea să se întîlniască iarăşi cu Prunenii.

Cît pe-aci să nu se ducă nici Coca ; dar tată-său stăruise atît de mult, că fata nu se mai înpotrivise: de altfel o trăgea inima să nu lipsiască de la nunta amicei sale ; dar fiindcă, de la explicaţiunea cu tată-său nu se mai deslipise de lângă mumă-sa voise să-i facă şi această jertfă.

Radu începuse să prindă pe Ecaterina e puternică duşmănie: îl disperase, la urma urmei acea încăpăţinată ură pe Ortenzia, acea hotărîtă atitudine prin care voia să'şi arate înpotrivirea la căsătoria Zulniei cu Iuliu.

Egoismul acesta ne mai pomenit, de a jertfi fericirea fie-si, numai spre aş-i mulţămi ciudata rătăcire, îl răceà de soţia lui, zi cu zi....

Acum, de-atît de îndelungă vreme, ea nu mai primea pe nimeni, aproape nu mai ieşia din camerele ei, unde mâncà adeseori, singură ; de fapt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se despărţise de el. Ii vorbia, când erau de faţă copii, dar vorba-i erà rece, mărginită la lucruri şi treburi de rînd de-ale casei...

Ca fizic, slăbise, înbătrânise, aproape se înegrise la faţă. In ochii ei se vedeà răutate; în trăsurile chipului, suferinţă. Mersul i se făcuse trăgănat: vorba, moale.

Ii plăceàu mângăerile fie-si, o măguleà acea retragere de bună voe a ei pe lângă dînsa, şi adese ori petreceà chiar ore liniştite cu Coca în singurătatea amândurora.

In una din aceste zile Coca o înconjură cu atîtea dovezi de duioasă iubire, în cît, la întrebarea ei făcută cu glas blând, desmierdător pentru ce suţerinţa, necunoscută ei, ca fiică ? pentru ce singurătatea, când ar fi nespus de mulţumită, alăturea cu ea, în petreceri plăcute de familie, — Ecaterina izbucni.

Şi ceea ce deja auzise de la tatăl ei, auzi încă odată dela mumă-sa, — însă cîtă deosebire între sinceritatea şi căinţa lui Radu, şi puterea de ură, pornită din îndoiala pururea vie, prin care Ecaterina privia şi explica toate împrejurările trecutului.

Coca aşculta cu inima strînsă de durere, că în mintea ei era silită să judece acum pe părinţii ei şi să vadă că tată-său, vinovat, era mai bun decît mumă-sa, în nedreptatea ei!

Negreşit, nu-i tăgăduia că trebuia să fi suferit, dar nu mai puţin adevărat era că, în ori cît de mare suferinţă, bunul simţ, puterea de pătrundere, spiritul de dreptate, ale omului încercat, trebuiau să limpezească realitatea faptelor şi să statornicească adevărul, — indiferent dacă ar fi ertat sau nu pe vinovat.

— Vezi, dar, Coca, termină Ecaterina cu energie, că 'mi e peste putinţă să mai văd pe femeea aceasta, mai ales cu neturburata-i seninătate de conştiinţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dragă mamă, scumpă mamă, dar dacă e în adevăr nevinovată, îi zise cu glas blând...

— Ea! nevinovată? strigă şi sări în sus, dînd de-oparte mâinile ce fata şi le pusese în ale ei.

Fugi încolo, Coca... Dacă după cîte, ai auzit, dacă după tot ce mi-ai smuls din suflet, şi încă te mai îndoeşti de suferinţa mea, de adevărul celor văzute de mine, nu meriţi să'ţi mai spun niciun cuvînt! A! dar înţeleg de ce vreţi s'o apăraţi până la sfîrşit, tată-tău fiindcă nu poate uita plăcerile vinovate cu ea, — iar... tu, fiindcă ţi-ai pus în cap să iei pe fiu-său. Ia'l, ia'l, — căci minunată soacră vei avea... căci în virtuoasă familie vei intra...

Şi, sleită de acea puternică aţîţare, căzù pe o canapea, palidă, cu ochii închişi. Inima i se bătea să se rupă, în jurul pleoapelor i se făcuseră cearcâne vinete, buzele i se învineţiseră.

— Mamă! dragă mamă, strigă Coca speriată— şi se apropiă, îi luă mâinile, începù să i le sărute, să o mângâe, să-i vorbească aproape ca unui copil...

Ea se linişti după cîteva clipe, dar rămase posomorîtă, nesimţitoare la desmierdările fetei.

Un singur lucru ar fi înviorat-o: să-i fi spus Coca atunci că nu va intra în familia Prunenilor, că nu va lua pe Iuliu...

Dar aceste vorbe, pe care le aştepta, Coca nu le rosti, nu le putea rosti, şi inima ei de mamă se închise aproape cu totul pentru fiică-sa.

Veni ziua nunţii Alisei. Până atunci, dacă văzù că Zulnia urma să nu se ducă de lângă ea, se mai înbunase. Dar când i se spuse că nunta era a doua zi, când Coca o rugă să meargă, ea se supără grozav şi nu voi nici pe ea să o lăse. Radu intervenind, se iscă pentru întîia oară, faţă cu Coca între el şi ea, o ceartă violentă... care iarăşi îi slei puterile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Duceţi-vă n'aveţi de cît să vă duceţi... V'aţi unit cu toţii împotriva mea. Duceţi-vă... să nu vă mai văd....

Şi isbucni în plâns.

Radu o luă pe Coca, fără voia ei, de lângă mumă-sa, — şi Ecaterina plânse, singură, ore întregi, de ciudă şi de ură pe ei.

La nuntă, Coca se stăpâni mult, ca să fie în nota situaţiunii, — dar şopti lui Iuliu că avea să-i vorbească şi că a doua-zi va veni cu tată-său la ei acasă.

In adevăr în după ameaza acelei zile, Radu şi Coca intrară pentru întîia oară în casa Prunenilor.

După puţin, Coca cerù voe să vorbiască numai cu Iuliu, ceeace surprinse şi nelinişti pe Pruneni.

In timp ce Radu rămâneà cu părinţii, Iuliu trecea cu Zulnia în biuroul lui.

Ea îi luă mânile în ale ei, cătă lung în ochii lui, cu nespusă duioşie, aproape înrourată de lacrimi şi-i rosti cu emoţiune:

— Iuliu, trebue să cunoşti adevărul situaţiunii din casa noastră.

— Mă neliniştesti, Coca...

— Vino să şedem, Iuliu...

Şezură. Urmă un moment de tăcere, grea pentru Iuliu mai mult.

— E ceva grav în familie, Iuliu... începù ea şi-i povesti starea mume-si, hotărîrea ei de a nu voi s'audă de însoţirea lor.

— Şi tu Coca... în ce chip vei preursi viitorul nostru? E o stare bolnăvicioasă, pe care medicina mi-o poate explica, dar care va cere timp îndelungat pentru vindecare... poate prea mult timp.

— Vorbeşti de corp:.. La ea sufletul sufere... şi în adevăr că va trebui timp foarte îndelungat.

— Dorinţa ta este să amânăm dar împlinirea visului nostru... *sine die*?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea îl privi duios, trist:

— Dragă Iuliu! va trebui... Voiu să'mi întrebuinţez toată puterea ca să-i alin sufletul, ca să-i schimb firea... ca să...

— Dragă Coca... cunoşti tu cauza acestei suferinţi? o întrebă el, întrerupându-i vorba.

Ea îl privi adînc; privirea lui spunea că el o cunoştea.

— O cunoşti... şi tu?

— Da, Coca,..

Tăcură, stinjiniţi...

Nu se puteă ca Iuliu să nu fi căutat, şi el, să ştie taina trecutului. Şi în cele de pe urmă tatăl său i-o povestise.

O cunoşti... murmură Coca, înroşindu-se...

— Să nu învinovăţim pe nimeni, Coca; dar să statornicim *diagnoza* boalei mamei tale, ca să zic aşa. A fost o fire prea mândră, prea egoistă, aceasta să nu te supere, te rog, Coca. Inprejurările triste din trecut au lovit-o, nu în iubirea pentru tatăl tău, care, negreşit că nu a fost duioasă, ci în mândria ei; iar superioritatea de caracter a mamei, de care s'a convins în sufletul ei, a aţâţat-o şi mai mult şi i-a preschimbat vechea prietenie, în ură. Prietenia aceasta chiar, faţă cu mama, nu era sentimentul adevărat ce poartă acest nume; erà legătura care uneşte pe cel tare ce vrea să comande şi să fie ascultat, de acela, care blând de fire, iubeşte sincer şi ascultă, şi se supune. In asemenea condiţiuni, cel care nu cunoaşte însuşirile celui blând; iar când o înprejurate îi pune faţă în faţă, şi când lipsa de simţimînt a celui tare se vede în cumpănă cu puterea de caracter a celui blând, conflictul sufletesc se iveşte şi cel tare nu poate iertá celui blând că n'a greşit... Crezi oare, dragă Coca, apoi, că va mai fi putut „mama Tina“ să trăiască cu „tata Radu“ dacă convinsă ar fi fost de vinovăţia mamei mele? Nici o-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dată! Te asigur! I-a putut ierta, lui, rătăcirea cea fără de greşeli materiale, — căci, să se despartă, să fie singură şi să vă crească pe voi, se va fi gândit matur că-i era foarte greu. In schimb n'a putut ierta pe aceea ce nu greşise cu nimic tocmai fiindcă ştia că nu greşise. Ea îţi va fi spus poate lucrurile ca fiind convinsă de vinovăţia mamei: cred; însă aci intrăm în caracterul boalei. Acea ură nedreaptă s'a făcut boală a sufletului şi aceasta sapă şi corpul. E un temperament nenorocit,—iartă'mi expresiunea, Coca,—şi mă tem că nu vei putea fi medicul care să-i dea vindecarea. Prin aceasta nu voiu să zic că nu trebuie să-ţi faci datoria... Nu: nici nu-mi trece prin gând şi te rog chiar să faci până şi imposibilul spre a-ţi înpăca conştiinţa. Eu voiu aştepta ani întregi fără să mă plâng sau să mă descurajez, cu aceiaşi neclintilă iubire de tine, cu aceaş statornică încredere în viitorul nostru. De partea aceasta te rog să fii liniştită şi toată grija să ţi o strângi asupra „mamei Tina" pe care o iubesc ca şi odinioară.

Coca, îi strânse mâna, cu ochii în lacrimi de iubire şi de recunoştinţă. Se ridică... şi pentru întâia oară i se alipi de pept.

El îi sărută fruntea cu respectoasă duioşie.

Mâinile li se strânseră iarăşi pentru câteva clipe.

Şi nu se mai văzură... Prunenii, pe de oparte se retraseseră la moşie iar luliu rămase singur, în tovărăşia studiilor lui.

Drăgoeştii nu mai primiră pe nimeni...

Alisa şi bărbatu-său întâlniră rar pe luliu; dar ei ca şi Dan, înţelegând că un mister apasă viaţa celor două familii, nu căutară să silească lăcriţa în care şi unli şi alţii voiau să'l ţie închis.

De altfel, un mister neînţeles părea că este şi în familia Arbatovici, în ce privia pe Elsa: ea, de asemenea trăia de oparte şi fugeà de Dan.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nici muma ei chiar nu o puteà face să spue ce aveà.

Şi astfel, fiecare trăiau cu neînţelegerile lor.

Ecaterina încai, în neîngrijirea în care se lăsa nepăsătoare de ea, ca şi de toţi ai săi, ajunsese umbra ei iar Coca vedeà, pe zi ce merge, cu durere, că jertfa ei nu aveà nici o înrâurire: Iuliu pusese bine *diagnoza*, din nenorocire.

Un medic venià acum de cîtva timp, aproape în fiecare zi, ca să constate însă că nu erà nimic de făcut. Ecaterina nu voia medicamente, nu primise călătoria ce i se rânduise să facă.

Ea simţea că bărbatu-său îi era vrăjmaş şi-l ura; simţea că Coca stă în preajmă-i, din datorie,— că erà iubită nu credea,—şi fiindcă 'i ghicea gândurile împărţite între ea şi Iuliu, — începuse a n'o mai avea la inimă. Pe Mihail îl mai iubea, — dar ce folos avea de la el, în starea ei?

Dorià dar să moară, — o dorià însă şi aceasta c'un fel de turbare înăbuşită,—căci dacă voià să se scape de toţi, aveà convingerea că şi celorlalţi le era a scăpa de dânsa.—ca apoi să'şi facă după poftă...

Ea le era ghimpe în viaţă,—ea, care suferià...

Intr'o zi îi veni pentru întâia oară în minte gândul de-a'şi curmà singură viaţa, de-a fini cu chinurile ei, în adevăr îngrozitoare, mai ales nopţile, când nu puteà să închidă ochii de fel.

Ea nu'şi dădeà seama că Coca se schimbase şi ea,—biata fată nevinovată,— se făcuse palidă, slăbise, nu mai aveà nici un zâmbet.

Ea se vedeà numai pe sine: îşi aminteà numai de Ortenzia, pe care ar fi sfâşiat-o, de 'i-ar fi fost cu putinţă lucrul; îşi vedea moartea cu ochii, şi-i erà totuşi frică să moară.

Nici nu poate fi de închipuit chinul *ideei fixe*, neîncetata turburare de la slăbiciunea fizică până la aprinsa încordare a sufletului bântuit de vedenii,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

până la aproape nimicire a simțirii când părea moartă.

Intr'o zi îi părù că Ortenzia venise, singură... După o clipă o văzù în biuroul lui Radu, în brațele lui apoi, și se ridică îngrozitoare de mânie, aproape se târî cu șovăiri din amețeală, până în biurou... Dar îl găsi gol. Nu era nici Radu, nici Ortenzia.

Sleită de silința ce făcuse asupră-i, căzù leșinată și Puiu, dând peste ea, sculă casa în picioare, cu strigătele lui.

O săptămână nu se putu mișcà din pat, căci acum mai nici nu mâncà. I se dădea hrana în chip artificial.

Era o zi de primăvară minunată. Aprilie se îmbrăcase cu flori, în grădina în care dădeau ferestrele odăiei de zăcere a Ecaterinei.

Una din ferestre erà deschisă și aerul curat de dimineață intrà odată cu razele soarelui deja de cîtva timp răsărit.

Puiu era lângă mumă-sa; Coca ieșise în grădină să se plimbe.

Mirosul acela de primăvară ce venià pe aripele adierilor, în tovărășia mirosului delicat al florilor ce înpodobiau pomii roditori, îi da tinerei fete sensațiunile plăcute ale înviorării... Se simția bine în acea înprăștiere de raze, în bătaia căreea fragedul frunziș se arătà de alcătuire nespus de gingașă; uità par'că tristețea sa și suferința mume-si: erà în clipe când se putea gîndi la luliu, la dreptul lor de-a fi fericiți.

— Puiule, ajută-mă să mă duc puțin până la fereastră... șopti Ecaterina.

— Da, mamă...

— Bine că e vacanță, să mai stai și tu lângă mine... M'am săturat tot cu Coca și Coca s'o fi săturat de mine.

— Nu, mamă. Coca nu se satură... Coca-i bună.. răspunse băiatul cu căldură...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi. sprijinind pe mumă-sa, o duse şi o aşeză pe un scaun, apoi repede îi acoperi spinarea c'un şal gros.

— Să trăeşti, Puiule mamă... A ! ce bine e aci.. Imi pare că sunt afară... Uite, cum au înflorit de frumos pomii! Ce aer! Ce cer albastru...

Şi pe chipul ei ars de boală se aşternu linişte, mulţămire,—ceva ce ţinea de bucuria unui copil...

Ochii ei se pierdeau în adâncul de sus, se coborau apoi şi printre zăbrelele de fier ale împrejmuirii cercetau strada tăcută, care îi apăreà ca necunoscută.

Ii făcu plăcere o ceată de vrăbii care se abătu deodată pe unul din pomi... Ramurile tremurară şi ninseră jos fluturi albi... Era puţină viaţă în care vibra veselia fără grijă, în acel cor de ciripituri, în acele sărituri vii de la o creangă la alta.

Puiu stà ceva mai departe, bucuros de mulţămirea mume-si, cătând mai mult la ea de cît afară.

După un timp se auziră paşi răsunând pe trotuarul bine pavat al străzii... Luarea aminte îi fu atrasă... şi peste puţin zări printre zăbrele un bărbat, trecând strada în lat, cu umbra după el.

De-odată Ecaterinei i se încruntară sprincenile... Cătă cu mai multă încordare, plecându-se mai aproape către fereastră, ca şi cum ar fi voit să cunoască cine era trecătorul,—apoi cu iritare, întoarse capul spre Puiu, nedumerit:

— Unde-i Coca? Ce face ea? Du-te vezi.

— Bine, mamă...

Băiatul ieşi, neliniştit, iar ea începu să murmure cuvinte neînţelese cari vădiau însă aţîţare din ce în ce mai tare.

Coca veni într'un suflet.

— Unde-ai fost? o întrebă muma, cu asprime.

— In grădină, mamă.

Bolnava cătă la chipul fetei care purta urme proaspete ale aerului curat şi ale odihnei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— In grădină, firește, strigă Ecaterina cu glas ridicat, să vezi pe Iuliu... Nu te întîlnișeși de mult și nu te mai răbda locul de lângă mine...

— Iuliu, mamă? De unde!

— Cum de unde! Nu l'am zărit adineauri trecând pe stradă? Asta a mai rămas: să vă șoptiți acuma printre zăbrele...

Dar te înșeli mamă... Iuliu a plecat în Moldova...

— A plecat? De unde-o știi, mă rog? Asta înseamnă că vă vedeți în taină, că vă scriți poate, cum făceați când erai la Paris... Chip, te dusesem departe ca să vă luați gândul unul de la altul și când colo, domnișoara scria și primia scrisori...

— Am aflat de plecarea lui, dela Puiu... răspunse ea cu blândețe.

— Și Puiu de unde-o știe? S'o fi ducînd pe la Iuliu pe-acasă! A!, am să-i rup urechile, măgarului.

— Nu, mamă. Puiu știe de la Dan pe care l'a întîlnit eri...

— O! nu voiu puteà nici odată să nu mai aud de oamenii aceștia!.

Nici odată! Nici odată!...

Și glasul i se stinse, din excesul de silință de-a vorbi cu mânie...

Copila veni de-i luă capul în mâinile ei și de-o sărută.

— Mamă dragă.... de ce gândurile acestea mereu? Oare nu vezi că nu mai ies nicăeri, numai ca să am mulțămirea de-a te vedea vindecată?...

Ea se lăsa acelor desmierdări, ca un copil răsfățat, gemînd ușor, mulțămită întru câtva, cu ochii țintă în adîncimea cerului liniștit și luminos.

Soarele trecuse din dreptul ferestrei, dar grădina rămâneà în plăcut amestec de raze și de umbre... Adierea erà însă mai simțită, erà aproape răcoroasă.

In clipele ei de aţîţare de mai adineauri, șalul aproape-i câzuse de pe umeri; desmierdările fetei, îl făcuseră să-i alunece în jurul mijlocului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ca de obiceiu, iritarea o asuda ; pentru corpul ei slăbit era de ajuns acea adiere spre a-i face rău.

Vorba cu fie-sa ţinu mult, fără să ia aminte nici una, nici alta la bustul subţire înbrăcat cu albituri de casă.

O înfiorare de frig o făcu să'şi treacă mâinile pe piept şi pe umeri...

Coca văzu şi sări...

— Ah ! ce copilă sunt... Ţi-a căzut şalul şi eu nu văd...

O înveli repede... şi o sărută.

— Du-mă în pat..: Mi-e rece... şopti cu glas plângător de răsfăţare...

— Haide, mămico, haide...

In pat Ecaterina se cuibări să se încălzească, — în timp ce copila închise fereastra...

Tocmai spre seară se arătară urmările : Ecaterina începu să aibă călduri. Fruntea-i ardea, în timp ce mâinile şi picioarele îi erau ca ghiaţa...

Coca spuse lui Radu, — însă cînd el veni să o vadă, ea se înfuriă şi-i strigă să iasă...

Apoi, se înfundă în aşternut şi stătu cîtva timp ghemuită.

Coca veghiând, citia la lumina lămpei de după căpătâiul patului, când, de odată o văzu pe mumă-sa că aruncă de pe ea plapoma...

Când se apropiă, îi luă seama obrajilor aprinşi foarte tare şi mişcărilor, aproape in neştire, a braţelor şi a capului când într'o parte când în alta.

O pipăi şi se înspăimîntă de atîta fierbinţeală.

— Mamă, 'ţi-e rău ? o întrebă.

Ea răspunse, abia deschizînd ochii, cuvinte neînţelese.

Coca sună repede şi servitorului ce i se ivi, îi ordonă să alerge la medic şi să'l aducă.

După o oră, când sosi medicul, — trecuse mezul nopţei,—temperatura bolnavei era de 40 de grade.

Ne putînd să'şi dea atunci seama ce anume era,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dar informându-se de cauză, medicul prescrise un febrifug...

In adevăr, după două ore, căldura scăzu...

Dimineaţa însă, când o ascultă, constată o răceală a pulmonilor şi prescrise medicamente pentru prevenirea unei inflamaţiuni serioase.

Totuşi dubla peripneumonie se declară şi după cîteva zile boala se înrăi din cauza lipsei de putere de rezistenţă a corpului sleit.

In acea stare, cealaltă boală, a ideei fixe, înrîuria boala corpului şi o făcea primejdioasă.

Fiindcă nu suferia acuma pe nimeni din casă, i se aduse o soră de la „Crucea-Roşie“ să o îngrijiască şi s'o vegheze...

Nu suferia pe nimeni din ai casei, şi totuşi era cu gândul numai la ei, în felurite închipuiri bolnăvicioase care-i exaltau suferinţa...

Medicul vedea progresul boalei, cu mirare, întru cît el lua toate măsurile...

Şi Paştele trecură pline de mâhnire şi de îngrijorare pentru toţi ai casei...

Coca, se gândia la Iuliu a căruia întoarcere o doria, ca să'l vestiască de boala mume-si şi să-i ceară ajutorul lui medical... In ştiinţa lui, de şi nu era încă medic, avea încredere... Dar apoi când cugetă că mumă-sa, dacă'l va vedea, se va mânia, —ceea ce va fi alt rău pentru ea,—renunţă cu regret la ideea ei.

Totuşi îi scrise,—iar el, cum se întoarse şi găsi rândurile ei, alergă numai de cît.

Medicul era în camera bolnavei; Coca'l rugă să treacă în birou.

Aci avu o convorbire îndelungată cu tînărul doctorand, pe care'l cunoştea, căci îl avusese elev...

Ecaterina mergeà rău de tot, şi imediat nu'şi explica starea ei de iritare nervoasă pe care medicamentele n'o puteau potoli,—stare care înrâuria boala...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să fi având vre-o mare mâhnire sufletească? zise medicul... Imi vine-a crede... Pare-a fi în turburarea unei idei fixe... Are uneori nişte furii ciudate... Când refuză orice medicament, orice îngrijire.

Iuliu asculta cu capul plecat, necutezînd să se uite în ochii medicului:

Acesta înţelese, din atitudinea tînărului, că aşa era.

— Imi permit a vă cere concluziunea... zise Iuliu, cătînd cu tristeţe la medic...

— Pentru dumneata, numai: corpul prea slăbit; rezistenţa lui, neînsemnată; starea sufletească, iritatoare; primejdia, aproape de neînlăturat.

Cercetară încă, într'un consult medical, ce măsuri ar mai fi trebuit de luat, — şi medicul se întoarse în camera bolnavei, surprins că Iuliu nu voise a-l însoţi.

— Ce-a spus medicul? îl întrebă Coca ivindu-se.

— Starea, gravă,—din cauze ce noi le cunoaştem— dar nu de disperat, îi răspunse el...

— Iuliu, te rog, nu-mi vorbi ca un medic... Eu presimt că răul e foarte îngrijitor...

— Nu, Coca... nu...

— Oare nu mă crezi tu îndestul de curagioasă?

— O! te cunosc, scumpă Coca: ai dat dovezi...

— Atunci dar?..

— Să sperăm.

— Ah! de ce n'o poţi şi tu vedeà... zise ea, cu lacrimi în glas...

— Aveţi pe cel mai bun medic, Coca : să sperăm.

Ea îl privi, lung, cu adîncă mâhnire, — şi oftă: înţelesese ce Iuliu se ferià să-i spună, — şi, după plecarea lui, intră la Radu şi, cu izbucnirea durerii, i se alipi de piept, strigîndu-i înnăbuşit.

— Tată! mama-i perdută!..

— Cum? Cine ţi-a spus? zise el, îngălbenindu-se.

— Am ghicit din atitudinea lui Iuliu, după consultarea lui cu medicul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A ! nu te dispera, Coca, răspunse Radu, mai cu liniște...

Dar când o văzù pe Coca lăsându-se, în jilțul lui și plângînd, neliniștea i se întoarse.

După puțin intră medicul și amândoi îi cerură cu stăruință adevărul...

Boala ținù totuși mai mult decît se puteà crede...

Și era dureros de văzut lupta între dorul de viață, — Cu toate că Ecaterina adese ori voise moartea, — și sfîrșitul de neînlăturat care se lămurià pe fiece zi mai mult din privirile ei, de pe chipul ei pierdut.

In asemenea luptă îngrozitoare intrà cu mare parte de inverșunare *ideia fixă* că, ducîndu-se din lume *ei* vor rămânea... O vor uita repede ca una ce stătuse în calea dorinții lor, și nici o lacrimă de părere de rău adevărată, nu va străluci mai apoi pe țărîna mormîntului ei... Ea va dormi somnul de veci, prea de timpuriu început, — și *ei* se vor bucura în liniște, căci *ea*, *numai ea*, erà turburarea lor!

Cîtă ură, cîtă turbare îi fierbea sîngele deja înveninat de boală, la asemenea gînduri răvășitoare, și boala se făceà mai adîncă, cu fiecare clipă de chin sufletesc!

De îndată ce vedea *pe unul din ei*, trecînd ferit prin umbra încăperii, ea se ridicà într'o rînă, adunîndu-și puterile cu încordată silință, și chemându-l lîngă ea, îi aruncà în față, scrâșnind, vorbele îngrozitoare ce le gândeà mintea ei întunecoasă.

Intr'o zi Coca nu mai putù răbdà, în durerea ei, învinuirea că și ea o va uità, și îngenuchiă lângă patul ei isbucnind în plâns:

— O! mamă, mamă, cum de-ți poți închipui asemenea grozăvie... Dar vei trăi mamă; vei uità, dumneata, supărările trecutului, și vor mai fi multumiri pentru sufletul dumitale...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In faţa unei asemenea sincere dureri, par'că se înduioşă, nenorocita bolnavă, şi o atrase pe Coca lângă ea.

— Dragă copilă! dragă copilă îi murmură cu părere de rău:..

Copila îi vorbi mult, mult, şi ziua aceea trecù mai cu linişte pentru bolnavă.

Supt seară, Iuliu venind să mai afle ştiri, bolnava îi putù deosebi glasul, din şoaptele din sală şi începù să se agite, apoi să strige:

— A venit! a venit să vada dacă am murit. Cioclul! Cioclul!

Coca alergă înspăimîntată, dar bolnava o alungă cu atîta înverşunare în graiul ei aţîţat, că deodată ceva par'că se rupse în adîncurile ei, şi căzu pe perină podidită de sînge...

Un horcăit îngrozitor şi mişcări disperate după aer, de cîteva clipe, — şi când Iuliu intră speriat şi o cuprinse în braţele lui, capul Ecaterinei căzù într'o parte: murise înnăbuşită de năvălirea de sînge... Se finise!..

Erà în Iulie, — zi de arşiţă; dar pe drumul larg din pădurea bătrînă, umbrită de înalţii şi stufoşii stejari, răcoarea dădeà viaţă şi făcea plăcută plimbarea.

Coca mergeà alături cu Iuliu, amîndoi pe cai.

Erà linişte pe frumoasa faţă a copilei dar şi urme de tristeţe, vădite.

Iuliu căta la ea duios:

— Când voiu vedeà, dragă Coca, iarăşi zîmbetul pe buzele tale?

— Nu ştiu, Iuliu... Mă urmăresc mereu vorbele bietei mame că: voiu fi veselă când ea nu va mai fi, şi veselă nu pot ajunge... Mă supără când mă surprind liniştită; îmi e ca o remuşcare ideea că voiu fi fericită cândva...

— O! ce gînduri; Coca! E în adevăr de neîn-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dreptat pierderea bietei „maime Tina", şi o deplâng din inimă. Că nu o vom uitá, e mai mult ca sigur. Totuşi, ca să luăm ca o remuşcare viaţa ce ne promite mulţămiri fireşti tinereţei noastre, mi se pare că ar fi nedreptate chiar faţă cu amintirea de „mama Tina"... Ea vorbià din izvorul unor resimţimînte pe cari nu i le imputăm, dar de sigur că în adîncul sufletului ei de mamă, in momente de linişte, ea binecuvîntà ce trebuià să fie...

Lasă dar scumpă Coca, tinereţei, dreptului tău de viaţă, puterea de-a vindeca încet, încet rănile trecutului şi priveşte numai în viitor... Te rog, Coca, ascultă-mă...

Ea avù sclipirea unui zîmbet de inbunare...

— Poate că mă voi obişnui cu spusele tale... E prea de curînd însă dureroasa pierdere... şi am iubit-o pe mama... pe biata mamă care suferià nespus de mult...

Ochii i se înrourară..

Din urmă îi ajunseră Alisa, Ştefan, Dan şi Puiu, călări.

Iuliu cătă spre ei...

— Uite alt suferind... îi zise Zulniei...

— In adevăr, ce va fi avînd Dan ?

Alisa potrivi calul lîngă Coca...

— Tot tristeţe şi pe-aci ? căci o tristeţe tîrîm, călare, alăturea cu noi, zise ea, rîzînd şi arătând pe Dan...

Acesta, tresări şi închipui un zîmbet.

„Plaisirs d'amour ne durent qu'un moment ; chagrins d'amour durent toute une vie" cântă Ştefan în chip comic...

— Aşa ! îi zise Alisa, plăcerile amorului ţin, pentru dumneata, domnule Tonton, numai un moment ?

— Mă rog, aşa zice cântecul, răspunse Ştefan, nu eu... Iar Dan ne poate lămuri adevărul.

— Imi pare rău că n'a venit cu noi şi Elsa... Ea ar fi lămurit bine lucrul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Adecă, la drept vorbind, frate Ştefane, zise Iuliu, acestuia, Elsa are de gînd s'o ducă multă vreme aşa, faţă cu Dan?

— E de neînţeles, surioara asta a mea, răspunse Ştefan cu seriozitate. Am întrebat-o eu, a descusut-o Alisa: rămâne de nepătruns. Răspunde numai: am multă prietenie, pentru Dan, *dar*... şi „dar" acesta ne ţine suspendaţi în aer... fără să putem da de pământ...

— Ceeace s'ar potrivi c'un fel de spânzurare a noastră, atît numai că nu-i urmată de moarte, rîse Alisa...

Puiu trecù lîngă Coca şi o luară amândoi înainte în trap mic.

Iuliu rămăsese în urmă cu Dan.

— Bine, Dane, nu 'i-ai vorbit Elsei cu mai multă hotărîre?

— Socoteşti că nu? Crezi că numai odată? Stă atunci de mă priveşte cu ochii ăia ai ei, mari şi frumoşi, care mă înfioară, de şi căutătura le e liniştită şi'mi răspunde cu tristeţe: de ce vrei să te iau fără să te iubesc?

— O! dar e crudă chiar!

— Ştii ce m'am gândit, Iuliu? că va fi iubind pe cineva pe care nu-l poate luà...

Iuliu tresări: ceva, ca o lumină ce vine din urmă deodată şi alungă întunericul ce încă mai ţine înnainte, îi aduse un gînd ciudat dar întru cîtva lămuritor... Se văzù pe sine, la vie, în anume momente pe când erá întâia oară acolo, pe când Ştefan se purtà asprù cu copila, pe când el îi lua apărarea, şi par'că-i venì să închee cu teamă, că la el se oprise inima tinerei fete, în acea epocă de deşteptare a simţurilor.

Acest gînd îl întristă...

— La ce cugeţi, cu înfăţişarea asta a ta de întristare? îl întrebă Dan.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cuget la nepotrivirile ce adesc ori își iau cale între suflete care ar trebui să se apropie...

— Crezi să fie nepotrivire între mine și Elsa? De temperament, se poate; alta, nu văd însă...

— Am zis: nepotrivire, gîndindu-mă la bănueala ta că Elsa ar iubi pe altul în timp ce tu o iubești pe dînsa...

Astfel, înnaintau, în timp ce se auzia din ce în ce mai lămurit un răsunet sbîrnîitor metalic, o clipă două mai puternic, par'că s'ar fi apropiat; o clipă două mai înnăbușit, par'că s'ar fi depărtat...

— Ce e asta? întrebă Alisa...

— Ce să fie? Monstrul care 'nghite snopi și scoate grâu... rise Ștefan...

— Al vr'o arie pe aproape...

— Numai cît să ieșim din pădure și dăm de conac, de centrul moșiei, unde se adună mare parte din grâne, zise Iuliu, care s'apropiase cu Dan.

In adevăr, nu după mult timp, drumul începù să se lărgească, umbrarul copacilor să se desfacă, locul să fie mai luminos și valea dintre două dealuri se ivi sclipitoare, pierzându-se în fund până departe, departe de tot.

In stânga era o curte înconjurată cu gard de nuele împletite, cu acoperământ de scânduri, ţuguiat; înlăuntru așezare gospodărească a vechilului moșiei și magaziile pentru grâne, pătulele, grajdurile pentru vite, stoguri cu fân și cu alt nutreţ, găinăria,—tamazlîcul, ţarcurile vitelor.

Părea un mic și ciudat târg.

La o latură a lui, se întindeà aria de treerat, mărginită într'o parte cu naltele șiri de pae pe patru rânduri: a patra erá acum în faptul alcătuirii.

Vaporul în a căruia gură se vârà mereu pae, își învârtià marea roată, cu putere, dogorind în jurù-i în întrecere cu arșiţa zilei.

Batoza, duduià cutremurându-și sitele, hrănindu-se cu snopi, răbufnind pleava pe la câtevà în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cheeturi, lepădând pae, lăsând să curgă pe guri mititele de izvor, râu de boabe, în largi gâtlejuri de saci.

Şi 'n acel sgomot de ferărie şi de glasuri omeneşti, pleava se ridică de prin împrejur şi acopere pe muncitori, şi aşterne locul, şi se înprăştie, pulbere subţire şi înnecăcioasă, în preajma ariei.

Târgile, câte una în ducere şi alta în întoarcere de fiecare parte, cară grămezi de pae la şira începută şi trag cărare prin pleavă, — cărare gălbue care străluceşte la soare.

Carăle vin legănându-se pe drumuri ce trag urme în mirişte până dau pe drum bătătorit, pline cu snopi ale cărora capete de spice se clatină grele şi mai închise la faţă decît paiul.

Stau pe o latură a ariei şir lung şi rândul îşi aşteaptă ori la claia ce se înalţă în preajma batozei, ori lângă batoză de-a dreptul...

Colo, mai la vale, coşcogea-mi-te movilă de grâu treerat, se resfaţă la soare... înfierbântat şi întru câtva înnăbuşit în sînul batozei, îi e la îndemână să se răsfire bob cu bob, să ia aer, să se usuce, să se facă vrednic de intrare în magazia care-l aşteaptă...

Sus, pe şira începută dinspre câmp către arie, o fată şi un flăcău, cu furcile la umăr aşteaptă să li s'arunce de jos maldărul de pae pe care ei să-l apuce şi să-l aşeze după rîndueala şirii.

Socotind că nimeni nu-i vede de jos, unde fie care aleargă, se duce, vine, înfiorat de treabă, îşi spun vorbe de dragoste, să hârjonesc câte-o clipă.

Călăreţii noştrii privind cu interes acea desfăşurare de puteri felurite, acea hărnicie fără preget plină de rînduială, în acel sgomot, în acel praf năbuşitor, în acea arşiţă de cuptor, se gândeau poate în ce grele condiţiuni se dobândiă pâinea pentru gură, pe care ei o mâncau în linişte şi cu uşurinţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Alisa ridicându-şi ochii fără voe la şira în alcătuire, zări pe flăcău furând tocmai atunci o sărutare fetei, în timp ce ea îl croia cu furca, râzând...

— Uite, Coca... uite cum a sărutat-o... colo... sus... pe şiră..

Ştefan şi Iuliu, cari erau lângă ele, căutară în sus ca să vadă urmarea: rolul furcii.

— Frumoasă idilă... rîse Ştefan.

— Eacă, ăştia zic şi eu că ştiu să se iubească, rîse Alisa...

— Zău, Aliso, 'ţi-ar plăceà şi ţie asemenea rol al furcii? întrebă Ştefan, cu haz...

— Tu vezi numai furca; eu văd farmecul sărutării... Ce zici, Coca?

Fata câtă la prietena ei, cu nedumerire... Dar aducându-şi aminte de prima sărutare a lui Iuliu, îl fură cu o privire... Ochii lui o aţintiau şi în expresiunea lor de iubire zări par'că o tainică dorinţă... Se înroşi, apoi coborî privirea... înfiorându-se. Înţelegea, pentru întâia oară în chip instinctiv, că sărutarea erà în adevăr un farmec, precum zise Alisa, cu bună ştiinţă.

— Nu-mi răspunzi, Coca?.. stărui Alisa cu oarecare maliţiozitate.

— Domnişoara Coca, zise Ştefan, nu poate avea încă cuvîntul...

— Sper că-l va aveà în curând rîsè Alisa, desmerdându-i mâna ce ţinea frîul...

Coca nù se putù pori să nu zîmbească...

— A! eată şi doamna Pruneanu cu soră-mea... zise Ştefan..

O trăsură nu tocmai de bună înfăţişare, trasă de doi cai murgi, se apropia: erau Ortenzia, Elsa, Radu şi Pruneanu.

Călăreţii o întâmpinară şi o înconjurară.

Pruneanu şi Radu coborîră...

— Dacă staţi câtva timp, le zise Ortenzia, eu mă duc cu Elsa să facem puţină plimbare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine, Ortenzio, răspunse Pruneanu. Eu şi Radu vrem să mai luăm seama muncei şi grâului...

Atunci se apropiară Dan şi Puiu...

— Ce frumos lucru e treerişul! exclamă băiatul...

— Şi ce se mai poate vedeà încă, la treeriş, sus, pe câte-o şiră de pae! exclamă Alisa... Păcat că n'ai fost, Elso... Păcat că ai lipsit şi tu, Dane...

Cu aceste vorbe părù că voià a-i face pe Dan şi pe Elsa, să se privească...

Dar Elsa rămase liniştită, în timp ce Dan o privià cu tristeţe.

— Elsa noastră, zise Ştefan, e pururea ca într'un vis...

— Te înşeli, Fănică, răspunse ea cu blîndeţe. Gusturile mele se deosebesc de-ale tale, şi cred că poate fi lucru firesc...

— Negreşit, Elsa, tot ce poate fi mai firesc, încuviinţă Dan. De-ar fi altfel, n'am avea personalitatea noastră...

Elsa îi mulţumi c'o privire prietenească..

— Tocmai personalităţi deosebite sunt chemate să alcătuiască un tot potrivit... armonios, zise Alisa..

Elsa avu o mişcare de stînjinire, în timp ce Dan, aşteptà, cu ochii la ea, un răspuns.

— Dar nu vă mai oprim, doamnă, se adresă Alisa, Ortenziei. Voiaţi să vă mai plimbaţi. Noi rămânem să mai privim aci. Sunt interesante şirile de pae, în lucru... adaose, rîzînd...

— Atunci, la revedere... zise Ortenzia.

Trăsura plecă... Elsa avu uşor oftat de uşurare

De-un timp, toţi ai familiei nu aveau altă preocupare par'că de cît să aducă vorba de ea şi de Dan... Şi când putea să scape de-asemenea momente de conspiraţiune, Elsa se simţeà mulţămită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trăsura apucă pe o şosea plantată cu pomi, care duceà la un crâng unde gospodăria moşiei aveà prisacă.

Pe aci adierea mai risipea arşiţa zilei...

Elsa îşi pierdu privirea în spre crâng ; Ortenzia o învăluia cu căutături părinteşti în care-i erau dragoste şi aproape compătimire.

Dacă Iuliu abia acum, pe drumul către arie putuse surprinde din vorba cu Dan, taina Elsei, — doamna Pruneanu o surprinsese de mult...

Tot ce erà în deaproape legătură cu fiu-său, de ori unde ar fi pornit către el simpatie sau vrăjmăşie, îi atrăgeà numai decât privirea, şi, oricât ar fi fost de învăluit simţimântul, îl ghicea, îl pătrundeà.

Avea un fel de a doua vedere, în iubirea cea mare cu care'l înconjurà, în privigherea ce sufletul ei avea asupra lui.

Şi aproape o îndurerase taina Eslsei, căci nu puteà niciodată să aibă înplinire simţimîntul ei pentru Iuliu.

— La ce te gândeşti, dragă Elsa? o întrebă afectuos.

Ea, tresări,—căci aproape o uitase. Era prea în adâncă zare cu gândurile.

— Nu pot zice doamnă, că am anume gânduri hotărîte că desbat anume lucruri cu mine însu-mi, răspunse copila, zîmbind uşor.

— Totuşi înfăţişarea aceasta de visare poate fi mărturie a unei stări sufleteşti hotărîte, dacă nu tocmai de voinţa omului dar negreşit de anume înprejurări.

Copila o privi ca şi cum nu putea înţelege ; însă uşoară înroşire dovedia dinpotrivă.

— De multe ori tinereţea naivă se inpresionează fără voe: este ca oglinda ce resfrânge imaginea unui obiect ce-i stă în faţă...

Atît numai că sufletul păstrează înnapoia oglinzei ochilor, fotografia imaginii...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aceeaşi privire, la Elsa; în adîncu-i însă erau şi fiori.

Unde voia s'ajungă frumoasa femee care-i era foarte simpatică şi ale căreea vorbiri pline de nu ştiu ce vrajă dulce, le gusta cu plăcere?

— Când o fiinţă, prin anume însuşiri şi cine ştie în ce împrejurări, ni s'a făcut plăcută, fără să aibă totuşi intenţiunea de a ni se face plăcută, sufletul nostru păstrează imaginea şi adese ori o măreşte în închipuirea sa. Alte împrejurări vin, ca într'adins, să înconjoare acea imagine cu un fel de aureolă şi atunci e începutul iubirii de care încă nu ne dăm seama. Alte împrejurări care tind par'că să ne despartă de fiinţa ce ne place, ne aduc cunoştinţa acelei realităţi a sufletului nostru, pe care nu o bănuiam, — şi astfel ne dăm seama că iubim.

Era analiza stării sufleteşti a Elsei şi copila era numai îmbujorare... Departe însă de-a o nemulţămi era ca o muzică în surdină care desmierdă auzul şi înlănţueşte inima de amintiri scumpe, chiar dacă ele au şi cealaltă faţă, a unei dureri intime ce umbli s'o ascuuzi.

— Când ne deşteptăm, dragă Elsa, din visul inconştient, la observaţiunea reală a inimii noastre, începe dezamăgirea, începe întunecimea în viitor şi chiar durerea în prezent... Acestea ne cufundă în visarea de toate zilele, în care fără voe căutăm să ne nimicim fiinţa reală, dacă se poate... Şi nu gânduri nehotărâte se alungă şi se chiamă, se apropie şi se închiagă pe zarea sufletului nostru... ci tocmai ideea aproape fixă a siguranţei că iubirea noastră sufere, că fericirea nu o vom mai putea avea... E deosebit numai chipul în care ni se prezintă ideea, dar ea este aceeaşi şi ne alungă toată plăcerea de viaţă.

— O! doamnă... îngână copila, cu glas de lacrimi...

BIBLIOTECA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Adîncirea aceasta în durerea noastră este din prea multă iubire de noi înşi-ne: e egoism. Din cauza lui ni se pare că nu pote fi mai cumplită suferinţă decît suferinţa noastră; prin el ni se falşifică adevărata concepţiune de viaţă, care ne vrea tari, curagioşi: prin el răpim tinereţei noastre un timp preţios, care, repede trece şi nu se mai întoarce, — trist lucru cînd trece în deşert. Simţimîntul nostru dacă nu-şi poate împlini speranţele, nu trebue să ne amăgească de fel că dincolo de el nu mai poate fi nimic pentru viaţa noastră...

Această viaţă e legată de datorii familiare şi sociale şi noi trebue să-i dăm activitatea noastră, energia noastră, cugetarea noastră, fără lipsuri cari o fac să nu'şi poată împlini scopul... Iubim şi credem că dăm totul: iubim şi credem că nu mai avem ce da.

Dar alăturea cu noi, pe paralela vieţii, se poate ivi altă iubire, simţimînt pe care, dacă l'am împărtăşi, ni s'ar părea că ne coborîm în propria noastră stimă... Nu zic să'l împărtăşim cu adoraţiunea ce am fi putut da fiinţii care nu poate fi a noastră, dar cu credinţa că putem face fericită pe altă fiinţă care vede în noi idealul său... Să putem face fericirea cuiva, — iată o mare problemă pe care nu ne silim s'o înţelegem, iată o frumoasă datorie către un seamăn al nostru şi către noi înşine-chiar.

Egoismul nostru negreşit că se va revolta întîi: cum să fac fericit pe altul, cînd nu pot fi eu?

E strigăt aproape neconştient, dar ia să ne dăm seama bine, — şi atunci vom vedea cu surprindere chiar, că devotându-ne pentru fericirea altuia, pentru acela de al cărui caracter bun sîntem siguri, începem a simţi în noi schimbarea binefăcătoare: ne legăm sufleteşte de opera noastră, ne bucurăm că putem da o parte din noi acestei opere: şi ajungem în chip firesc să ne iubim opera: viaţa 'şi-a ajuns

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scopul: ne-a arătat că avînd totdeauna ce-i dă, are şi ca totdeauna ce să ne dea...

— O! doamnă, doamnă... ce izvor de înţelepciune eşti... zise copila, luându-i mâinele şi sărutându-i-le...

Era transfigurată...

Fără să fi rostit nume, Ortenzia îi spusese totul, îi desvăluise taina şi îi arătase calea datoriei în tinereţea ce nu trebuia să i se piardă în deşert...

Ajunseseră la crâng, cuprins mare plin cu arbori şi cu tufişuri, rostit pentru prisacă sistematică şi în parte pentru vie.

Coborîră, se aşezară supt un nuc bătrîn şi stufos unde li se aduse apă rece de izvor şi zahăr...

Acum Elsa vedea altfel frumuseţea locului şi căta la doamna Pruneanu plină de respect şi de recunoştinţă...

Era însă înrîurirea primului moment.

Ortenzia era sigură că după această înfierbântare avea să vină o stare de mijloc, de aproape întoarcere înapoi, de unde numai urmă să i se statornicească vederea dreaptă prin sine şi activitatea.

— In adevăr, doamnă, rosti Elsa în acel prim moment, — pornită spre a se mărturisi, — anume împrejurare a hotărît înbobocirea inimii mele. Aveam abia treisprezece ani când aţi venit la petrecerea de la vie. Frate-meu s'a purtat aspru cu mine. Domnul Iuliu mi-a luat apărarea. Bunătatea aceasta a lui m'a făcut să ridic ochii la el cu recunoştinţă şi să-mi placă chipul lui prietenos... Puteam şti eu însă atunci că era începutul iubirii? Nu, doamnă... Timp de patru ani ştiţi că ne-am văzut adese ori... Prietenia dintre noi îmi era dulce şi atîta tot... Atunci cînd s'a întors în ţară domnişoara Drăgoescu, tot la vie la noi, mi-am înţeles iubirea, din presimţimîntul că Iuliu şi ea se iubeau.

— Şi ai fost geloasă, scumpă copilă, nu-i aşa îi zise, desmierdând-o.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Poate că era gelozie, tristeţea ce-am simţit,— ştiu eu ? Destul că după ce-am aflat că amîndoi se vor lua, par'că s'a surpat ceva în mine, par'că pierdusem ceva... Eram ca fără cârmă, pe o apă... N'aveam pentru nimic voinţă şi plăcere; mi se închiseseră porţile lumei ; rămăsesem prizoniera dezamăgirii...

— Scumpă copilă !...

— Pe urmă mi se preciză felul nenorocirii şi singurătatea mă primi oaspe de toate zilele... Iar când se arătă Dan şi mă făcu să-i înţeleg simţimîntul, — o !... doamnă te rog, crede-mă, atît de grea îmi ajunse sarcina vieţei, că nu mai ştiam ce să fac...

— La şaptesprezece ani abia, atît de mare descurajare !... Draga de dînsa... zise Ortenzia luându-i mâinele...

— Mai ales, doamnă, când toţi ai mei, — acuma şi Alisa era a noastră, — se înţeleseră anume par'că să mă facă să cunosc bine pe Dan şi iubirea lui, suferiam ca de pe urma unei curate persecuţiuni... Dacă aşi fi găsit loc ascuns de refugiu, unde să nu mă afle nimeni, crede-mă că bucuroasă m'aş fi dus acolo, neştiută de toţi...

— Am observat, dragă Elsa, acest lucru, de când aţi venit cu toţii, la noi.

Totuşi Coca nu te face să suferi, nu-i aşa ?

— Coca? o! nu, de ce? N'am urît-o nici odată, doamnă... Mi se pare că nu pot urî... Dinpotrivă, ea singură nu'mi vorbia de iubirea lui Dan şi-i eram recunoscătoare.

— Dar pentru Iuliu ? Mă erţi că te întreb ?

— Sînt sigură că o ştii, doamnă, şi nici nu putea fi altfel până astăzi : am urmat al iubi... Dacă nu s'ar fi ivit iubirea lui Dan, crede-mă că nici odată nu m'aş fi simţit prea nenorocită fiindcă 'mi luasem deja speranţa de la el. Il Iubiam ca pe ceva nevăzut, — cum iubim pe Dumnezeu pe care nu'l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cunoaştem. El îmi rămânea ca o amintire care face bine... Nu mă disperase atât ideea că Iuliu avea să fie al altei fiinţi cum mă dispera ideea că mă urmăria altul ca să fiu a lui...

După puţină gândire, ceva mai tristă însă, încheiă :

— Acum, doamnă, voiu căuta să văd altfel viaţa şi datoriile ce ea le inpune... Cine ştie.., cine ştie... poate că...

Nu'şi termină gândirea însă... Ceva par'că o opri deodată în acea clipă... Incepeà deja în sufletul ei reacţiunea... Erà acum primul moment de şovăire, de îndoială.

— Dragă Elsa, îi zise Ortenzia, te rog să nu iei ca o impunere, tot aceea ce 'ţi-am spus...

— O ! nu, doamnă, se grăbi copila să răspundă, ruşinată întru câtva că Ortenzia citia atât de bine în adîncul ei.

Timp de cîteva zile ţinu nehotărîrea, — sau mai drept vorbind cumpănirea serioasă a cuvintelor doamnei Pruneanu.

Pe nesimţite apoi Elsa intră în tovărăşia de plimbare şi de convorbiri ale tinerilor, cît şi începu să dea luarea aminte sfioaselor apropieri de ea, ale lui Dan, cu puţină încurajare din partea ei.

Coca prinse cea dintîi de veste acestei schimbări şi vorbi de-oparte cu Iuliu ; acesta cu Ştefan şi cu Alisa...

Fără să ţină sfat împreună, în chip tăcut fie care îşi luă hotărîrea de-a nu mai aminti Elsei iubirea lui Dan, de-a nu mai părea că vor să facă vreo presiune asupra ei.

Astfel nu cu puţină mirare, văzură după scurtă vreme, că Elsa căuta şi tovărăşia de-o parte, a lui Dan, că se făcea mai prietenoasă cu el, că devenia însăşi ea mai veselă, mai glumeaţă, că tristeţea numai arare ori trecea ca umbră uşoară în privirile ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dan încai era aproape fericit, dar ca şi cum ar fi avut de acum ceva tainic, nici el nu vorbia cu amicii lui, de schimbarea aceasta în Elsa, de bucuria lui.

Numai Ortenzia cunoştea ceea ce în adevăr era taină pentru toţi: înrîurirea ei bine-făcătoare, — ca altă dată asupra lui Ştefan.

Pe la finele lui August, când toţi se pregăteau pentru întoarcere în Bucureşti, era atât de vădită simpatia între Elsa şi Dan, că doamna Arbatovici nu se putu să nu zică Elsei, cu mulţămire:

— Să invităm iarăşi la o sărbătoare de familie, la noi la vie, pe amicii noştrii? Ce zici dragă Elsa?

Ea tresări, — se înfioră, se înroşi, şi în acea clipă numai îşi dădu bine seama de adevărata ei stare: prietenia 'i-o luă toţi semn de iubire; trecuse dar dincolo de pragul visurilor de odinioară şi a suferinţii de după ele.

Cătă lung la mumă-sa, o văzù cît erà de mulţămită şi răspunse, înnăbuşind un oftat:

— De ce nu, mamă?...

— Îţi place, Dan, nu-i aşa?

— Negreşit...

— Pot dar răspunde şi eu „da", mamei lui?

Elsa se opri o clipă şi închise ochii: mai văzù odată pe Iuliu aşa cum îi plăcuse pentru întîia oară, în preajma lui Ştefan, supărat pe dînsa,—îşi înnăbuşi alt oftat şi zise aproape cu hotărîre:

— Poţi, mamă..,

In acea seară Elsa se plimbă mult timp cu Dan, în grădină şi putù să se obişnuiască cu viile manifestări de bucurie, cu ideea de viitoarea lui, cu chipul în care el îi zugrăvi viaţa fericită ce aveau să ducă înpreună.

A doua zi doamna Tunsescu, la masa de la prînz, vesti noutatea apropiatei logodne... iar paharele se ciocniră voios.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când Iuliu ciocni cu Coca, în privirea lui copila văzù întrebarea:

— Pe când, noi?

Ea îi zîmbi, promiţător, pentru întîia oară dela doliu.

Erà în Aprilie; Erà zi cam noroasă, cu vînt... Florile pomilor se scuturau, duse de suflări repezi.

In biserica „Vergului" se adunaseră multe familii ca să asculte pomenirea de-un an a doamnei Ecaterina Drăgoescu.

Un an! Trecuse un an, ca înşirarea orelor dintr'o zi!

Doisprezece preoţi oficiau şi, la cântarea lor cu glas puternic: „veşnica ei pomenire", Coca nu se putù stăpâni şi izbucni în plâns: o vedeà pe mumă-sa, aevea, ca în ziua morţei, galbenă şi suptă de suferinţă, încremenită în taina groaznică a morţei, şi durerea o răvăşià par'că s'ar fi despărţit încă odată de dînsa.

La izbucnirea aceea, ochii tuturora se umplură de lacrimi: în juru-le plutia par'că imaginea morţei şi acea ascunsă teamă de ora din urmă, foarte aproape poate şi totuşi foarte neştiută... Această teamă mai degrabă îi înfiorà, decît amintirea de aceea ce nu mai erà.

Parastasul se termină,—lumea ieşi din biserică,— şi, la suflarea de aer curat a zilei, supt bolta imensă a cerului, toţi par'că se simţiră uşuraţi. Eşiseră la viaţă, la mişcare... Indpliniseră o datorie şi se simţeau liberi să se depărteze de ideea de moarte.

La cimitir se duseră numai Prunenii şi Drăgoeştii.

Pe o alee din stînga capelei mortuare, se ridicà monumentul simplu de marmoră neagră pe care erau numele şi data morţei. Cuprinsul îngrădit cu fier, erà dejà înpodobit cu flori de primăvară...

Amândouă familiile depuseseră cîte o coroană de flori artificiale... Singură Coca, îngenuchiă şi plânse...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu-i aşa, mamă, că ne dai şi voia ta! murmură, printre lacrimi.

Când privi în preajmă-i văzu pe Iuliu alăturea, puţin mai în urmă.

Îi zîmbi cu tristeţe şi îngână:

— Sântem amândoi, mamă... Dă-ne bine-cuvântarea ta....

Şi luă o mână a lui Iuliu pe care o alipi de sînul ei...

Părinţii, înduioşaţi, plângeau: era logodna copiilor lor înnaintea mormîntului aceleea ce suferise nespus de mult.

S F Â R Ş I T

Bibl. Univ Cluj
Nr. 896 - 1922

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In memoria nemuritorului Spiru Haret

CETIȚI:

„DE VORBĂ'N SAT"

DE

N. RĂDULESCU-NIGER

Broşură tipărită cu multă îngrijire, pe hârtie bună, având o copertă cu ilustraţiuni splendide în culori, în care se vede pe marele Haret în mijlocul sătenilor, alături de apostolii satelor, care i-au fost lui atât de dragi: Preotul şi învăţătorul.

In această admirabilă lucrare, *Cel* ce a luptat o viaţă întreagă pentru a desăvârşi cultura satelor, explică pe larg sătenilor, reformele guvernului: *Expropriere şi colegiul unic.*

Broşura se vinde pentru popularizare cu *50 bani* exemplarul, la principalele librării din ţară.

Cereţi la toate librăriile

VOLUMUL

„Flori de Câmp"

— Admirabile povestiri —

de

N. Rădulescu-Niger

60 bani exemplarul